

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE
MERKEZ BANKACILIĞI VE PARASAL SORUNLAR
(Yüksek Lisans Tezi)

Tez Yöneticisi

Prof. Dr. Erdoğan ALKİN

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

Hazırlayan

Hakkı EMRE

İ. Ü. Sos. Bil. Ens.

Para-Banka

(86/1068)

İstanbul 1989

7120

**Tez çalışmalarında benden yardımlarını
esirgemeyen Prof. Dr. Erdoğan ALKİN'e
teşekkürü borç bilirim.**

Hakkı EMRE



İ Ç İ N D E K İ L E R

I. BÖLÜM

GİRİŞ	8
--------------------	----------

II. BÖLÜM

PARA VE MERKEZ BANKACILIĞI HAKKINDA GENEL BİLGİLER, PARA VE MERKEZ BANKACILIĞININ DÜNYA VE KIBRIS'TAKİ GELİŞİMİ

2.1. Para Konusunda genel Bilgiler ve Paranın Tarihi Gelişimi.....	9
2.2. Merkez Bankacılığı Hakkında Genel Bilgiler ve Merkez Bankacılığının Tarihi Gelişimi.....	11
2.3. Para ve Merkez Bankacılığının Kıbrıs'taki Gelişimi.....	13

III. BÖLÜM

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI

3.1. Giriş.....	16
3.2. K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Amacı.....	16
3.3. K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Görev ve Yetkileri.....	16
3.4. K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Sermaye Oluşumu.....	17
3.5. K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Yönetimi ve Yönetim Organları.....	17
3.5.1. Yönetim Kurulu.....	17
3.5.1.1. Yönetim Kurulu'nun Oluşumu.....	18
3.5.1.2. Yönetim Kurulu'nun Görev ve Yetkileri ..	18
3.5.1.3. Yönetim Kurulu'nun Çalışma Esasları....	19
3.5.2. Başkan.....	20
3.5.2.1. Başkan'ın Atanması ve Yönetimdeki Pozisyonu.....	20
3.5.2.2. Başkanın Görev ve Yetkileri.....	20
3.5.3. Başkan Yardımcıları.....	21

3.5.4. Merkez Şube ve Merkez Şube Teşkilatı.....	21
3.6. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın Yapabileceği ve Yapamayacağı işler.....	21
3.6.1. Merkez Bankasının Yapabileceği işler.....	21
3.6.1.1. Kredileri Düzenlemek.....	21
3.6.1.2. Faiz Farkı Fonu Oluşturmak.....	22
3.6.1.3. Disponibilite Oranını Belirlemek ve Mev- duat Munzam Karşılıklarını Düzenlemek....	22
3.6.1.4. Faiz Oranlarını Düzenlemek.....	23
3.6.1.5. Kısa ve Uzun Vadeli Reeskont ve Avansları Düzenlemek.....	23
3.6.1.6. Altın ve Döviz Ticareti Yapmak.....	24
3.6.1.7. Devletin Hazine Darlığına Yapmak.....	24
3.6.1.8. Bankaya Yatırılan Paralara Faiz Tahakkuk Ettirmek.....	24
3.6.1.9. Devlet Tahvillerinin Servisini Yapmak....	25
3.6.1.10. Takas Odası Görevini Yapmak.....	25
3.6.1.11. Bankaları Denetlemek.....	25
3.6.2. Bankanın Yapamayacağı işler.....	25
3.7. K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Hesapları	26
3.7.1. Aktif Hesaplar.....	26
3.7.1.1. Dönen Değerler.....	26
3.7.1.2. Krediler.....	26
3.7.1.3. Bina ve Techizat.....	27
3.7.1.4. Diğer Aktifler.....	27
3.7.2. Pasif Hesaplar.....	27
3.7.2.1. Hazine Cari Hesabı.....	27

3.7.2.2. Mevduatlar.....	28
3.7.2.3. Mevduat Munzam Karşılıkları.....	28
3.7.2.4. Fonlar.....	28
3.7.2.5. Diğer Pasifler.....	28
3.7.2.6. Öz Kaynaklar.....	28
3.8. K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Denetlenmesi.....	30
3.9. K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Uyguladığı Para Politikası Tedbirleri.....	31

IV. BÖLÜM

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI'NIN FAALİYETLERİ

4.1. Giriş.....	32
4.2. Bankaların Denetlenmesine Ait Faaliyetleri.....	32
4.3. Faiz Oranlarının Düzenlenmesine Ait Faaliyetleri.....	33
4.4. Reeskont ve Avans işlemlerine Ait Faaliyetleri.....	35
4.5. Uluslararası Rezervlerin Düzenlenmesine Ait Faaliyetleri.....	36
4.6. Diğer Faaliyetleri.....	42

V. BÖLÜM

K. K. T. C. 'DEKİ EKONOMİK GELİŞMELER

5.1. Üretim istihdam ve Fayatlara ilişkin Gelişmeler.....	43
5.1.1. Üretim Artışı ve Kaynak Kullanımı.....	43
5.1.2. Kaynak Harcama Dengesi.....	44
5.1.3. İstihdam.....	46
5.1.4. Fiyat Hareketleri.....	47
5.2. Mali ve Parasal Gelişmeler.....	47

5.2.1. Mali Gelişmeler.....	47
5.2.2. Parasal Gelişmeler.....	50
5.3. Ticaret Pazarlama ve řdemeler Dengesine Ait Gelişmeler..	50
5.3.1. Ticari Gelişmeler	50
5.3.2. řdemeler Dengesi.....	53
5.4. Kalkınma Yolundaki Diğer Gelişmeler.....	55

VI. BÖLÜM

TESBİTLER VE ÖNERİLER

6.1. Tesbitler.....	56
6.2. Öneriler.....	59

VII. BÖLÜM

ÖZET

7.1. Genel Özet.....	61
Genel Bibliyografya.....	65

E K L E R

- 1- TABLOLAR ÖZETİ (Tablolar Listesi).....Ek: 1
- 2- 10 Ekim 1974 Tarih ve 5664 Nolu OKTY Kararı.....Ek: 2
- 3- Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Kararları.....Ek: 3
- 4- 35/1987 Sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Yasası.....Ek: 4
- 5- 16 Aralık 1986 Tarihli Ekonomik İşbirliği Protokolü..Ek: 5
- 6- K.K.T.C. Merkez Bankası Yönetim Kurulu Kararları.....Ek: 6



I. BÖLÜM

GİRİŞ :

Bilimsel çalışmaların Üniversiteler tarafından gerçekleştirildiği günümüzde; akademik bir çalışma olan lisans üstü (Yüksek Lisans) çalışmamın son halkasını oluşturan tezimin konusunu Kıbrıs'lı bir öğrenci olmam nedeniyle, Kıbrıs ekonomisiyle ilgili bir konuda seçtim.

Kuzey Kıbrıs'taki merkez bankacılığı olgusunu ele alıp incelemeye çalışmış olduğum bu araştırmada, Kıbrıs'ta tarih boyunca süregelen ekonomik faaliyetler arasından merkez bankacılığının yanısıra parasal mevzuları da incelemeye çalıştım.

Bu çalışmamın ilk bölümünde para ve merkez bankacılığı hakkında genel bilgiler vermeye, para ve merkez bankacılığının Dünya'daki ve Kıbrıs'taki gelişimini incelemeye çalıştım. İkinci bölümünde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nı çeşitli yönlerden incelemeye çalıştım. Üçüncü bölümünde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın kuruluşundan itibaren 31 Mayıs 1989 tarihine kadar olan faaliyetlerini kendi verileri doğrultusunda incelemeye çalıştım. Dördüncü bölümünde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinde Merkez Bankası kurulduktan sonra meydana gelen gelişmelri incelemeye çalıştım. Çalışmamın son bölümünde ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde merkez bankacılığı ve ekonomik konularda tesbit etmiş olduğum aksaklıkları ve çözüm yollarını ortaya koymaya çalıştım.

Çalışmayı yaparken yararlanabileceğim kaynakların tebit edilmesinde ve bu kaynakların elde edilmesinde bazı güçlüklerle karşılaştım. Bu güçlükler özellikle Kuzey Kıbrıs'la ilgili konulardaki kaynak yetersizliğinde odaklaşmıştır. Herşeyin sürekli değişmesi ve yazılı eserlerin az olması, çalışmamın yararlanılan kaynaklar yönünden sınırlı kalmasına neden olmuştur.

Bütün olumsuzluklara rağmen çalışmamın ikinci bölümünü oluşturan para ve merkez bankacılığı hakkında genel bilgiler, para ve merkez bankacılığının Dünya'daki ve Kıbrıs'taki gelişimi konusunu hazırlarken İstanbul kütüphanelerindeki konuyla ilgili kitaplardan yararlanmaya çalıştım. Kuzey Kıbrıs'la doğrudan ilgisi bulunan diğer kısımların hazırlanmasında ise Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin konuyla ilgili yasa, karar, kararname, tüzük ve yönetmeliklerinden, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası yetkililerinin yardımlarından ve sağladıkları dökümanlardan; Ekonomi ve Maliye Bakanlığı Para-Kambiyo dairesi müdürlüğünün sağlamış olduğu belgelerden, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanlık Devlet Planlama Örgütü İstatistik Daire Başkanlığı'nın sağladığı dökümanlardan ve Milli arşiv belgelerinden yararlandım. Bu belgelerin yanında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Başkanı, başkan yardımcıları, para-kambiyo dairesi başkanı ve Devlet Planlama Örgütü yetkililerinin görüşlerinden, Tez yönetmenim olan Prof. Dr. Erdoğan Alkin'in yönlendirmelerinden yararlanmaya çalıştım.

Bu çalışmam esnasında benden yardımlarını esirgemeyen, başta tez yöneticiliğimi de yapan Prof. Dr. Erdoğan Alkin'e, araştırma görevlisi Sadi Uzunoğlu'na, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası başkanı ve başkan yardımcılara, para-kambiyo dairesi ve Devlet Planlama Örgütü yetkililerine, kısaca çalışmam dolayısıyla bu tezi hazırlamamda yardımcı olan herkese teşekkürü borç bilirim.

II. BÖLÜM

PARA VE MERKEZ BANKACILIĞI HAKKINDA GENEL BİLGİLER PARA VE MERKEZ BANKACILIĞININ DÜNYADA VE KIBRISTAKİ GELİŞİMİ

2.1. PARA HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE PARANIN TARİHİ GELİŞİMİ :

insanoğlunun günlük hayatında en fazla konu edilen ve hocasından talebesine, tüccarından esnafına, işvereninden işçisine, politikacısından bürokratına kadar, bütün insanların üzerinde en çok durdukları madde, insanların ihtiyaçlarını karşılamada bir değişim aracı olan paradır.

insanların para üzerinde, bu kadar fazla durmalarına rağmen bugüne kadar paranın herkesçe kabul edilen ortak bir tanımı yapılamamıştır. Ancak bazı yazarlar parayı; "Kullanmaya hazır satınalma gücü (1) "Modern bir mübadele aracı, fiyatların ve borçların ifadesine yarayan bir standart birimdir." (2) "Her türlü iktisadi değişimde herkesçe kabul edilen değişim araçlarının tümüdür." (3) Şeklinde tanımlamaktadırlar.

Paranın bir mübadele aracı olarak, bu günkü anlamda yerini alabilmesi, binlerce yılı kapsayan uzun bir sürecin sonunda olmuştur.

insanlar parasal değişimden önce, malın malla değişimi olan aynı mübadele sistemi içerisinde alım satımlarını yapmışlardır.

Daha sonra insanlar, her kavmin kendine göre bir malı diğer malların değerinin belirlenmesinde esas olarak aldığı ve değerini ona göre belirlediği 'hesap parası' kavramını geliştirmişlerdir. (4)

iktisadi gelişmeler insanlara değer ölçüsü ve mübadele aracı olarak kullanacakları mallar arasında tercih yapmayı zorunlu kılmış ve insanlar uzun süre kullanılabilirliği için bozulmayan, ufak birimleri olan ve nadirliği nedeniyle herkes tarafından aranan maddeler olan, Bakır, Gümüş ve Altın gibi madenleri para olarak kullanmaya başlamışlardır. (5)

Madenler O dönemde, külçe, çubuk, kırıntı halinde tedavül etmiştir. Bunların satınalma gücü asırlarca alışılmış eski değer ölçüleri ne göre hesaplanmış, yapılan bir alış-verişte hem satılan mallar hemde karşılığında verilen ödeme araçları(para) teraziye konarak tartılmıştır. (6)

Para olarak başlangıcında külçe, çubuk veya kırıntı halinde kullanılan madenlerin dövülerek ince levha haline getirilip ufak parçalara kesilmesi ile daha kullanışlı bir duruma geldiği görülmüştür. Zamanla bu ufak parçaların yeknesak şekilde olması ve taklit edilememesi için üzerlerine hirtakım işaretler konulmasıyla ilk madeni paralar basılmıştır. (7)

(1) Prof. Dr. F. Ergin Paymaş Ekonomi Ansiklopedisi

(2) P.A. Samuelson İKTİSAT Çeviri Prof. Dr. Demir Demirgil

(3) Prof. Dr. Halil Dirimtekin A.Ö.F. Ders Kitapları

(4) Prof. Dr. Feridun Ergin Para Politikası

(5) Prof. Dr. Feridun Ergin Para Politikası

(6) Prof. Dr. Feridun Ergin Para Politikası

(7) Prof. Dr. Feridun Ergin Para Politikası

Bilinen en eski paranın milattan önce 2900 yıllarında kullanılan metal sikkeler olduğu zannedilmektedir. (8)

Paranın bir hükümlanlık göstergesi olarak anlaşılmaya başladığı dönemlerde resmi olarak basılmış ilk para ise Asur hükümdarları tarafından M.Ö. 700 yıllarında bastırılmış olan gümüş sikkelerdir. (9)

Birçok değişim ve değişik uygulamalar geçirmiş olmakla beraber onsekizinci yüz yıla kadar ağırlığı ve avarı devletçe tesbit edilen gümüş paralar kullanılmış ve para sisteminin esasını gümüş sikkeler oluşturmıştır.

Para sisteminin esasını, gümüş sikkelerin oluşturduğu bu dönemde para değerinin ölçüsü olarak gümüş kullanılmıştır. Altın sikkeler sadece külçe değeri üzerinden işlem görmüş, altınla gümüş arasındaki değer oranı serbest bırakılmış ve piyasada belirlenmesi yoluna gidilmiştir.

Zamanla altın üretiminin artması, gümüşün değerinin istikrarsızlaşması altın sikkelerin de dolaşıma girmesine neden olmuş ve altınla gümüş aynı dönemde para olarak dolaşımda kalmıştır. (Çift Metal Sistemi) Daha sonra gümüş üretiminde meydana gelen artışlar gümüşün değerini sikke değerinin altına düşürmüş ve bazı düzenlemelere gidilmiştir. Tedavüle Çıkarılan Altın sikkeler ise birinci dünya savaşına kadar tedavülde kalmıştır. (10)

Bununla beraber onyedinci yüzyıldan itibaren temsili paralarda tedavül etmeye başlamıştır. Madeni sikkelerin yerini tutmak üzere çıkarılan bu temsili paralar, daha önceki dönemlerde de görülmekle beraber çağdaş banknot sistemine öncü sayılabilecek ilk temsili para onyedinci yüzyılda değerli madenlerin muhafazası için değerli madenleri muhafaza eden sarraflar tarafından verilen makbuzlar şeklinde İngiltere'de ortaya çıkmıştır. (11)

Sarrafların bu faaliyetlerinde görülen bazı sakıncalar nedeniyle onyedinci yüzyılın sonlarında faaliyetleri sınırlandırılmıştır. Bunların yerine ise bu işleri yapan bankalar kurulmuştur. Bankalar da bu yetkilerini ülkenin ekonomik gerçeklerine uygun olarak kullanmışlardır. Banknot çıkarma işleminin ve banknot hacminin kontrolü amacıyla emisyon kurumları olarak merkez bankaları kurulmuştur.

Bu emisyon kurumlarının, gerek merkez bankalarının gerekse diğer bankaların ve sarrafların piyasaya çıkardıkları banknotlar genel olarak, altına ve gümüşe karşı tam konvertibiliteye sahip olmuştur. Yani istenildiği zaman altına veya gümüşe çevirilebilmişlerdir. Yalnız bu konvertibilite uygulamalarında ülkede geçerli olan para sistemine göre değişiklikler görülmüştür.

Ondokuzuncu yüzyılda özellikle savaş dönemlerinde halkın elindeki banknotları altına çevirme eğilimleri artmış, merkez bankaları altına çevirme taleplerini karşılayamaz duruma gelmişler ve banknotların altına çevrilebilme özelliklerini geçici olarak kaldırmışlardır. Böylece geçici bir süre içinde olsa devlet veya merkez bankası tarafından kağıt paraları altına çevirebilme olanağının bulunmadığı kağıt para rejimine geçilmiştir.

(8) Prof. Dr. Akın ilkin Paymaş Ekonomi Ansiklopedisi

(9) Prof. Dr. Feridun Ergin Para Politikası

(10) Prof. Dr. Akın ilkin Paymaş Ekonomi Ansiklopedisi

(11) Prof. Dr. Akın ilkin Paymaş Ekonomi Ansiklopedisi

Ondokuzuncu yüzyılda savaş dönemlerindeki bu denemeler geçici olmuş savaş sonrasında ekonomi düzeldikten sonra tekrar altın sikke sistemine dönmüştür. Aynı tecrübeler birinci dünya savaşında bir kez daha tekrarlanmış ve savaş sonrasında bazı ülkeler paralarını altına bağlamışlardı. Ancak 1929 büyük buhranından sonra bir daha dönmek üzere kağıt para rejimine geçmişlerdir.

Kağıt para rejiminin geçerli olduğu günümüzde iletişim, teknoloji ve bankacılık alanlarında meydana gelen gelişmelere paralel olarak para konusunda da gelişmeler olmuştur. Özellikle ileri Batı ülkelerinde ödemelerde çek ve benzeri araçların kullanılıp, nakit paranın söz konusu olmadığı, borç alacak ilişkilerinin bankalarda tutulan kayıtlar üzerinden takip edildiği kaydi para sistemine geçilmiştir.

Bundan sonrada yeryüzünde teknoloji, iletişim ve bankacılık gibi konularda meydana gelen gelişmelere paralel olarak para konusunda da gelişmeler olması beklenebilir.

2.2. MERKEZ BANKACILIĞI HAKKINDA GENEL BİLGİLER VE MERKEZ BANKACILIĞININ TARİHİ GELİŞİMİ :

P.A. Samuelson'un W. Rogers'e atfen insanoğlunun en önemli buluşlarından biri saydığı(12) Merkez Bankacılığı, ticaret ve iş bankalarının banknot emisyonu yetkilerinin kaldırılması ve bu yetkinin bir bankaya verilmesiyle onyedinci yüzyılda başlamıştır.(13) 1694 yılında kurulan İngiltere bankası (Bank Of England) bu konuda ilk olarak kabul edilmektedir.

Para ve döviz siyasetinin icra organları(14) olarak da tanımlanan merkez bankaları, ülkelerde para ve kredi işlerinin ekonominin ihtiyaçlarına göre düzenlenmesinde çok önemli bir yere sahiptirler. Merkez bankaları bu işlevlerini yerine getirirken para emisyonu yapabilme yetkilerinden sık sık yararlanmaktadırlar. Merkez bankalarının para emisyonu yaparken, devletten dolayısı ile hükümetten bağımsız olup olmamaları konusunda ise bazı tartışmalar mevcuttur. İlk merkez bankası olan emisyon bankalarının çıkardığı banknotların umumi bir ödeme aracı haline gelmesi devletin bu bankalarla yakinen ilgilenmesine neden olmuştur. Merkez bankacılığının gelişmesine paralel olarak devletin bu kuruluşlara olan ilgiside artmıştır. Devletin merkez bankalarına olan ilgisi onlara müdahale durumuna gelmiştir.

Gerek para emisyonunun çok karlı bir iş olması gerekse para ihtiyacının devletin izlemiş olduğu ekonomi politikası doğrultusunda karşılanabilmesi ve paranın değerinin muhafazası için devletin müdahalesine maruz kalan merkez bankalarının sermaye oluşumunu beş grupta toplayabiliriz.(15)

a) Sermayesinin tamamı devlete ait olan merkez bankaları

(12) Prof. Dr. Avni Zarakoğlu Bankacılar için Merkez Bankacılığı Bilgisi

(13) Doç. Dr. Necat Berberoğlu A.Ö.F. Ders Kitapları

(14) Prof. Dr. Feridurn Ergin Ak İktisat Ansiklopedisi

(15) Ziya Kayla Merkez Bankası İşlemleri

- b) Sermayesinin tamamı milli bankalara ait olan merkez bankaları
- c) Sermayesinin tamamı özel kuruluşlara ait olan merkez bankaları
- d) Sermayesinin bir kısmı devlete, bir kısmı da özel kişilere ait olan merkez bankaları
- e) Sermayeleri Devlete, bankalara, diğer gerçek ve tüzel kişilere ait olan merkez bankaları

Merkez bankalarının sermaye oluşumunda devletin payı giderek artmış ve günümüzde sayılı birkaç ülke dışında kalan bütün ülkelerde merkez bankalarının sermayesi devlete ait hale gelmiştir.

Merkez bankalarının sermaye oluşumu ne şekilde olursa olsun devlet merkez bankalarının karlarına iştirak etmektedir Merkez bankalarının yönetiminde de devlet sermaye oluşumu ne şekilde olursa olsun özellikle banka yöneticilerinin atanmasında etkili olmaktadır.

Ekonomi politikası açısından önemi tartışma götürmez olan, merkez bankalarının görevleri, kendi kuruluş kanunlarında, ülke ekonomisinin yapısına göre belirlenmiş olmasına rağmen genel olarak şu şekilde sıralanabilmektedir: (16)

- a) Para ve kredi işlerini ticari hayatın gereklerine ve devletin ekonomik politikasının amaçlarına göre düzenlemek. Para Emisyon yapmak;
- b) Devletin hazinedarlığını yapmak;
- c) Bankaların nakit rezervlerini muhafaza etmek;
- d) Bankalar arasında meydana gelecek olan borç ve alacakların mahsubu için takas odası hizmeti yapmak;
- e) Ülkenin uluslararası ödeme araçları olan altın ve döviz muhafaza etmek. Ülkenin döviz gelir ve giderlerinin hesabını tutmak;
- f) Uluslararası dövizsiz ödemelerde kliring ofisi görevi yapmak
- g) Devletin ekonomik ve mali konularda danışmanlığını yapmak ve
- h) Bankacılık sistemini ve bankaları denetlemek.

Merkez bankalarının yukarıda sıralamaya çalıştığımız görevleri, bulunduğu ülkenin ekonomik durumuna, iktisadi ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak zamanla değişiklikler göstermiştir. Nitekim ilk merkez bankaları olan emisyon bankalarının görevi sadece para emisyonu yapmak iken bugünkü modern merkez bankalarının görevleri çok farklıdır.

Onyedinci yüzyılda emisyon bankası olarak İngiltere Bankası'yla başlayan merkez bankacılığını diğer ülkelerde kurulan merkez bankaları izlemiştir. Bugünkü anlamda merkez bankacılığının tesisi ise ondokuzuncu yüzyılda olmuştur.

Bugün bağımsızlığını kazanmış her ülkenin ekonomik politikasının ihtiyacına göre para ve kredi hacmini düzenlemeye çalışan bir merkez bankası vardır.

2.3. PARA VE MERKEZ BANKACILIĞININ KIBRIS'TAKİ GELİŞİMİ:

Bilinen tarihi günümüzden 3.500 yıl öncesine kadar uzanan Kıbrıs, tarihi boyunca değişik kavimlerin (ulusların) egemenliğine girmiş ve çok çeşitli uygarlıklara sahne olmuştur.

Kıbrıs'ta uygarlık alanındaki gelişmelere neden olan ve Kıbrıs egemenlikleri altına alan çeşitli milletler, Kıbrıs'a egemen oldukları dönemlerde kendi ülkelerinde kullandıkları ödeme araçlarını (altın, gümüş, bakır vs) Kıbrıs'ta da kullanmışlardır. Bu ise Kıbrıs'ta farklı ödeme araçlarının kullanılmasına neden olmuştur. Aynı durum Kıbrıs'ın Osmanlılar'ın idaresinde bulunduğu dönemde (1571-1878) de devam etmiştir. Aynı zamanda farklı paraların kullanımı daha çok yöresel farklılıklar şeklinde olmuştur. Ancak Osmanlılar'ın Kıbrıs'ı idare ettikleri dönemin son kısmında ödeme aracı olarak Kaime diye bilinen yaklaşık 250 Kr. (Türk Parası) karşılığı olan kağıt paralar da kullanılmıştır. (17)

Adanın İngiltere'ye devrini müteakip 1879 yılında Kıbrıs için üzerinde kraliçenin başını gösteren paralar basılmış ve kaime tedavülde kaldırılmıştır. (18)

1903 Yılına gelindiğinde ise İngilizler tarafından Kıbrıs'ta hükümetin ödemelerini yapacak ve ödemelerin hesabını tutacak bir banka kurulmuştur. (Government Saving Bank of Cyprus) (19)

Daha sonra 1914 yılında çıkan Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlılar'ın İngiltere'ye karşı Almanların yanında savaşa katılması nedeniyle, İngilizler tarafından tek taraflı olarak icar kaldırılmış ve Ada resmen işgal edilmiştir. İngiltere'nin Kıbrıs'a bir sömürge haline getirdiği bu dönemde Kıbrıs'ta karşılığı İngiltere'de yatırım yapılmak kaydıyla kağıt paralar çıkarılmıştır. Değeri sterline bağlı olarak çıkarılan bu kağıt paraların değerinin muhafazası için İngiltere'nin Kıbrıs'taki maliye sekreteri bir fon oluşturmuştur. (Pound Secure the found) Kıbrıs'ta paranın sterline bağlılığı 1966 yılına kadar devam etmiştir. 1966 yılında paranın sterline bağlılığı kaldırılmıştır.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1960 yılında ve bunu takip eden yıllarda ise yine İngilizler tarafından çıkarılmış bir para olan (Government of Cyprus Pound) isimli paralar tedavülde bulunmuştur. Bağımsız bir devlet olarak kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde de çağdaş her bağımsız devlette bağımsız olmanın bir gereği olan Merkez Bankası (Central Bank of Cyprus) kurulmuştur. Kurulan bu Merkez

(17) Nesim Zia Kıbrıs'ın İngiltere'ye Devri ve Kıbrıs'ta Kurulan İngiliz idaresi

(18) Nesim Zia Age.

(19) Kıbrıs Milli Arşivi İngiliz Dönemi Belgeleri Kararnameler

Bankasına para emisyonu dahil merkez bankalarına verilen her türlü görev ve yetkiler de verilmiştir. Merkez Bankası da 1964 yılından itibaren Kıbrıs Liralarını tedavüle çıkarmıştır.

Özellikle 1963 yılından itibaren siyasi ve tedhiş hareketleri Kıbrıs'ta iki toplumun (Türk ve Rum toplumu) arasındaki her türlü ekonomik ve sosyal ilişkilerin azalmasına neden olmuştur. 20 Temmuz 1974 tarihinde tedhiş hareketlerinin aşırı boyutlara varması nedeniyle Türkiye Cumhuriyeti'nin garantörlük sıfatını kullanarak duruma müdahalesi neticesinde, Türk ve Rum toplumları birbirlerinden tamamen ayrılmışlardır.

Kıbrıs'ta toplumların ayrı bölgelerde yaşamaya başladığı bu dönemde Kıbrıs Merkez Bankası'nın Kıbrıs Rum toplumunun yaşamakta olduğu Güney Kıbrıs'ta kalmış olması nedeniyle Kıbrıs Rum yönetiminin eline geçmiştir. Kuzey Kıbrıs'ta Merkez Bankası'nın güneyde Rum idaresinde kalmış olması nedeniyle para emisyonu yapılamamış eldeki mevcut Kıbrıs Liraları ise kısıtlı da olsa Güney Kıbrıs'la yapılan ticari işlemlerde kullanılmış ve kısa bir süre sonra piyasada bir para sıkıntısı başlamıştır.

Kıbrıs'ta toplumların birbirinden ayrıldığı Kıbrıs Barış Harekatı'nın hemen sonrasında kurulan "Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi" bütçesine yapılan Türkiye Cumhuriyeti yardımları Türk parası olarak gönderilmeye başlanmış ve "Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi" Yürütme Kurulu da 10 Ekim 1974 yılında 5664 nolu kararını alarak personel maaşlarının bir Kıbrıs lirası eşit kırk Türk lirası kurundan, Türk parası olarak ödenmesine karar vermiştir. (20) Böylece Kuzey Kıbrıs'ta Türk parası resmen kullanılmaya başlanmıştır.

5.2.1975 tarihinde ise Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası genel müdürlüğü ile "Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi" yürütme kurulu başkanlığı arasında bir anlaşma imzalanarak, Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Girne şubesine Kuzey Kıbrıs'ta merkez bankacılığı yapma yetkisi ve merkez bankacılığı görevleri verilmiştir. Bir anlamda Kuzey Kıbrıs'ta merkez bankacılığının başlangıcını oluşturan bu anlaşma ile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Girne şubesine:

- a) Devletin bankerliğini (hazinedarlığını) yapmak;
- b) Para ve Kredi işlerini, Ticari hayatın ihtiyaçlarına ve yönetimin ekonomik politikasının amaçlarına göre düzenlemek;
- c) Bankaların nakit rezervlerini muhafaza etmek;
- d) Bankalar arasında meydana gelecek olan borç ve alacak ilişkilerinde takas odası hizmeti yapmak;
- e) Kuzey Kıbrıs'taki bankacılık sisteminin ve bankaların çeşitli yönlerden denetimini yapmak;
- f) Ülkenin döviz rezervlerini muhafaza etmek döviz gelir-gider hesapların tutmak ve dövizlerin kurunu tesbit etmek gibi merkez bankalarının sahip olduğu görev ve yetkiler verilmiştir.

Aynı anlaşmanın son maddesiyle; Kuzey Kıbrıs'ta bir merkez bankasının kurulmasıyla anlaşmanın otomatikman fesholacağı ve Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Girne şubesinin merkez bankacılığı fonksiyonunun kalmayacağı hükme bağlanmıştır. (21)

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Girne şubesinin Kuzey Kıbrıs'ta merkez bankacılığı faaliyetlerinde bulunduğu bu dönemde uygulamada görülen bazı aksaklıklar, uygulama güçlükleri, bağımsız bir ülke olmanın gereği ve daha etkin bir ekonomi politikasının izlenebilmesi için, Kuzey Kıbrıs'ta bir merkez bankası kurulması kararlaştırılmıştır. 16 Mayıs 1983 tarihinde K.T.F.D. Merkez Bankası Yasası kabul edilmiştir. Böylece Kuzey Kıbrıs'ta bir merkez bankası kurulması yolunda gerekli yasal zemin hazırlanmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın faaliyete geçmesiyle T.C. Ziraat Bankası Girne şubesinin merkez bankacılığı görevi de son bulmuştur.

Kuzey Kıbrıs'ta merkez bankacılığı görevini Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Girne şubesinin yapmış olduğu bu dönemde, gerek Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi'nce gerekse 13 Şubat 1975 tarihinde kurlan Kıbrıs Türk Federe Devleti Yönetimi'nce para mevzuunda çeşitli düzenlemelere gidilmiştir. Bu düzenlemeler, karar ve kararnameler şeklinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. (Ek-3)

Bütün bu düzenlemelerin odak noktasını ise; bir para değişim meselesi olan ve Kıbrıs lirası ile olan banka mevduatlarının Türk parası ile ödenebilmesi konusunda bankalara yetki veren ve Kıbrıs parası ile Türk parası arasındaki kurları belirleyen düzenlemeler oluşturmuştur.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Merkez Bankası yasasının kabulünden yaklaşık bir yıl sonra, 4 Haziran 1984 tarihinde, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası faaliyete geçmiştir. Uygulamada görülen bazı aksaklıkların giderilebilmesi ve 16 Aralık 1986 tarihinde yürürlüğe giren Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında ekonomik işbirliği protokolünde belirlenen esaslara uyum sağlayabilmek amacıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası değişiklik yasası çıkarılmıştır. (Ek-4)

(21) 5.2.1975 Tarihli Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü arasında imzalanan anlaşma

III. BÖLÜM

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI:

3.1. GİRİŞ :

Ülkelerin ekonomilerinde sağlıklı bir ekonomi politikasını uygulayabilmeleri açısından çok büyük bir önem taşıyan merkez bankacılığının bir uygulamasını oluşturacak olan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası, ikinci bölümde de belirtildiği gibi, 16 Mayıs 1983 tarihinde K.T.F.D. Merkez Bankası Yasasının kabulünden yaklaşık bir yıl sonra bir kamu tüzel kişisi olarak 4 Haziran 1984 tarihinde faaliyete geçmiştir.

3.2. KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI'NIN AMACI :

26 Haziran 1987 tarih ve 35/1987 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Değişiklik Yasasında, Bankanın amacı açık ve net bir şekilde "Kalkınma planları ve yıllık paragraflara uygun olarak ekonomik gelişmeye yardımcı olacak biçimde para-kredi politikalarını uygulamak ve bankacılık sistemini denetlemektir." şeklinde belirtilmiştir. (22)

3.3. K.K.T.C. MERKEZ BANKASI'NIN GÖREV VE YETKİLERİ :

Merkez bankalarının görevleri bulundukları ülkelerin ekonomik yapılarına göre bazı değişiklikler göstermekle beraber bu değişiklikler çok önemli farklılıklar göstermemektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın görevleri de ülkenin ekonomik yapısı göz önünde bulundurularak kuruluş kanununda, genel olarak yetkileri ise ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Bankanın genel nitelikte düzenlenen görevleri:

- a) Bankanın kuruluş yasasında belirtilen amacın gerçekleşmesi, Cumhuriyetin para ve bankacılık sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesi için gerekli işlemleri yapmak;
- b) Ekonomik koşulları göz önünde bulundurarak merkez bankaları tarafından yapılması gerekli işlemleri yapmak;
- c) Bankalar ile kooperatif bankalarını ve kredi vermek amacı ile kurulmuş diğer kuruluşları denetlemek şeklinde sıralanmıştır. (23)

(22) 26 Haziran 1987 tarih ve 35/1987 sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Değişiklik Yasası

(23) 26 Haziran 1987 tarih ve 35/1987 sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Değişiklik Yasası

Merkez Bankası'nın yetkileri ise:

- a) Para ve Kredi hacmini ekonominin ihtiyacına göre düzenlemek;
- b) Cumhuriyetin uluslararası ihtiyatlarını düzenleyip yönetmek;
- c) Para ve kredi politikası konusunda Bakanlar Kurulu'nca incelenmesi istenecek hususlarda görüş belirtmek suretiyle devletin mali ve ekonomik danışmanlığını yapmak;
- d) Uluslararası mali ve ekonomik ilişkilerde devletin mali ajanlığını yapmak
- e) Devletin bankacılığını yapmak, arzu eden bankaların da bankacılığını yapmak şeklinde sıralanmıştır. (24)

3.4. K.K.T.C. MERKEZ BANKASI'NIN SERMAYE OLUŞUMU :

Dünya üzerindeki merkez bankalarının sermaye oluşumu beş grupta toplanmaktadır. Ancak, merkez bankalarının sermaye oluşumundaki son eğilimler, merkez bankalarının sermaye oluşumunda devletin söz sahibi olması doğrultusunda olmuştur.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın sermayesi de tamamı devlete ait olmak üzere iki milyar Türk Lirasıdır. Bu sermaye miktarı, banka yönetim kurulunun önerisi ve bakanlar kurulu kararıyla arttırılabilmektedir.

Bankanın bu sermayesinin kaynakları ise ikiyüzelli milyon lira ödenmiş sermaye, esas sermayeye ulaşınca kadar yıllık kârlardan ve gerektiğinde her yıl bütçeden yapılan ödemelerden oluşmaktadır.

3.5. K.K.T.C. MERKEZ BANKASI'NIN YÖNETİMİ VE YÖNETİM BİRİMLERİ:

Merkez bankalarının yönetimi ve yönetim birimleri kendi ülkelerinin özel koşullarına göre değişiklikler göstermektedir. Merkez bankalarının yönetiminde oluşan bu idari birimlere ait personelin tesbit ve tayininde çeşitli ülkelerde farklılıklar görülmekle beraber, bankanın en üst yöneticisi olan başkan (Guvernür) hükümet tarafından atanmaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın yönetiminde de Yönetim Kurulu, Başkan, Başkan yardımcıları, Merkez ve Merkez şube teşkilatı olmak üzere dört birim vardır.

3.5.1. Yönetim Kurulu:

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası yönetim kurulunu; oluşum, görev, yetki ve çalışma esasları yönünden alt başlıklar halinde şöylece inceleyebiliriz:

(24) 26 Haziran 1987 tarih ve 35/1987 sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Değişiklik Yasası

3.5.1.1. Yönetim Kurulunun Oluşumu:

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yönetim Kurulu; bir başkan, iki başkan yardımcısı ve dört üye olmak üzere yedi kişiden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu üyeleri bu göreve atama yolu ile gelmektedirler. Ancak Maliye bakanlığının yetkili kılacağı bir temsilcisi de yönetim kurulunun toplantılarına katılabilmektedir. Yönetim kurulu toplantılarına katılan bakanlık temsilcisi herhangi bir hususun toplantı gündemine alınmasını isteyebilmekte, müzakerelere ise oy hakkı olmaksızın katılıp görüş belirtebilmektedir. (25)

3.5.1.2. Yönetim Kurulunun Görev ve Yetkileri:

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun görev ve yetkilerinin neler olduğunu bankanın kuruluş yasasında görebilmekteyiz. Bankanın kuruluş yasasında ve değişiklik yasasında yönetim kurulunun görev ve yetkileri açık ve net olarak şu şekilde sıralanmıştır: (26)

- 1) Merkez Bankası'nın kendi işlemlerinde uygulayacağı iskonto ve faiz oranları ile ücret ve komisyonları saptamak;
- 2) Banka plasmanları üzerinde tür ve miktar olarak düzenleyici önlemleri almak ve genel kredi hacmi içerisindeki kredi türlerinin sektörler ve konular itibarıyla dağılımını yapmak;
- 3) Merkez bankasının açacağı kredilerin esas ve koşulları ile reeskont ve avans limitlerini saptamak;
- 4) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde faaliyet gösteren bankaların kabul ettikleri mevduatlara ait karşılıkların oranını saptamak. Bankaların taahhütlerine karşılık bulunduracakları disonibilitenin en düşük oranını ve mevduat karşılıklarına uygulanacak faiz oranını tesbit etmek;
- 5) Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren bankalar ve kooperatif bankaları ile kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların her türlü kredi işlemlerinde alacakları ve verecekleri en yüksek faiz oranları ile sağlayacakları diğer menfaatlerin en yüksek oranlarını, tahsil edecekleri masrafların mahiyetini ve en yüksek oranını, Mevduatta vade miktarlarını, faizlerin kısmen veya tamamen serbest bırakılmasını ve yürürlük zamanını belirlemek. Belirlenen bu hususlar ise Maliye Bakanlığının önerisi üzerine bakanlar kurulunun alacağı kararın resmi gazetede yayımlanması ile yürürlüğe girebilmektedir;

(25) 26 Haziran 1987 tarih ve 35/1987 sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Değişiklik Yasası

(26) 26 Haziran 1987 tarih ve 35/1987 sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Değişiklik Yasası

- 6) Özel sektöre mensup kuruluşların çıkaracakları tahvillerin miktar, faiz ve satış koşullarını belirlemek;
- 7) Bankanın bilanço ve kar/zarar hesaplarını inceleyerek karara bağlamak;
- 8) Bankanın idari teşkilatına ve hizmetlerine ait tüzükler hazırlamak;
- 9) Bankanın ihtiyacı olan gayrimenkullerin alımını, kiralama-sını ve ihtiyaç fazlası gayrimenkullerin satışını yapmak;
- 10) Bankanın yıllık bütçesini ve faaliyet raporlarını hazırlamak;
- 11) Banka personelini atayarak yetki ve sorumluluklarını belir-lemek;
- 12) Yönetim kurulu başkanı tarafından tetkik ve onaya sunulacak konular hakkında karar almak;
- 13) Kredi kartlarının ısdar ve kabulüne ilişkin usulleri belir-lemek ve
- 14) Bankaların denetimi ile ilgili olarak yasaların verdiği yet-kiler dahilinde gerekli önlemleri almak ve Maliye Bakanlığı' nca alınması gereken önlemler hakkında önerilerde bulunmak.

3.5.1.3. Yönetim Kurulu'nun Çalışma Esasları:

Bankanın yönetiminde en üst kademeyi oluşturan Yönetim Kurulu; başkan, başkanın geçici yokluğunda ise başkana vekalet eden başkan yardımcısı tarafından en az ayda bir kez olmak üzere işlerin yürütül-mesinin gerektirdiği sayıda toplantıya çağrılmaktadır.

Yönetim Kurulu en az dört üyenin katılması ile toplanmaktadır. Toplantıya katılan üyelerin oy çokluğu ile karar alınmaktadır. Alı-nan bir kararda oyların eşitliği durumunda ise başkan sıfatıyla toplantıya katılan üyenin katıldığı tarafın önerisi kabul edilmekte-dir. Ancak yönetim kurulu üyeleri veya bakanlık temsilcisi kendile-riyle akrabalık durumu olan kişilere ilişkin konuların görüşüldüğü yönetim kurulu toplantılarına katılamamaktadır.

Toplantıların gündemi toplantıya başkan sıfatıyla katılan yöne-tim kurulu üyesi tarafından belirlenmektedir. Diğer üyelerin gündem dışı olarak görüşülmesini istedikleri hususlar ise mümkün olursa aynı toplantının gündemine alınmakta, değilse bir sonraki toplantı-nın gündemine alınmakta ve görüşülmektedir.

Yönetim Kurulu'nun tüm kararları bir tutanağa geçirilerek sabit leştirilmektedir. Tutulan bu Yönetim Kurulu kararları yönetim kurulu toplantısına katılan üyelerin tamamı tarafından imzalanmaktadır. Yönetim Kurulu kararlarında kararın serbest olduğuna dair bir hüküm bulunmuyorsa kararı içeren tutanaklar gizli kalmaktadır.

3.5.2. Başkan

3.5.2.1. Başkanın Atanması ve Yönetimdeki Pozisyonu:

Bankanın başkanı beş yıllık bir süre için Başbakan tarafından Bakanlar kurulunun onayı ile atanmaktadır.

Başkan olarak atanacak olan kişilerde aranan özellikler Banka'nın kuruluş kanununda açık olarak belirtilmiştir. Buna göre Banka'ya başkan olarak atanacak olan kişinin, Yüksek Öğrenim görmüş olması; Bankacılık, Ekonomi, Maliye veya Muhasebe alanlarında en az on yıl tecrübeye sahip olmasının yanında, bakan, milletvekili, belediye başkanı veya belediye meclisi üyesi olmaması; güvenlik kuvvetlerinde polis teşkilatında, din işlerinde ve yerel yönetimlerde fiilen görevli olmaması, müflis ve bedeni veya akli bakımdan yetersiz olmaması, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki herhangi bir mali kuruluştaki direktör veya müstahdem olarak görev yapan kişiler ile bu gibi kuruluşlarda kontrolü elinde bulundurabilecek miktarda hisse sahibi olmaması, affa uğramış olsa bile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti yasalarına göre yüz kızartıcı bir suçtan dolayı hapis cezasına çarptırılmış olmaması gerekmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasasına göre daha önce yönetim kurulu üyeliği, Başkan veya Başkan yardımcılığı yapmış olmak atanmaya engel teşkil etmemektedir.

Yukarıda belirttiğimiz esaslar dahilinde atanmış olan başkan, Bankanın en yetkili icra amiridir. Başkanın bu sıfatı nedeniyle kendisine verilmiş bazı yetki ve görevleri bulunmaktadır.

3.5.2.2. Başkanın Yetki ve Görevleri:

- a) En yüksek icra amiri sıfatıyla bankayı sevk ve idare etmek
- b) Bankayı yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek.
- c) K.K.T.C. Merkez Bankası yasası kurallarının ve yönetim kurulu tarafından alınan kararların uygulanmasını sağlamak.
- d) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası yasası ile Bankaya verilen görevlerin yapılabilmesi için tedbirler almak ve gerekli durumlarda yönetim kuruluna önerilerde bulunmak.
- e) Banka bütçesini hazırlamak.
- f) Bankanın Bilanço ve Kar/Zarar hesaplarını hazırlamak.
- g) Kendisinin yokluğunda kendisine vekalet edecek olan başkan yardımcısını belirlemek.
- h) Hükümetle Banka arasındaki irtibatı sağlamak.

3.5.3. Başkan Yardımcıları:

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın yönetiminde iki tane başkan yardımcısı görev yapmaktadır. Başkan yardımcılarının atanmalarında Başkanın atanmasında izlenen prosedür aynen uygulanmaktadır.

Başkan yardımcılarının görev ve yetkileri ise: yönetim kuruluna katılmak ve görüş beyan etmek, Başkan tarafından yapılan görev taksiminde kendilerine verilen kısımların gereği gibi yürütülmesini sağlamak. Başkanın geçici yokluğunda kendisine vekaletle görevlendirildiği başkan yardımcısı, başkanlık sıfatının gerektirdiği yetkileri kullanmak ve görevlerini yapmak, şeklinde sırlayabiliriz.

3.5.4. Merkez ve Merkez Sube Teşkilatı:

Banka, altı yıllık faaliyetini Lefkoşa'da bulunan merkez ve Lefkoşa şubesi tarafından gerçekleştirmiştir.

Bankanın idari organlarının yasa ile düzenleneceğine dair kuruluş yasasında açık bir hüküm bulunmasına rağmen bugüne kadar henüz böyle bir yasa çıkarılamamıştır.

3.6. KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI'NIN YAPABİLECEĞİ VE YAPAMAYACAK İŞLER :

3.6.1. K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Yapabileceği işler:

K.K.T.C. Merkez Bankası kendi kuruluş yasasında belirlenen temel amaçları, görev ve yetkileri doğrultusunda, yasada belirlenen esaslar dahilinde ve yönetim kurulu kararlarına uygun olarak, kalkınma planlarında ve yıllık programlarda gösterilen hedeflere ulaşabilmek için bazı işler yapmaktadır.

3.6.1.1. Kredilerin Düzenlenmesi:

Banka, kalkınma planları ve Yıllık programlar çerçevesinde belirlenen ekonomik amaç ve hedeflere ulaşılmasına yardımcı olacak şekilde kredilerin hacim, nitelik, mahiyet ve temin koşullarını düzenleyerek kredi sistemi içinde genel likidite ihtiyacını düzenleme yetkisine sahiptir.

Banka kredilerin düzenlemesini yaparken kalkınma planları ve yıllık programların hedeflerine uygun olarak bankaların plasmanları üzerinde nitelik ve nicelik bakımından düzenleyici kararlar almakta, genel kredi hacmi içerisinde çeşitli kredi türlerinin sektörler ve konular itibarıyla dağılımını ayarlamaya çalışmaktadır.

Banka kredilerin amacına uygun olarak kullanılıp kullanılmadığını ilgili bankalar nezdinde denetleme yetkisine sahip bulunmaktadır. Bu denetlemeler bankaların göndermiş oldukları evraklar üzerinden yapılmakta veya gerekli görüldüğünde Banka müfettişleri kanalıyla yapılmaktadır.

3.6.1.2. Faiz Farkı Fonu Oluşturmak:

Banka, teşviki öngörülen sektörler ve konular için tercihlî faiz oranlarının uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla Banka nezdinde kaynağı:

- a) Devlet bütçesine bu amaçla konan ödenek,
- b) Banka nezdindeki hazine fonları faizlerine karşılık olarak, Banka bütçesinden ayrılan belirli bir ödenek ve
- c) Bankalar ile kooperatif bankaları ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların verecekleri her türlü krediler üzerinden uygulanacak azami yasal faiz oranı içinde oranı Bakanlar Kurulu'nca saptanan ve beş puanı geçemeyen(*) miktarlardan oluşan bir faiz farkı fonu oluşturabilmektedir.

3.6.1.3. Disponibilite Oranını ve Munzam Karşılıkları Düzenlemek

Banka, ekonomik konjonktürdeki gelişmeye göre bankaların taahhütlerini yerine getirmede güç duruma düşmemeleri için uyacakları disponibilite oranını belirlemektedir.

Uygulamada disponibilite oranı %10 olarak belirlenmiş olmakla beraber K.K.T.C.'deki bankaların bu oranın üzerinde %13 civarında bir disponibil değeri kasalarında mevcut bulundurdıkları gözlemlenmiştir.

Yine banka ekonomik konjonktürdeki gelişmeye göre bankaların topladıkları mevduatlara karşılık belli bir oranda (Türk Lirası mevduatlarda %15, Dövizli mevduatlarda %20) Mevduat-ı Munzam karşılığı ayırmalarını kararlaştırıp Banka nezdindeki bir hesapta bloke etmelerini isteyebilmektedir.

Uygulamada Kuzey Kıbrıs'taki bankalar topladıkları mevduatları gösteren aylık mevduat çizelgeleri düzenleyerek Merkez Bankası'na vermekte ve mevduatlarındaki artışlara ilişkin munzam karşılıkları ise mütekip ayın onbeşine kadar Merkez Bankası'ndaki bloke hesaba yatırmaktadırlar.

Bankaların mevduatlarında şayet bir azalma olmuşsa, bankalar mevduatlarındaki azalmaya ilişkin munzam karşılıkları Merkez Bankası'ndan talep edebilmektedirler. Merkez Bankası da bankaların bu talebini yerine getirmektedir.

Merkez Bankası mevduatı olağanüstü bir azalma gösteren bankaların taleplerini aylık mevduat çizelgelerini beklemeden, mevduatlardaki azalmaya ilişkin karşılıkları derhal iade etmektedir.

Merkez Bankası nezdinde bulunan bloke hesaba yatırılan munzam karşılıklara %12 oranında faiz tahakkuk ettirmektedir.

Merkez Bankası, K.K.T.C.'de faaliyet gösteren bankalardan topladıkları mevduatlara ilişkin munzam karşılıkları süresi içinde Merkez Bankası'ndaki bloke hesaba yatırmayan bankalara, yatırılmayan kısım için uygulanacak cezai faiz oranlarını ve uygulama esaslarını

(*) Uygulamada bu oran % 2'dir

saptamakta, yapılan uyarıya rağmen onbeş gün içerisinde mevduat-ı munzam karşılığını bloke hesaba yatırmayan bankaların mevduat toplama yetkilerinin süreli veya süresiz olarak kaldırılmasını Bakanlar Kurulu'ndan isteyebilmekte veya senetlerinin reeskonta kabulüne son verebilmektedir.

3.6.1.4. Faiz Oranlarını Düzenlemek:

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası, Kuzey Kıbrıs'taki Banka ve kooperatif bankaları ile kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların, her çeşit (Türk Lirası ve Dövizli) mevduat kabulünde, kredi işlemlerinde alacakları ve verecekleri faiz oranları ile sağlayacakları diğer menfaatlerin ve masrafların mahiyetini ve en yüksek oranlarını, mevduatların vadelerini, faizlerin kısmen veya tamamen serbest bırakılmasını ve yürürlük zamanını belirleyebilmektedir.

Bankalar dışındaki tüm borç ve alacak işlemlerinde de geçerli olan bu gibi hususlar Maliye Bakanlığı'nın önerisi ile Bakanlar Kurulu'nun alacağı kararın Resmi Gazete'de yayımlanmasından sonra yürürlüğe girebilmektedir.

3.6.1.5. Kısa ve Uzun Vadeli Reeskont ve Avans işlemlerini Düzenlemek, Avans ve Reeskont kredisi vermek

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası kendi yasasının verdiği yetkiye dayanarak kısa ve uzun vadeli reeskont kredisi ve avans vermektedir.

Banka bunu yaparken kalkınma planlarında ve yıllık programlarda öncelikli olarak belirlenen sektörlerin öncelik durumlarını ve ekonomik konjonktürdeki gelişmeyi göz önünde bulundurarak hareket etme durumundadır. Buna göre Banka en az üç imza taşıyan:

- a) Vadesinin bitimine en fazla dokuz ay kalmış turizm, maden ve tarım işleriyle uğraşan kişi ve kuruluşların bankalar tarafından tevdi edilen ticari senet ve vesikalarına;
- b) Vadelerinin bitimine en fazla dört ay kalmış diğer kişilerin bankalar tarafından sunulan ticari senet ve vesikalarına;
- c) Küçük sanat erbabı ve kooperatiflerin kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere bankalar tarafından tevdi edilen ve vadelerinin bitimine en fazla dokuz ay kalmış senetlerine reeskont kredisi ve avans verebilmektedir.
- d) ikinci imza reeskonta veren banka olmak üzere, istisnai olarak iki imza taşıyan senetler karşılığında kısa vadeli reeskont kredisi ve avans vermektedir.

Ayrıca banka yönetim kurulunca kararlaştırılacak esaslar dahilinde en az iki imzalı ve bankalar tarafından tevdi edilen vadelerine en fazla beş yıl kalmış uzun vadeli senetler karşılığında da uzun vadeli reeskont kredisi vermektedir.

Bunun yanında Banka, devlet tahvilleri ile yönetim kurulunca sağlam olarak kabul edilen tahviller karşılığında en fazla 120 gün vadeli ve tahvil bedelinin %80'i oranında avans vermektedir. Aynı zamanda banka cari yıl bütçe ödeneklerinin %5'ini geçmemek üzere hazineye kısa vadeli avans hesabı açabilmektedir.

Yine Banka, iktisadi faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşlarının mevsimlik hammadde alımı, ürün alımı ve Turizm gerekleri için düzenleyecekleri; vadelerinin bitimine en fazla dokuz ay kalmış olan usulüne uygun borç senetlerinin hazine kefaletine haiz olanlarını iskontoya kabul etmekte ve karşılığında avans hesabı açabilmektedir.

Yalnız K.K.T.C. Merkez Bankası'nın reeskonta ve avansa kabul ettiği bu senetlerin tutarı, senetleri reeskonta veya avansa getiren bankanın ödenmiş sermayesi ve yedek akçeleri toplamının %10'unu geçmemektedir.

3.6.1.6. Altın ve Döviz Ticareti Yapmak :

K.K.T.C. Merkez Bankası altın, döviz ve milli (Kullanılan para) üzerinden bazı işlemlerde bulunabilmektedir. Bunları kısaca sıralayacak olursak:

- a) Külçe ve sikke halinde altın alım-satım, ithal ve ihraç işlemlerini yapabilmekte,
- b) Vadeli ve vadesiz her türlü döviz alıp satabilmekte bunlar karşılığında avans verilmekte,
- c) Bankalara özellikle dış ticaretin finansmanında kurye kredisi açabilmekte,
- d) Türk lirası ve döviz olarak yabancı ülkelerden karşılıklı veya karşılıksız kredi alabilmekte ve röpor işlemlerine girişebilmektedir.

3.6.1.7. Devletin Hazinesdarlığını Yapmak:

K.K.T.C. Merkez Bankası Devletin hazinedarı sıfatıyla devletin yurt içindeki ve dışındaki her türlü tahsilat ve ödemelerini, bütün hazine işlemlerini, yurt içi ve yurt dışı para nakil işlerini ücretsiz olarak yapmaktadır. Bunun yanında merkez bankalarının devletin gelir ve giderlerinde meydana gelen mevsimlik ve yöresel dengesizliklerin bertaraf edilmesi gayretlerine K.K.T.C. Merkez Bankası da kısa vadeli avans ve kredileri ile katılabilmektedir.

3.6.1.8. Bankaya yatırılan Paralara Faiz Tahakkuk Ettirmek:

K.K.T.C. Merkez Bankası başta Bakanlar Kurulu'nun paralarını Merkez Bankası'na yatırmasını kararlaştırdığı kuruluşların yatırdığı paralara olmak üzere; bankaların yatırdıkları mevduat-ı munzam karşılıklara ve her türlü mevduatlarına özel şahısların dövizli mevduatlarına belli bir oranda faiz tahakkuk ettirebilmektedir.

3.6.1.9. Devlet Tahvillerinin Servisini Yapmak:

K.K.T.C. Merkez Bankası kuruluş yasasının verdiği yetkiye dayanarak K.K.T.C. Hükümetinin çıkaracağı iç borçlanma tahvillerinin piyasaya sürülüp halka satılması, tahvillerin devre sonlarında faizlerinin ödenmesi ve vadeleri sonunda ise tahvillerin bedelinin halka ödenerek geri alınması işlemlerini yapabilmektedir.

3.6.1.10. Takas Odası Görevi Yapmak:

K.K.T.C. Merkez Bankası, K.K.T.C.'deki bankalar arasında yapılacak olan takas odası işlemlerine nezaret edebilmektedir. Merkez Bankası'nın kanunen bir takas odasının düzenlenmesine ve organize edilmesine ait bir yükümlülüğü bulunmamaktadır.

3.6.1.11. Bankaları Denetlemek:

K.K.T.C. Merkez Bankası, kendi kuruluş yasasının 29. maddesine dayanarak, K.K.T.C. sınırları dahilinde faaliyet gösteren bankaların Kooperatif bankalarının ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların, her türlü işlemlerini başta mali, ekonomik ve yasal yönünden olmak üzere Merkez Bankası Yasasına, Bankalar Yasasına, Pul Yasasına, Döviz istikrar Fonu Yasasına, Para ve Kambiyo İşleri Yasasına, Dış Ticaret (düzenleme ve denetim) Yasasına ve yürürlükteki yasa gücündeki kararnamelemler ile diğer ilgili yasalar ve bu yasalara göre çıkarılan Tüzük, Yönetmelik, ve emirnamelemlerin kurallarına uygunluğu yönünden denetleyebilmektedir. Banka bu denetleme işlemini, bankaların gönderdiği aylık bilgiler üzerinden yapabildiği gibi fiilen görevlendireceği müfettişleri eliyle de yapabilmektedir.

3.6.2. K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Yapamayacağı İşler :

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası önceki bölümde açıklamaya çalıştığımız, yapabileceği işlerin dışında kalan bazı işleri ise yapamamaktadır. Bankanın kuruluş kanununda belirtilmiş olan, Bankanın yapamayacağı işlerin şu şekilde sıralandığını görürüz:

- a) Merkez Bankası yasasında belirtilen hususlar dışında her ne şekilde olursa olsun karşılıksız kredi verememektedir.
- b) Banka herhangi bir borç-alacak ilişkisinde hiçbir banka, kişi ve kuruluşa kefil olamamakta ve teminat mektubu verememektedir.
- c) Bankaların reeskont veya avans için getirdikleri ve Bankanın portföyünde bulunan senetleri yenileyememektedir.
- d) Gayrimenkul alımından dolayı meydana gelen ticari ilişkiler neticesinde ortaya çıkan ticari senetleri reeskonta kabul edememekte ve karşılığında avans verememektedir.
- e) Kendi nam ve hesabına hiçbir iş ve ticarete bulunamamakta,

başka şirket ve müesseselere ait hisse senetlerini satın-
alıp, müesseselerin sermayelerine iştirak edip ortak olama-
maktadır. Dolayısı ile şirketlerin hisse senetlerini rees-
reeskonta ve avans işlemlerine kabul edememektedir.

f) Kendi ihtiyaçları dışında taşınmaz mal (Gayrimenkul) edinme
işleminde bulunamamaktadır.

3.7. K.K.T.C. MERKEZ BANKASI'NIN HESAPLARI :

Merkez bankalarının hesapları diğer banka ve kuruluşların hesap-
larına göre değişik bir yapıya sahiptir. (25) Bu hesaplar aynı isim
altında açılmış olsalar dahi değişik manalar ifade etmektedirler.

Merkez bankalarının hesapları, kendi politikalarına ve bulun-
dukları ülkelerin ekonomik yapısına göre birbirinden farklı isimler
alabilmektedir. Örneğin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası hesapları
ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası hesaplarında isim-
lendirme açısından bazı farklar görülmektedir.

Yayımlanan yıllık rapor ve üç aylık bültenlerinde Kuzey Kıbrıs
Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası hesaplarının aktif ve pasif olmak
üzere şu şekilde sıralandığını görmekteyiz:

3.7.1. Aktif Hesaplar :

K.K.T.C. Merkez Bankası'nın bilançosuna baktığımızda, Banka'nın
bilançosunda yer alan aktif hesapların; Döner değerler, Krediler,
Bina teçizat ve diğerleri olmak üzere dört grupta toplanmış olduğu-
nu görürüz.

3.7.1.1. Döner Değerler:

Merkez Bankası'nın bilançosunun aktifinde yer alan bu hesap,
Banka'nın birinci elden hemen kullanabileceği değerleri ifade etmek
için kullanılmaktadır. Hesap kendi içinde, Bankanın kasasındaki
nakit Türk lirasını gösteren Kasa, mevcut altın stokunu Türk lirası
olarak gösteren Altın deposu, mevcut efektif dövizleri gösteren efek-
tif deposu ve Bankanın yabancı bankalardan olan dövizli alacaklarını
gösteren hariçteki bankalar alt hesaplarına ayrılmaktadır. (1986-
1987 yılları itibarıyla hesapların durumu tablo 1 de görülmektedir.)

3.7.1.2. Krediler:

Bu hesap grubu, Banka tarafından çeşitli sektörlerle, hazineye,
çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına ve bankalara verilen, avans ve
reeskont kredilerini göstermektedir.

Krediler hesabı, Bankaya reeskont veya avans için getirilen se-

netlerin düzenlendiği ekonomik faaliyetin türüne göre alt hesaplara ayrılmıştır. Krediler hesabının şimdiye kadar açılmış olan alt hesaplarını ise şu şekilde sıralayabiliriz.

- Hazineye Avans
- Hazine kefaletini Haiz bonolar üzerine avans
- İhracat senetleri üzerine avans.
- Küçük sanat erbabı senetleri üzerine avans.
- Ticaret senetleri üzerine avans.
- Sanayi senetleri üzerine avans.
- Tarım senetleri üzerine avans.
- Kooperatif senetleri üzerine avans.
- Özel avanslar.

3.7.1.3. Bina ve Techizatlar:

Bu hesap grubunda Bankanın ihtiyaçları dahilinde kullanmış olduğu gayrimenkuller ve işlemlerin yürütülmesinde gerekli olan techizatlar yer almaktadır. Hesap, Techizatlar ve Binalar olmak üzere iki alt hesaba ayrılmıştır.

3.7.1.4. Diğer Aktifler:

Bankanın bu hesap grubunda, belli bir özelliği olup da diğer hesap gruplarına girmeyen alt hesap kalemleri toplanmış durumdadır. Bankanın bilançosuna baktığımızda bu hesap grubunun alt hesaplarının;

Hazine Cari Hesabı

Muvakkat Borçlular

İlk tesis Giderleri (Amortismanlar düşüldükten sonra)

Kırtasiye ve matbuat deposu şeklinde sıralanmış olduğunu görmekteyiz.

3.7.2. Pasif Hesaplar:

Bankanın bilançosunun pasifinde yer alan hesaplar da yine aktif hesaplarda olduğu gibi birtakım grup hesaplarına, onlar da alt hesaplara ayrılmış bulunmaktadır.

Banka bilançosunun pasifinde yer alan başlıca pasif grup hesapları; Hazine Cari Hesabı, Mevduatlar, Mevduat-ı Munzam Karşılıkları, Fonlar, Diğer Pasifler ve Özkaynaklardan ibarettir. Bunları sırası ile inceleyecek olursak:

3.7.2.1. Hazine Cari Hesabı:

Banka ile hazine arasındaki borç-alacak ilişkilerinin takip edildiği bu hesabın alt hesabı bulunmamaktadır. Hesap, Merkez Bankası'nın pasif hesapları arasında en yüksek bakiyeye sahip olanıdır. Hesabın yüksek bakiye vermesinde Maliye Bakanlığının 8.4.87 tarih ve 36/79 ve 54/87 sayılı kararları ile döviz istikrar ve fiyat istikrar fonlarının hazine cari hesabına alınmış olması etkili olmuştur.

3.7.2.2. Mevduatlar:

Bu hesap, Banka'ya devlet, kamu kuruluşları, bankalar ve şahıslar tarafından yatırılan mevduatları kapsamaktadır.

Hesap, mevduat hesabının döviz veya Türk lirası cinsinden açılışına göre Türk Parası mevduatlar ve dövizli mevduatlar olmak üzere iki alt hesaba ayrılmıştır. Bu tali hesaplardan Dövizli mevduatlara K.K.T.C. vatandaşlarının Bankaya bizzat gelerek kendi adlarına açtırmış oldukları döviz mevduat hesapları da girmektedir.

3.7.2.3. Mevduat-ı Munzam Karşılıkları:

Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren yerli ve yabancı bankaların K.K.T.C. Merkez Bankası yasasının 24. maddesine göre bankalararası mevduat hariç, topladıkları mevduatların %15'i oranında Merkez Bankası'ndaki bloke hesaba yatırdıkları Mevduat Munzam karşılıklarını kapsamaktadır.

3.7.2.4. Fonlar:

Daha önce kapsamına döviz istikrar fonu ve fiyat istikrar fonlarını da alan bu hesabın kapsamı, Maliye Bakanlığı'nın 8.4.87 tarih ve 36/79 ve 54/87 sayılı kararları ile daraltılmıştır. Hesabın kapsamında yalnızca, teşviki öngörülen sektörler ve konular için tercihlili faiz oranlarının uygulanabilmesini kolaylaştırmak amacıyla oluşturulan Faiz istikrar Fonu kalmıştır.

3.7.2.5. Diğer Pasifler:

Diğer pasifler grup hesabı da diğer aktiflerde olduğu gibi Banka'nın özkayanakları ve yukarıda saydığımız pasif grup hesaplarına dahil edilmeyen, pasif karakterli kalemleri bünyesinde toplamıştır. Hesabın Muvakkat Borçlular ve Alacaklı Transituar hesap olmak üzere iki tali hesabı bulunmaktadır.

3.7.2.6. Öz Kaynaklar:

Bu hesap öz kaynaklar denilince hemen akla gelen sermaye, ihtiyatlar ve ayrılan karşılıkların içerisinde toplanmış olduğu bir grup hesabıdır.

Hesabın Sermaye, ihtiyatlar ve Karşılıklar olmak üzere üç tane alt hesabı bulunmaktadır.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın 31 Aralık 1987 ve 1988 tarihleri itibari ile hesaplarının dökümü tablo 1 de verilmiştir.

Tablo 1 : K.K.T.C. Merkez Bankası Hesapları Milyon TL

AKTİF

HESAP ADLARI	1988	1987
I. DÖNER DEĞERLER :	137.938,6	60.203,5
Kasa	5.173,3	4.315,6
Altın Kasası	3,3	2,4
Efektif Deposu	9.602,2	4.907,7
Hariçteki Bankalar	123.161,8	50.977,8
TL Olarak : 3.332,8 5.372,0		
Döviz Olarak:119.829,0 45.605,8		
II. KREDİLER	14.506,4	12.943,6
Hazineye kısa Vadeli Avans	----	5.500,0
Hazine Kef. Haiz Bonolara Av.	11.263,7	7.854,6
İhracat Senetleri Üzerine Av.	152,4	198,1
Küçük Sanat Erbabı Senet. Av.	1.265,9	641,4
Ticaret Senetleri Üzerine Avans	384,5	190,0
Sanayi Senetleri Üzerine Avans	970,8	279,2
Tarım Senetleri Üzerine Avans	152,8	280,3
Turizm Senetleri Üzerine Avans	316,3	
III. BİNA VE TECHİZAT :	729,2	60,8
Techizatlar	75,4	42,5
Binalar	654,3	18,3
IV. DİĞER AKTİFLER :	1.278,5	907,5
Muvakkat Borçlular	1.261,9	897,5
İlk Tesis Giderleri	0,2	2,3
Kırtasiye ve Matbuat Deposu	16,4	7,7
<u>TOPLAM :</u>	<u>154.453,2</u>	<u>74.115,4</u>

Kaynak : K.K.T.C. Merkez Bankası

PASİF

HESAP ADLARI	1988	1987
<u>V. HAZİNE CARİ HESABI :</u>	48.404,8	31.462,0
<u>VI. MEVDUATLAR :</u>	42.942,4	19.469,5
Türk Parası Mevduatlar	15.395,0	10.885,2
Dövizli Mevduatlar	27.547,4	19.469,5
<u>VII. MEVDUAT MUNZAM KARŞILIKLARI :</u>	43.280,7	15.791,4
<u>VIII. FONLAR :</u>	3.105,3	927,1
Faiz Farkı Fonu	2.878,9	803,6
Turizm Gel. ve Tanıtma Fonu	26,4	123,5
Kıbrıs Elektrik Kurumu	200,0	----
<u>IX. DİŞER PASİFLER :</u>	4.912,8	147,3
<u>X. ÖZ KAYNAKLAR :</u>	11.807,8	6.318,2
Sermaye	2.000,0	2.000,0
İhtiyatlar	6.930,3	3.543,2
Karşılıklar	2.877,5	775,0
<u>TOPLAM :</u>	<u>154.453,2</u>	<u>74.115,4</u>

Kaynak : K.K.T.C. Merkez Bankası

3.8. K.K.T.C. Merkez Bankası'nın Denetimi:

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası biri sayıştay diğ-
eride maliyeden sorumlu Bakanlık(Maliye Bakanlığı) tarafından olmak
üzere iki türlü denetime tabidir.

Maliye Bakanlığı gerekli gördüğünde Bankayı, faaliyetleri ve
hesapları itibari ile denetlemede bulunmaktadır. Bakanlık denetleme
için gerekli olan her türlü belge ve bilgiyi Bankadan isteyebilmek-
tedir. Banka istenen her türlü bilgi ve belgeyi yetkililere vermek
mecburiyetindedir.

Sayıştay ise Bankayı, yıllık bilanço ve Kâr/Zarar hesaplarını
incelemek suretiyle denetlemektedir. Sayıştay bu denetimi neticesin-
de hazırladığı raporu engeç iki ay içerisinde Bankaya, Maliye Bakan-
lığı'na ve K.K.T.C. Meclisi'ne sunmakla mükelleftir.

Bankanın Sayıştay denetiminden geçmiş olan yıllık bilanço, Kâr/
Zarar hesabı ve faaliyet raporları engeç üç ay içerisinde resmi ga-
zetede yayımlanmak zorundadır.

Ancak bugüne kadar yapılan faaliyetlere ve Banka'nın hesapları-
na ait herhangi bir sayıştay denetlemesi yapılamadığından gerekli
raporlar tanzim edilip yayımlanamamıştır.

3.9. K.K.T.C. MERKEZ BANKASI'NIN UYGULAYABİLECEĞİ PARA POLİTİKASI TEDBİRLERİ :

Merkez bankaları para ve kredi işlerini ekonomi politikasının amaçlarına göre düzenleme çalışmalarında bazı para politikası tedbirlerinden yararlanmaktadırlar.

Günümüz merkez bankalarının uyguladığı para politikası tedbirlerini; iskonto (Reeskont) politikası, Açık piyasa işlemleri politikası, Kanuni karşılıklar politikası ve diğer para politikası tedbirleri olmak üzere dört grupta toplamak mümkündür.

K.K.T.C. Merkez Bankası da ülkede uygulanan ekonomi politikasının amaçlarına göre para ve kredi işlerini düzenlemek üzere para politikası tedbirlerinden; reeskont politikası, kanuni karşılıklar politikası ve diğer para politikası tedbirlerini uygulama olanağına sahiptir. Bir diğer para politikası tedbiri olan açık piyasa işlemleri politikasını bugünün koşullarında yasal bir kısıtlama bulunmasa da piyasa koşulları nedeniyle uygulama olanağından yoksun bulunmaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası yasasının 11'inci maddesine göre " Bankanın kredi işlemlerinde uygulayacağı reeskont iskonto ve faiz oranları ile ücret ve komisyonları saptamak"(28) Banka Yönetim Kurulu'nun görevleri arasında yer almıştır.

Banka yönetim kurulu yasayla kendisine verilen bu yetkiye dayanarak para politikası tedbirlerinden biri olan reeskont ve iskonto oranları politikası tedbirini uygulayabilmektedir. Nitekim Banka Yönetim Kurulu muhtelif zamanlarda reeskont ve iskonto oranlarında çeşitli değişiklikler yaparak ülkedeki para ve kredi hacmini düzenlemeye çalışmıştır.

Yine Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası yasasının 11. maddesine göre Banka Yönetim Kurulu Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren bankaların taahhütlerine karşılık bulunduracakları genel dispo-nibilitenin endüşük oranını, mevduatlarına (bankalar arası mevduat hariç) ait munzam karşılıkların en düşük oranını belirlemeye, belirlenen oranların ne zaman yürürlüğe gireceğini ve yatırılan karşılıklara verilecek faizlerin oranını saptamaya(29) yetkili kılınmıştır.

Merkez bankalarının çeşitli teşvikleri, muafiyetleri ve bürokratik imkanları kullanarak kredilerin konular, sektörler ve yöreler itibariyle ülke içerisindeki dağılımında etkiye bulundukları görülmektedir.

K.K.T.C. Merkez Bankası Yasası da, Banka Yönetim Kurulu'nu banka plasmanları üzerinde tür ve miktar bakımından düzenleyici önlemleri almak ve genel kredi hacmi ile genel kredi hacmi içinde kredi türlerinin sektörler ve konular itibariyle düzenlemeye yetkili kılmıştır.(30)

(28) 35/1987 Sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Değişiklik Yasası Madde 11.

(29) 35/1987 Sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Değişiklik Yasası Madde 11. ve 24.

(30) 35/1987 Sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Değişiklik Yasası Madde 11.

IV. BÖLÜM :

K.K.T.C. MERKEZ BANKASI'NIN FAALİYETLERİ :

4.1 GİRİŞ :

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası kuruluşundan günümüze kadar geçen beş yıllık süre zarfında merkez bankacılığı konusunda bazı faaliyetlerde bulunmuştur.

Bankanın faaliyetlerine yön verilmesinde temel amacı; K.K.T.C.'de ekonomik istikrar programlarının uygulanmasını kolaylaştırmak ve ülkenin ekonomik yönden kalkınmasını sağlamak olan 16 Aralık 1986 tarihli Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında ekonomik işbirliği protokolü önemli bir faktör olmuştur.

K.K.T.C. Merkez Bankası'nın faaliyetlerine önemli ölçüde etkide bulunan protokolün Para, Kambiyo ve Bankacılık bölümünde

- a) K.K.T.C.'de faizlerin T.C. düzeyine getirilmesi,
- b) K.K.T.C. ile T.C. arasında döviz ve Türk lirasının serbest giriş ve çıkışının sağlanması,
- c) K.K.T.C.'de Türk Lirasının serbest kurdan değerlendirmeye bırakılması prensiplerine yer verilmiştir. Ek: 5

Bu protokol hükümlerinin de göz önünde bulundurarak çalışmalarını sürdüren K.K.T.C. Merkez Bankası'nın faaliyetlerini; bankaların denetlenmesine ait, faiz oranlarının düzenlenmesine ait, reeskont ve avans işlemlerinin düzenlenmesine ait faaliyetler ve diğer faaliyetler olmak üzere beş grupta toplamak mümkündür.

4.2. BANKALARIN DENETLENMESİNE AİT FAALİYETLER :

Günümüzde merkez bankalarının asli görevlerinden sayılan bankaların ve bankacılık sisteminin denetimi konusunda, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'na; Para ve Kambiyo işleri yasası, bankalar yasası ve Merkez Bankası yasası ile çok geniş yetkiler verilmiş, adeta Merkez Bankası sadece bu işe memur edilmiştir.

Merkez Bankası denetlemelerini bu yasalardan Para ve Kambiyo işleri yasasına göre, Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren yetkili bankalar ile müesseselerin işlemlerini ilgili yasa ve tüzüklerin kurallarına uygunluğu yönünden yapmaktadır.

K.K.T.C. Bankalar Yasasına göre ise Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren Bankaların her türlü işlemlerini; Bankalar yasası, Pul yasası, Döviz istikrar Fonu Yasası, Dış ticaret (Düzenleme ve Denetim) yasası ve yürürlükteki kanun hükümlerindeki kararnamelerle diğer ilgili yasalara ve yasalar uyarınca çıkarılan Tüzük, Yönetmelik, Karar, Tebliğ ve Emirnamelerin kurallarına uygunluğu yönünden denetlemektedir. Ayrıca bu denetimler bankaların varlıkları, alacakları, öz kaynakları, borçları ve kâr/zarar hesapları arasındaki ilgi ve dengelemin, mali bünyeyi etkileyen tüm unsurların saptanması ve tahlili şeklinde olmaktadır.

K.K.T.C. Merkez Bankası kendi kuruluş yasasına göre ise Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren bankaları; bankalara bir yasal yükümlülük olarak verilen ve süresi içerisinde(*) Merkez Bankası'na verilen belgelerde yer alan bilgiler üzerinden denetlemektedir. Herhangi bir şikayetin vukubulmasında ise bu denetlemelerini müfettişleri kanallarıyla da yapabilmektedir.

Bankaya verilen bütün bu yetki ve sorumluluklara rağmen gerek yasal düzenlemelerin zamanında ve tam olarak yapılamamış olması, gerekse bankanın yeni kurulmuş olması Merkez Bankası'nı bankacılık sistemini ve bankaları aktif bir şekilde denetlemekten uzak tutmuştur.

Banka beş yıllık faaliyeti süresince denetlemelerini, bankaların kendisine sunduğu yıllık bilançoları, kar/zarar cetvelleri ile idare meclisi ve denetçi raporları üzerinden ya da bankaların mevduat, kredi, döviz ve diğer işlemlerine ait aylık çizelgeleri üzerinden pasif karakterli olarak yapmıştır.

Ancak 1989 yılında Bankanın yeni personel oluşumuna gidip denetleyici kadrosunu oluşturmuş olması Bankaların aktif bir şekilde denetimi konusunda yeni beklentiler doğurmuştur.

4.3. FAİZ ORANLARININ DÜZENLENMESİNE AİT FAALİYETLER :

Kuzey Kıbrıs'ta enflasyon oranının Türkiye paralelinde seyretmiş olduğu, merkez bankası kurulmadan önceki dönemde tasarruf sahiplerine enflasyon oranının üzerinde reel bir faiz verebilmek, fasıl 150 faiz yasası nedeniyle mümkün olmamıştır. Bu nedenle iç tasarruflar döviz tevdiat hesaplarına veya Türkiye'deki bankalara kaymıştır.

K.K.T.C. Merkez Bankası Yasası ile fasıl 150 faiz yasası yürürlükten kaldırılmış ve faiz oranlarını düzenleme görevi Merkez Bankası'na verilmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasında ülkede Türk Lira sisteminin tedavülü zorunlu para olması ve bu sıfatıyla sınırsız ödeme gücüne sahip bulunması nedeniyle, Türkiyede uygulanan para politikasına ayak uydurabilmek amacıyla ülkede uygulanacak faiz oranlarının düzenlenmesine ilişkin bazı girişimlerde bulunmuştur.

İlk olarak Merkez Bankası yönetim kurulunun önerisi ile Bakanlar Kurulu 24 Ekim 1984'te yıllık faizlerin azami oranlarını mevduatlarda %20, kredilerde %24 olarak belirlemiştir. Ancak Türkiye'de faizlerin yükselmesi bu oranların güncelliğini kaybettirmiştir.

1985 ve 1986 yıllarında faiz oranlarının düzenlenmesine ait

(*) K.K.T.C. Merkez Bankası Yasasının 29'uncu maddesine göre Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren bankalar, yıllık bilanço ve kar/zarar hesaplarını, idare meclisi ve denetçi raporlarını yıl sonundan itibaren en geç üç ay içerisinde Merkez Bankası'na vermek zorundadırlar.

Yine K.K.T.C. Merkez Bankası yasasının 24'üncü maddesine göre Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren bankalar mevduat, kredi, döviz ve diğer işlemlerine ait aylık çizelgeleri takip eden ayın onbeşine kadar Merkez Bankasına vermek zorundadırlar.

herhangi bir çalışma olmamış ve 24 Ekim 1984 tarihli Bakanlar Kurulu kararıyla saptanan oranlar yürürlükte kalmıştır. Daha sonra K.K.T.C. ile T.C. arasında imzalanan 16 Aralık 1986 tarihli ekonomik işbirliği protokolünün Para Kambiyo ve Bankacılık bölümünde K.K.T.C. tarafından alınacak tedbirler arasında yer alan Kuzey Kıbrıs'taki faizlerin Türkiye düzeyine getirilmesi prensibine uygun olarak; 13 Şubat 1987 tarihli resmi gazetede yayımlanarak aynı gün yürürlüğe giren Bakanlar Kurulu Kararı ile yıllık azami faiz oranları mevduatlar için %40, krediler için %48 olarak belirlenmiştir.

Türkiye'de uygulanan faiz oranlarının enflasyonist eğilimlerin baskısı nedeniyle belirli bir süre sonra tekrar yükselmesi ve iç tasarrufların bundan olumsuz yönde etkilenmesi, faiz konusunun yeniden gündeme alınmasını zorunlu kılmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nda yeniden bir durum değerlendirmesinde bulunarak yeni faiz oranlarını belirleyen 29 Şubat 1988/135 Nolu Kararını almıştır. 2 Mart 1988 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında onaylanıp, 4 Mart 1988 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren ve halen Kuzey Kıbrıs'ta uygulanmakta olan bu kararda faiz oranları şu şekilde düzenlenmiştir:

<u>MEVDUATLAR</u>	<u>Yıllık Oranı</u>
Bankalararası Mevduat :	serbest
Vadeli Mevduatlar :	
3 Ay Vadeli :	%40
6 Ay Vadeli :	%46
1 Yıl Vadeli :	%55
Oranları aşılmamak üzere serbest	
Üç Aylık Faiz Ödemeli Tas. Mev. :	
6 Ay Vadeli :	%42
1 Yıl Vadeli :	%47
Vadesiz Mevduatlarda :	%12
Mevduat Munzam Karşılıklara :	%12
Munzam Karşılıkları Zamanında yatırmayanlara cezai Faiz Aylık:	%7

<u>KREDİLER</u>	<u>Yıllık Oranı</u>
Genel Olarak Azami (%2 Faiz Farkı Fonu Dahil)	%68
Kontrollü Krediler :	
Tarım Ayni Krediler :	%35
Tarım Nakdi Krediler :	
a) Miktarı 1 Milyon TL'ye Kadar :	%50
b) Miktarı 1 Milyon TL'den Fazla :	%59
Küçük Esnaf ve Sanatkar Kredilerinde :	%40
(Miktarı 4 Milyon TL'ye kadar. ilk işyeri açan Yüksek okul Mezunlarına 10 Milyon TL'ye kadar)	

Merkez Bankası'nın faiz oranlarının düzenlenmesine ait çalışmaları yalnız yukarıda açıklamaya çalıştığımız Türk Lirası üzerinden yapılan işlemlerle sınırlı kalmamıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası, ülkede gerçekleştirilen dövizli işlemler (döviz mevduat, döviz tevdiat ve krediler) de uygulanacak olan faiz oran-

larına ilişkin düzenlemelerde de bulunmuştur.

Bu düzenlemelerden ilki Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun Önerisiyle alınan 6 Aralık 1984 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile yapılmıştır.

Dövizli işlemlerde uygulanacak faiz oranları ikinci olarak Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun 7 Kasım 1987 tarih ve 123 nolu kararı ile yapılmıştır. Karar 9 Kasım 1987 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kuzey Kıbrıs'ta halen yürürlükte bulunan ve bankaların dövizli muamelelerinde uygulamış oldukları faiz oranları ise Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun 5 Mayıs 1989 tarih ve 165 nolu kararı ile belirlenmiştir. Karar Bakanlar Kurulu tarafından onaylanarak 8 Mayıs 1989 tarihli resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Uygulamada bulunan bu karara göre Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren bankaların dövizli işlemlerde uygulayacakları faiz oranları vade ve döviz cinslerine göre şu şekilde düzenlenmiştir.

MEVDUATLARDA	Sterlin	Dolar	Mark	Kıbrıs Lirası
-----	-----	-----	-----	-----
Bankalararası Mev. :	(s e r b e s t)			
Vadesiz Mevduat :	% 7	% 5	% 2	% 5
6 Ay Vadeli Mev. :	% 8	% 6	% 3	% 6
1 Yıl Vadeli Mev. :	% 11	% 8	% 4	% 8
KREDİLER				
-----	-----	-----	-----	-----
Genel Olarak	% 14	% 11	% 7	% 9

Ayrıca bankaların Merkez Bankası'nda açacakları dövizli mevduatlara, gerçek ve tüzel kişi mevduatlarına Merkez Bankası tarafından azami yukarıdaki oranların %1/4 fazlası faiz verilmesi karara bağlanmıştır. Bunun yanında bankaların dövizli mevduatlarına ait %20'lik karşılıklara ise yıllık Sterlin için %8, Dolar için %6, Mark için %3 ve Kıbrıs Lirası için %6 faiz verilmesi kabul edilmiştir.

1.4 REESKONT VE AVANS İŞLEMLERİNE AİT FAALİYETLER :

Merkez bankalarının, para politikasını uygularken sık sık kullandıkları bir para politikası aracı olan avans ve reeskont işlemleri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası tarafından da kullanılmaktadır.

Merkez Bankası'nın kısa ve uzun vadeli reeskont ve avans işlemlerini hangi esaslar dahilinde yapabileceği değişiklik yasasıyla düzenlenmiştir. Buna göre Merkez Bankası, değişiklik yasasının 32. maddesinde düzenlenmiş olan esaslara göre; kısa vadeli senetleri, 33. maddesinde belirlenmiş esaslara göre orta vadeli senetleri reeskont ve avans işlemlerine kabul etmektedir. 35. madde de düzenlenmiş olan esaslara göre ise tahvil karşılığı avans verebilmektedir. Bunun yanında ise cari yıl bütçe harcamalarının %5'ini geçmemek üzere hazineye kısa vadeli avans verebildiği gibi iktisadi faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşlarının mevsimlik hammadde ve ürün alımları ve turizm gereksinimleri için düzenleyecekleri en fazla dokuz ay vadeli usulüne uygun borç senetletini iskontoğa kabul etmekte ve

hazine kefaleti altında avans verebilmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Ülkede uygulamaya çalıştığı para politikasını da göz önünde bulundurarak yukarıda açıkladığımız yasal yetkilerini kullanarak, bankalara ve kamu kurum ve kuruluşlarına yardımcı olmaya çalışmış; bankalar tarafından getirilen kısa vadeli senet ve vesikaları reeskonta kabul ederek veya kamu kurum ve kuruluşlarına hazine kefaleti karşılığında avans vererek bankalara kaynak sağlama ve piyasaya para sürme gayretleri içerisinde bulunmuştur.

Cari yıl bütçe giderlerinin %5 ini geçmemek üzere, hazineye vermiş olduğu kısa vadeli avanslar 1988 yılında tamamen kapatılmıştır.

Bankanın Reeskont ve avans işlemleri 31 Aralık 1987, 31 Aralık 1988 ve 31 Mayıs 1989 tarihleri itibariyle tablo 2 de görülmektedir.

Merkez Bankası'nın yukarıda açıkladığımız reeskont ve avans işlemlerinde uyguladığı faiz oranları ise ülkede uygulanan faiz oranlarıyla paralel bir şekilde değişiklik göstermiştir. 29 şubat 1988 tarih ve 136 nolu Merkez Bankası Yönetim Kurulu kararıyla belirlenen ve halen yürürlükte bulunan şekliyle reeskont ve avans işlemlerinde uygulanan faiz oranları şu şekildedir:

Reeskonta Verilen Senet Türü :	Yıllık % Oranı
I. Genel Olarak :	% 62
II. Kontrollü Krediler :	
Tarım Ayni Krediler :	% 31
Tarım Nakdi Krediler :	
a) 1 Milyon TL'ye Kadar :	% 46
b) 1 Milyon TL'den Fazla :	% 56
Küçük Esnaf ve Sanatkara :	% 36
İmalatçı ve ihracatçıya :	% 54

4.5. ULUSLARARASI REZERVLERİN DÜZENLENMESİNE AİT FAALİYETLER :

Ülkenin döviz rezervleri, yetkili bankaların ve yetkili müesseselerin resmi kurdan (devlet kuru) tuttukları dövizler ile bankalar kurundan tuttukları dövizlerden oluşmaktadır.

Burada sözü edilen resmi kur K.K.T.C. Merkez Bankası tarafından T.C. Merkez Bankası kurlarına göre ilan edilen kurları, bankalar kuru ise serbest piyasada belirlenen kurların karşılığı olarak değerlendirilmektedir.

Ülkenin uluslararası rezervleri oluşturan bu dövizler yetkili bankalar ve müesseseler tarafından kullanılmaktadır.

Yetkili bankalar, Maliye Bakanlığı'nın önerisiyle Bakanlar Kurulu tarafından ithalat, ihracat, kambiyo işlemleri yapma ve döviz pozisyonu bulundurma yetkisi verilen bankalardır. Bakanlar Kurulu bu yetkileri verirken bazı bankalara yalnızca döviz işlemi yapma; bazı bankalara döviz işlemi yapma ve sınırlı döviz pozisyonu bulundurma yetkisi; Bazı bankalara da döviz işlemi yapma ve sınırsız döviz pozisyonu bulundurma yetkisi vermektedir.

Bunlardan döviz pozisyonu bulundurma yetkisi olmayan bankalar; satın aldıkları dövizleri günlük ihtiyaçları dışında kalan kısmını, engeç hafta sonuna kadar Merkez Bankasına satmak zorundadırlar.

Tablo : 2 K.K.T.C. Merkez Bankası Reeskont ve Avanslarının 31 Aralık 1987 31 Aralık 1988 ve 31 Mayıs 1989 tarihleri itibariyle borç bakiyeleri

KREDİ TÜRLERİ	BORÇLU	Milyon TL		
		31 Aralık 1987	31 Aralık 1988	31 Mayıs 1989
Hazine Kefaletini	K.T. Sanayi işletme-			
Haiz Aavanslar	leri Holding Ltd.	896,2	1421,9	1421,9
	K.M.S. Cypfruvex Ltd.	1023,6	3354,4	3354,4
	Tarımsal Donatım Kur.	125,8	208,4	208,4
	Toprak Ürünleri Kur.	4.824,9	6279,0	3300,0
	Devlet Üretim Qıftl.	181,6	----	151,0
	T.C.M. Konsolide Fonu			
	İnkişaf Sandığı	902,5	----	----
	Turizm işletmeleri.	----	----	300,0
		7854,6	11263,7	8735,7
Hazineye Kısa				
Vadeli Avans	Hazine Cari Hesabı	3500,0	----	----
Küçük Esnaf ve				
Sanatkar Senetleri	K. Vakıflar Bankası	641,4	1265,9	1420,0
Sanayi Senetleri	K. Vakıflar Bankası	24,1	99,5	60,0
	K. Ticaret Bankası	93,9	45,7	58,0
	Türk Bankası Ltd.	34,8	----	20,0
	K. Kredi Bankası Ltd	116,8	35,3	315,0
	Asbank Ltd.	9,5	----	----
		279,1	180,5	453,0
İhracat Senetleri	K. Vakıflar Bankası	65,5	35,6	11,0
	K. Ticaret Bankası	27,6	----	----
	Türk Bankası Ltd.	72,6	116,8	264,0
	K. Kredi Bank. Ltd.	32,4	----	53,0
	Asbank Ltd	----	----	41,0
		198,1	152,4	351,0
Ticari Senetler	K. Ticaret Bankası	117,0	319,6	200,0
	Türk Bankası Ltd.	35,8	64,9	85,0
	K.Kredi Bankası Ltd	25,9	----	----
	Asbank Ltd.	11,3	----	----
		190,0	384,5	285,0

Tarım Senetleri	K. T. Koop. Merkez Bank	120,7	131,4	197,4
	T.C. Ziraat Bankası	159,6	-----	-----
	K. Vakıflar Bankası	-----	21,4	18,3
		<u>280,3</u>	<u>152,8</u>	<u>215,7</u>
İmalatçı ihracatçı Senetleri	K. Vakıflar Bankası	-----	10,2	10,0
	K. Ticaret Bankası	-----	502,7	497,0
	Türk Bankası Ltd.	-----	82,3	80,0
	K. Kredi Bankası Ltd	-----	84,0	45,0
	Türkiye İş Bankası	-----	101,2	200,0
	Asbank Ltd.	-----	9,9	-----
		<u>-----</u>	<u>790,3</u>	<u>832,0</u>
Turizm Senetleri	K. Ticaret Bankası	-----	316,3	360,0
	K. Vakıflar Bankası	-----	-----	500,0
	Türk Bankası Ltd.	-----	-----	300,0
	K. Kredi Bankası Ltd	-----	-----	600,0
	Asbank Ltd.	-----	-----	160,0
		<u>-----</u>	<u>316,3</u>	<u>1.920,0</u>
GENEL TOPLAM		<u>12.943,5</u>	<u>14.506,4</u>	<u>14.214,4</u>

Kaynak : K.K.T.C. Merkez Bankası

Limitli döviz pozisyonu bulundurmaya yetkili bankalar ise limitleri üzerindeki döviz mevcutlarını Merkez Bankası'na devretmek mecburiyetindedirler. Bu bankalar ticari ve ticari olmayan nedenlerle her türlü ödemeleri için ihtiyaç duydukları dövizleri K.K.T.C. Merkez Bankası'ndan veya döviz pozisyonu bulunduran diğer bankalardan sağlayabilmektedir.

Kuzey Kıbrıs'ta faaliyet gösteren bankalardan Maliye Bakanlığı'nca ithalat ve ihracat muameleleri ile döviz alımı ve satımı konularında Merkez Bankası dışında şu bankalara yetki verilmiştir:

- T.C. Ziraat Bankası
- Türk Bankası Ltd.
- Türkiye İş Bankası A.Ş.
- Kıbrıs Türk Kooperatif Bankası Ltd.
- Kıbrıs Kredi Bankası Ltd.
- Türkiye Halk Bankası A.Ş.
- Kıbrıs Vakıflar Bankası Ltd.
- Limasol Türk Kooperatif Bankası Ltd.
- Kıbrıs Ticaret Bankası Ltd.
- Kıbrıs Endüstri Bankası Ltd.
- Kıbrıs Faisal İslam Bankası Ltd.
- Asbank Ltd.
- Akdeniz Garanti Bankası Ltd.

Bu bankalardan başka, döviz alıp satmaya ve bulundurmaya Maliye Bakanlığı'nın izin verdiği, sayıları bugün ondan fazla olan ve her geçen gün artan yetkili müesseseler faaliyetlerini sürdürmektedir.

Dövizli muamelelerde bulunabilen bu banka ve yetkili müesseselerin ellerindeki dövizlerden resmi kurdan olanlarının kaynağını, Para ve Kambiyo Yasasına göre ülkeye getirilmesi zorunlu olan dövizler oluşturmaktadır. Bu dövizleri yetkili banka ve müesseseler, Merkez Bankası'nın, izlenen dış ticaret politikasını göz önünde bulundurarak vereceği izinle kullanabilmektedirler. (Mart 1988 - Mayıs 1989 dönemi) bankaların ve Merkez Bankası'nın resmi kurdan tuttukları dövizler ABD Doları karşılığı mevcut ve taahhütleri tablo 3'teki gibidir.

Diğer yandan bankalar ve yetkili müesseseler bankalar kurundan bulundurdıkları dövizleri, ithalatı serbest olan malların ithalinde herhangi bir merciden izin almaksızın kullanabilmektedirler. Bankaların serbest piyasa kurundan tuttukları döviz tevdiat ve döviz mevduat hesaplarının ABD Doları karşılığı, hesap türüne göre Mart 1988 ve Mayıs 1989 döneminde tablo 4'teki gibidir.

Tablo 3 K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Tasnifine Göre Mart 1988 - Mayıs 1989 Döneminde Devlet Kuru Hesabında Tutulan Dövizin ABD Doları Karşılığı ve Mevcut Taahhütler

Bin ABD Doları

Tarihler	Bankalar	Topl. Döviz	Topl. Taah	Serbest
2 Nisan 1988	K.K.T.C.M. Bankası Diğer Bankalar	34.877,4 6.691,1	---- 8.466,8	34.877,4 (1.175,7)
	Toplam :	41.568,5	8.466,8	33.101,7
2 Temmuz 1988	K.K.T.C.M. Bankası Diğer Bankalar	38.725,8 4.678,8	---- 4.605,1	38.725,8 73,7
	Toplam :	43.404,6	4.605,1	38.799,5
1 Ekim 1988	K.K.T.C.M. Bankası Diğer Bankalar	39.662,9 3.415,8	---- 3.472,3	39.662,9 (56,5)
	Toplam :	43.078,7	3.472,3	39.606,4
31 Aralık 1988	K.K.T.C.M. Bankası Diğer Bankalar	42.779,1 3.611,9	---- 2.929,2	42.779,1 682,7
	Toplam :	46.391,0	2.929,2	43.461,8
28 Ocak 1989	K.K.T.C.M. Bankası Diğer Bankalar	40.555,4 3.282,5	---- 3.070,2	40.555,4 212,3
	Toplam :	43.837,9	3.070,2	40.767,7
28 Şubat 1989	K.K.T.C.M. Bankası Diğer Bankalar	38.031,7 3.038,9	---- 3.346,7	38.031,7 (307,7)
	Toplam :	41.070,6	3.316,7	37.724,0
1 Nisan 1989	K.K.T.C.M. Bankası Diğer Bankalar	34.733,6 4.079,0	---- 2.395,2	34.733,6 1.683,8
	Toplam :	38.812,6	2.395,2	36.417,4
29 Nisan 1989	K.K.T.C.M. Bankası Diğer Bankalar	34.657,6 3.515,3	---- 2.495,2	34.657,6 1.020,1
	Toplam :	38.172,9	2.495,2	35.677,7
27 Mayıs 1989	K.K.T.C.M. Bankası Diğer Bankalar	33.468,2 2.971,7	---- 1.605,5	33.468,2 1.366,2
	Toplam :	36.439,9	1.605,5	34.834,4

Kaynak : K.K.T.C. Merkez Bankası

**Tablo 4 K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Tasnifine
Göre Mart 1988 - Nisan 1989 Döneminde Bankalar Kurunda
Özel ve Tüzel Kişiler Adına Tutulan Döviz Tevdiat ve
Mevduat Hesaplarının ABD Doları Karşılığı ve Hesap
Türüne Göre Dökümü**

Bin ABD Doları

Tarihler	Bankalar	D. Tevdiat	D. Mevduat	Toplam
31 Mart 1988	K.K.T.C.M. Bankası	-----	5.289,0	5.289,0
	Diğer Bankalar	12.770,0	41.063,0	53.833,0
	Toplam :	12.770,0	46.352,0	59.122,0
30 Haz. 1988	K.K.T.C.M. Bankası	-----	5.725,0	5.725,0
	Diğer Bankalar	14.159,0	40.283,2	54.442,2
	Toplam :	14.159,0	46.008,2	60.167,2
30 Eylül 1988	K.K.T.C.M. Bankası	-----	6.661,4	6.661,4
	Diğer Bankalar	14.557,9	45.951,1	60.509,0
	Toplam :	14.557,9	52.612,5	67.170,4
31 Ara. 1988	K.K.T.C.M. Bankası	-----	6.903,0	6.903,0
	Diğer Bankalar	20.824,3	55.778,8	76.603,1
	Toplam :	20.824,3	62.681,8	83.506,1
31 Ocak 1989	K.K.T.C.M. Bankası	-----	6.792,3	6.792,3
	Diğer Bankalar	17.336,0	55.304,6	72.640,6
	Toplam :	17.336,0	62.096,9	79.432,9
28 Şubat 1989	K.K.T.C.M. Bankası	-----	6.608,2	6.608,2
	Diğer Bankalar	17.645,9	55.061,2	72.707,1
	Toplam :	17.645,9	61.669,4	79.315,3
31 Mart 1989	K.K.T.C.M. Bankası	-----	6.894,2	6.894,2
	Diğer Bankalar	19.061,6	56.100,8	75.162,4
	Toplam :	19.061,6	62.995,0	82.056,6
30 Nisan 1989	K.K.T.C.M. Bankası	-----	6.821,8	6.821,8
	Diğer Bankalar	16.892,5	58.515,5	75.408,0
	Toplam :	16.892,5	65.337,3	82.229,8

Kaynak : K.K.T.C. Merkez Bankası

Merkez Bankası'nın döviz pozisyonunu etkileyen bir faaliyeti de dövizli işlemlere ait faiz oranları üzerinde yaptığı değişiklikler olmuştur. Bu değişiklikler, dövizli tevdiat ve dövizli mevduat hesaplarını döviz cinsi yönünden etkilemiştir. (30 Nisan 1989 Tarihi itibariyle döviz tevdiat ve döviz mevduat hesapları döviz cinsine ve vadelerine göre tablo 5'teki gibidir.)

Tablo 5 : 30 Nisan 1989 Tarihi itibariyle Döviz Tevdiat ve Döviz Mevduat Hesaplarının cins ve vadelerine göre dökümü:

Bin ABD Doları

Hesap Türü ve Vadesi	Sterlin	Mark	Dolar	K.Lirası	D.Karşılığı
Döviz Tevdiat Hesap.					
Vadesiz	4,959,8	1,608,4	3,456,3	209,0	13,101,3
6 Ay Vadeli	211,0	49,0	50,9	----	432,7
1 Yıl Vadeli	1,760,1	50,0	364,1	----	3,358,5
Toplam :	6,930,9	1,707,4	3,881,3	209,0	16,892,5
Döviz Mevduat Hesap.					
Vadesiz	9,105,6	7,497,5	6,652,5	252,0	26,494,3
6 Ay Vadeli	2,805,2	602,0	326,1	4,8	3,385,8
1 Yıl Vadeli	14,996,6	4,973,8	5,316,7	130,4	33,457,2
Toplam :	26,897,4	13073,3	12295,3	387,2	65,337,3
Genel Toplam :	33,808,3	14780,7	16176,6	596,2	82,229,8

Kaynak : K.K.T.C. Merkez Bankası

Bütün bunların yanında K.K.T.C. Merkez Bankası bazı yabancı bankalarla muhabirlik ilişkisinde bulunmuş olup döviz hesapları yürütmektedir. T.C. Merkez Bankası ile hem döviz hem de Türk Lirası hesapları yürütmektedir.

1.6. DİĞER FAALİYETLER :

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası ülkede uygulamaya çalıştığı para politikası ve kendi görevleri dahilinde yukarıda açıklamaya çalıştığımız faaliyetlerinin yanında diğer bazı faaliyetlerde de bulunmaktadır.

Buna göre Banka, ülkede izlenen ekonomik politikaların bir gereği olarak teşviki öngörülen sektörlerle verilen kredilere kaynakını faiz farkı fonundan sağlamak üzere faiz iadesinde bulunmaktadır. Uygulanan faiz ve reeskont oranlarında yapılan değişikliklerle oranları değiştirilen faiz iadelerinin uygulamada kredi türlerine göre oranları şu şekildedir.

Kredi Türleri	Oranları
Tarım Ayni :	% 31
Tarım Nakdi :	
a) Miktarı 1 Milyon Liraya Kadar :	% 16
b) Miktarı 1 Milyon Liradan Fazla :	% 7
Küçük Esnaf ve Sanatkar Kredilerine :	% 25

Banka, dış ülkelerle olan ekonomik ve ticari bağlantıların sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için birçok dış bankayla muhabirlik ilişkisi başlatmıştır. Dış bankalarla olan bu muhabirlik ilişkileri geliştirilmeye çalışılmaktadır.

Bankanın diğer bir faaliyeti de, Banka tarafından çıkarılan üç aylık bültenlerdir. Bültenlerde Merkez Bankası'nın faaliyetlerine, para, kambiyo ve bankacılık konularındaki yasal değişikliklere, ekonomik gelişmelere ve bankacılık istatistiklerine yer verilmektedir.

Bankaların denetimi için yeni personel oluşumu yoluna gidilmiş ve bankada yeni bir denetim kadrosu oluşturulmuştur.

Bankanın kendi çalışmalarını rahatlıkla yürütebileceği, altyapı ve tesisleri tamam olan yeni binalarına taşınmıştır.

V. BÖLÜM :

K.K.T.C.'DEKİ EKONOMİK GELİŞMELER :

Kuzey Kıbrıs ekonomisinde 1974 yılında yapılan barış hareketinden günümüze kadar geçen onbeş yıllık süre zarfında şüphesiz ki bazı gelişmeler olmuştur. Biz burada Merkez Bankası'nın faaliyete geçtiği 1984 yılından 1988 yılı sonuna kadar olan gelişmeleri yıllar itibarıyla sayısal değerlerin mukayesesi şeklinde incelemeye çalışacağız:

5.1. ÜRETİM İSTİHDAM VE FİYATLARA İLİŞKİN GELİŞMELER :

Ülke ekonomisindeki gelişmeleri bu başlık altında; Üretim artışı ve kaynak kullanımı, Kaynak harcama dengesi, istihdam ve fiyat hareketleri alt başlıklarıyla inceleyebiliriz.

5.1.1. Üretim Artışı ve Kaynak Kullanımı :

Merkez Bankası'nın faaliyete geçtiği 1984 yılından 1988 yılı sonuna kadar cari fiyatlarla GSMH 1984, 1985, 1986, 1987, 1988 yılları itibarıyla sırasıyla 73.937.900.000 TL, 126.874.200.000 TL, 195.142.700.000 TL, 289.106.400.000 TL ve 485.849.200.000 TL olarak gerçekleşmiştir. Aynı döneme ait olarak 1977 yılı sabit fiyatlarıyla GSMH 1984'te 4.725.200.000 TL, 1985'te 5.080.400.000 TL, 1986'da 5.324.100.000 TL, 1987'de 5.684.100.000 TL ve 1988'de 6.034.000.000 TL olarak gerçekleşmiştir.

Yine aynı dönemde, 1977 sabit rakamlarına göre büyüme hızı; 1984 yılında % 7.5, 1985 yılında % 7.5, 1986 yılında %4.8, 1987 yılında %6.3 ve 1988 yılında % 7.0 olarak gerçekleşmiştir.

Ortalama olarak % 6.72 büyüme hızının gerçekleştiği, 1984-1988 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde Gayri Safi Milli Hasılanın 1977 yılı sabit rakamları ile sektörlerle göre dağılımı Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6 : G.S.M.H. 'nin Dağılımı ve Sektörlerin %'lik oranları
(1987 Üretici Fiyatlarıyla Milyon TL)

SEKTÖRLER	Sektörlerin Payları					Sektörlerin % oranları				
	1984	1985	1986	1987	1988	1984	1985	1986	1987	1988
1. Tarım	686	801	655	678	727	16,8	16,0	12,5	12,1	12,1
2. Sanayi	435	510	600	634	700	9,1	10,2	11,5	11,4	11,7
3. İnşaat	270	264	367	451	466	5,7	5,3	7,0	8,1	7,8
4. Ticaret	899	957	980	1046	1087	19,8	19,1	18,7	18,7	18,1
5. Ulaştırma	485	475	575	610	695	21,1	9,6	11,0	10,9	11,6
6. Mali Mües.	202	218	224	244	266	4,3	4,4	4,3	4,4	4,4
7. Konut Gelir	322	338	346	353	360	6,6	6,8	6,6	6,3	6,0
8. Serb. Meslek	162	169	188	201	214	3,5	3,4	3,	3,6	3,5
9. Kamu Hizmet.	1020	1115	1137	1181	1198	1,4	22,3	21,7	21,2	20,0
10. İthalat ver	155	152	161	181	286	3,2	3,0	3,1	3,3	4,8
11. G.S.Y.İ.H.	4636	4999	5233	5579	5999	100	100	100	100	100
12. Dış Alem G.	88	82	92	103	85					
G.S.M.H. (a.f)	4724	5081	5325	5682	6084					

Kaynak : K.K.T.C. Devlet Planlama Örgütü

Tablodan da görüleceği üzere 1984, 1985, 1986, 1987 ve 1988 yıllarında G.S.Y.İ.H. 'nin sektörler itibariyle dağılımında Kamu Hizmetlerinin %21.4, %22.3, %21.7, %21.2 ve %20 Oranları ile birinci sırayı; ticaretin %19.8, %19.1, %18.7, %18.7 ve %18.1 oranları ile ikinci sırayı; tarımın ise %16.8, %16.0, %12.5, %12.1 ve 12.1 oranlarıyla üçüncü sırayı almış olduğu görülmektedir. Bunları ise sırasıyla %9.1, %10.2, %11.5, %11.4, ve %11.7 oranlarıyla Sanayi, %0.6, %9.5, %11, %10.9 ve %11.6 oranlarıyla Ulaştırma - Haberleşme ve diğerleri izlemektedir.

Yine tablodan görüleceği üzere 1984-1988 döneminde tarım, Kamu Hizmetleri ve ticaret sektörlerinin G.S.M.H. içerisindeki payı cüzi miktarda da olsa sürekli azalırken; Sanayi ve Ulaştırma haberleşme sektörlerinin payları artmıştır.

5.1.2. Kaynak - Harcama Dengesi :

Gayri Safi Milli Hasıla ve Dış açıktan oluşan ülkenin toplam kaynakları cari fiyatlarla 1984 yılında 84.991.500.000 TL, 1985 yılında 133.844.500.000 TL, 1986 yılında 209.988.100.000 TL, 1987 yılında 307.137.500.000 TL ve 1988 yılında 499.303.600.000 TL olarak gerçekleşmiştir.

Toplam kaynaklar içerisinde G.S.M.H. 'nin payı sürekli bir artış

gösterek 1984 yılında %87,3 iken 1988 yılında %97,5 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönem içerisinde dış açıkların payı ise sürekli olarak azalmıştır. Dış açıkların toplam kaynaklar içerisinde 1984 yılında %12,7 olan oranı 1988 yılında %2,5'e düşmüştür. (1986 1987 ve 1988 yıllarına ait kaynak harcama dengesi cari fiyatlarla Tablo 7 deki gibi gerçekleşmiştir.)

Tablo 7 : 1986, 1987 ve 1988 Yıllarına ait Kaynak - Harcama Dengesi ve G.S.M.H.'ya % oranı
(Cari Fiyatlarla - Milyon TL)

KAYNAKLAR VE HARCAMALAR	Y ı l l a r			G.S.M.H'ya oranı%		
	1986	1987	1988	1986	1987	1988
I. TOPLAM KAYNAKLAR	209.882,1	307.137,5	498.303,6	107,6	106,2	102,6
1. G.S.M.H. (a. f)	195.142,7	289.106,4	485.848,2	100,0	100,0	100,0
2. Dış Açık	14.739,4	18.031,1	12.455,4	7,6	6,2	2,6
II. TOPLAM YATIRIM	40.908,3	59.839,5	83.974,4	21,0	20,7	17,3
1. Sabit S. Yat.	39.435,4	55.981,9	75.297,5	20,2	19,4	15,5
a) Kamu	10.913,9	21.707,2	17.462,8	5,6	7,5	3,6
b) Özel	28.521,5	34.274,7	57.834,7	14,6	11,9	11,9
2. Stok Değişim	1.472,9	3.857,6	8.676,9	0,8	1,3	1,8
a) Kamu	1.669,6	1.324,9	4.190,3	0,9	0,4	0,9
b) Özel	-196,7	2.532,7	4.486,6	-0,1	0,9	0,9
III. TOPLAM TÜKETİM	168.973,8	247.298,0	414.329,2	86,6	85,5	85,3
1. Kamu Tüketimi	41.136,1	59.710,8	95.975,7	21,1	20,6	19,8
2. Özel Tüketim	127.837,7	187.587,2	318.353,5	65,5	64,9	65,5
IV. YURTİÇİ TASAR.	26.168,9	41.808,4	71.519,0	13,4	14,5	14,7

Kaynak : K.K.T.C. Devlet Planlama Örgütü

1984 yılın da toplam kaynakların %17,2'si yatırıma, %97,3'ü tüketime; 1985 yılında %19,3'ü yatırıma, %90,1'i tüketime; Tablo 7'den de görüleceği gibi 1986 yılında %21'i yatırıma %86,6'sı tüketime, 1987 yılında %19,4'ü yatırıma %85,5' tüketime ve 1988 yılında ise %17,3'ü yatırıma %85,3' tüketime gitmiştir. Genel olarak 1984-1988 döneminde tüketimin payı azalırken yatırımın payı artmıştır.

Yine bu dönem içerisinde yatırımlar içerisinde, sabit sermaye yatırımlarının oranı, stok değişim yatırımlarının oranına kıyasla daha hızlı bir artış göstermiştir.

Sabit sermaye yatırımlarının 1984 yılında %45,4'ü, 1985 yılında %36,3'ü, 1986 yılında %27,7'si, 1987 yılında %38,8'i ve 1988 yılında %23,2'si kamu sektörü tarafından yapılmıştır. Aynı dönem içerisinde özel sektörün sabit sermaye yatırımları içerisindeki payı yıllar itibariyle sırasıyla %54,6; %73,7; %72,3; %61,2 ve %76,8 olarak gerçekleşmiştir. Rakamlardan da anlaşılacağı üzere dönem içerisinde sabit sermaye yatırımları içerisinde kamunun payı azalırken özel sektörün payı sürekli artmıştır.

Dönem içerisinde, toplam kaynaklara oranı belli bir azalış gösteren toplam tüketim harcamalarının, 1984 yılında 22,5'i Kamu,

%77.5'i özel sektör; 1985 yılında %23.1'i kamu, %76.9'u özel sektör 1986 yılında %24.3'ü kamu, %75.7'si özel sektör; 1987 yılında %24.1'i kamu, %75.9'u özel sektör ve 1988 yılında %23.2'si kamu, %76.8'i özel sektör tarafından yapılmıştır.

5.1.3. İstihdam :

K.K.T.C. Devlet Planlama Örgütünün açıklamış olduğu verilere göre Kuzey Kıbrıs'ta istihdam konusunda bir problem kalmamıştır. Ülkede işsizlik yaklaşık olarak %2'nin altına indirilmiş durumdadır.

1985'te 61499, 1986'da 64066, 1987'de 66212 olan çalışan nüfus sayısı 1988'de 67733'e yükselmiştir. Aynı döneme ait olarak Ülkedeki işsizlik oranı 1985'te %2.3; 1986'da %2.4; 1987'de %1.8 ve 1988'de %1.3 olarak gerçekleşmiştir.

Ülkedeki istihdam durumunu tablo 8'den ayrıntılı bir şekilde incelemek mümkündür.

Tablo 8 : K.K.T.C.'de istihdamın 1985 - 1988 Yıllarında Sektörel Dağılımı ve Nüfus

Sektörler	1985		1986		1987		1988	
	Sayısı	%'si	Sayısı	%'si	Sayısı	%'si	Sayısı	%'si
1. Tarım	20595	33,5	20142	31,4	9770	30,4	19600	28,9
2. Sanayi	6213	10,1	6604	10,3	6872	10,4	7172	10,5
a) Madencilik	633	1,0	---	---	---	---	---	---
b) İmalat San.	4522	7,4	5464	8,5	5732	8,7	5960	8,8
c) Elektrik-Su	1058	1,7	1140	1,8	1140	1,7	1167	1,7
3. İnşaat	4454	7,2	5753	9,0	6750	10,2	6992	10,4
4. Ticaret-Turizm	5586	9,1	5725	8,9	6015	9,1	6261	9,2
a) Toptan ve P.	4519	7,4	4544	7,1	4651	7,0	4691	6,9
b) Otelcilik	1067	1,7	1181	1,8	1364	2,1	1570	2,3
5. Ulaştırma-Haber	4004	6,5	4584	7,2	4776	7,2	5232	7,7
6. Mali Kuruluşlar	1531	2,5	1563	2,5	1663	2,5	1767	2,6
7. Serbest Meslek ve Hizmetler	4641	7,6	5012	7,8	5261	7,9	5507	8,1
8. Kamu Hizmetleri	14475	23,5	14683	22,9	15095	22,8	15247	22,6
Toplam Çalışan N.	61499	100	64066	100	66212	100	67733	100
İşsiz Sayısı	1405		1568		1210		881	
Toplam Nüfus	160287		162676		165035		167256	

Kaynak : K.K.T.C. Devlet Planlama Örgütü

İstihdamın sektörlere göre dağılımında ise tarım sektörü 1985 yılında %33.5, 1986 yılında %31.4, 1987 yılında %29.9 ve 1988 yılındaki %28.9'luk oranlarıyla birinci, Kamu Hizmetleri sektörü 1985 yılında %23.5, 1986 yılında %22.9, 1987 yılında %22.8 ve 1988 yılındaki %22.6'lık oranlarıyla ikinci, Sanayi sektörü ise 1985 yılında %10.1, 1986 yılında 10.3, 1987 yılında %10.4, ve 1988 yılındaki 10.5'lik oranlarıyla üçüncü sırayı almaktadır. Bunları ise değişen oranlarla inşaat, Ticaret-Turizm, Serbest Meslek ve Ulaştırma - Haberleşme sektörleri takip etmiştir.

5.1.4. Fiyat Hareketleri ve Ücretler :

Ülkede Türk parasının kullanılmaya başlandığı 1974 yılından günümüze kadar, Türkiyede meydana gelen enflasyon Kıbrıs'a da ithal edilmiş ve ülke ekonomisi bir enflasyon problemiyle karşı karşıya kalmıştır.

Yıllar itibariyle Kuzey Kıbrıs'ta enflasyon oranları 1984'de %70.72; 1985'de %43.04; 1986'da %48.09; 1987'de 43.01 ve 1988'de %62.57 olarak saptanmıştır.

Yüksek enflasyonist ortamda maaş ve ücretlerin satınalma gücünü korumak düşüncesiyle 1983 yılından itibaren Eşel Mobil sistemi uygulanmaya başlanmıştır. 1985 yılı sonuna kadar her dört ay sonundaki hayat pahalılığı dikkate alınarak maaş ve ücretlere yapılan zamlar 1986 yılından itibaren her üç ay sonundaki duruma göre yapılmaya başlanmıştır.

Her yıl yeniden belirlenen asgari ücretler, yılbaşından itibaren yürürlüğe girmek kaydıyla 1985, 1986, 1987, 1988 ve 1989 yıllarında sırasıyla 46000 TL 75000 TL 90000 TL 120000 TL ve 205000 TL aylık ve vergiden muaf olarak uygulanmıştır.

Ancak bütün bunlara rağmen gerek enflasyon oranının hesaplanmasında yapılan hatalar gerekse başka nedenlerden dolayı maaş ve ücretlerdeki artış oranı enflasyon oranının gerisinde kalmış ve maaşlı veya ücretli olanların satınalma güçleri azalmıştır. Bunlar da ülke ekonomisini olumsuz yönde etkileyen çeşitli sıkıntılara ve grevlere neden olmuştur.

5.2. MALİ VE PARASAL GELİŞMELER :

K.K.T.C.'nin önemli projelerini ve savunma giderlerini Türkiye Cumhuriyeti'nin finanse etmesine rağmen, bütçe gelirleri bütçe giderlerini karşılayamamakta ve mali bütçe her yıl önemli bir oranda açık vermektedir.

5.2.1. Mali Gelişmeler :

Her yıl hatırı sayılır bir oranda açık veren mali yıl bütçelerinde harcamaların kaynaklarını, yerel kaynaklar, dış yardım ve borçlanmalar oluşturmaktadır. Buna göre 1985 yılında 45.8 milyar TL, 1986'da 70.5 milyar TL, 1987'de 101.1 milyar TL, ve 1988 'de 150.8 milyar TL olarak gerçekleşmiş olan konsolide bütçe giderlerinin,

1985'de %46.9'u, 1986'da %47.2'si, 1987'de %55.6'sı ve 1988'de %72.3'ü yerel kaynaklardan karşılanmıştır. Böylece Konsolide bütçe giderleri içerisinde yerel kaynakların oranı önemli ölçüde artmıştır.

Diğer yandan 1985 ve 1986 yıllarında G.S.M.H.'nin yaklaşık %17'si oranında gerçekleşen yerel bütçe gelirlerinin belirgin bir gelişme ile 1987'de %24.4 oranına ulaştığını görürüz. Bu oran 1988 yılında %22.4 olarak gerçekleşmiştir. (1985 - 1988 Dönemine ait bütçe finansman kaynakları ve harcamaları tablo 9'da gösterilmiştir.)

Tablo 9 : 1985 - 1988 Dönemi Karşılaştırmalı Bütçe Analizi
Milyar TL

Kaynaklar ve Harcamalar	1985		1986		1987		1988	
	Gerçekleşme	%'si	Gerçekleşme	%'si	Gerçekleşme	%'si	Gerçekleşme	%'si
Yerel Kaynak.	21,4	46,9	33,3	47,2	59,0	55,6	109,0	55,2
Dış Yardım	24,3	53,1	37,2	52,8	26,9	25,4	22,8	15,1
Borçlar					20,2	19,0	19,0	12,6
Toplam :	45,8	100,0	70,5	100,0	106,1	100,0	150,8	100,0
Cari Harcamal.	35,7	77,9	58,0	82,3	83,9	79,1	124,2	82,4
Savunma Harca.	3,6	7,9	5,0	7,1	6,0	5,7	7,8	5,2
Yatırım Harca.	6,5	14,2	7,5	10,6	16,2	15,2	18,8*	12,4
Toplam :	45,8	100,0	70,5	100,0	106,1	100,0	150,8	100,0

* 1988 yılında gerçekleşen 18.8 milyar TL tutarındaki yatırım harcamalarının 8.4 milyar TL'si Türkiye Cumhuriyeti tarafından, 10.4 milyar TL'si K.K.T.C. ve diğer dış yardım kaynaklıdır. Ayrıca projelerle ilgili olarak sözü edilen dönemde; Ankara'da ödenen 213.0 milyar TL bu rakama dahil değildir. Bu suretle toplam yatırım harcamaları $18.8+23.0 = 41.8$ milyar TL olmaktadır.

Kaynak : Ekonomi ve Maliye Bakanlığı Devlet Planlama Örgütü

Her yıl önemli bir oranda olan bütçe açıkları 1988 yılı sonu itibariyle 92.8 milyar liraya baliğ olmuştur. 1986 yılı sonuna kadar her yıl artış gösteren bütçe açıklarının 1987 yılından itibaren düşüşe geçmiş olduğu gözlemlenmektedir. 1975 - 1988 dönemine ait bütçe açıkları ve gayri safi milli hasılaya yüzde oranı tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10 : 1975 - 1988 Döneminde Yıllar itibariyle Bütçe Açıkları ve G.S.M.H. içerisindeki yüzdeleri.

Yıllar	Milyar TL Bütçe Açığı	G.S.M.H. Yüzdesi
1975 Yılı Açığı	0,1	8,6
1976 Yılı Açığı	0,2	5,8
1977 Yılı Açığı	0,3	7,2
1978 Yılı Açığı	0,3	5,5
1979 Yılı Açığı	0,7	7,8
1980 Yılı Açığı	1,5	8,8
1981 Yılı Açığı	2,0	8,3
1982 Yılı Açığı	2,9	8,3
1983 Yılı Açığı	3,7	7,9
1984 Yılı Açığı	6,8	9,2
1985 Yılı Açığı	12,5	9,9
1986 Yılı Açığı	22,6	11,6
1987 Yılı Açığı	20,2	7,0
1988 Yılı Açığı	19,0	3,9

1988 Sonu B. Açığı Toplam: 92,8

Kaynak : Ekonomi ve Maliye Bakanlığı Devlet Planlama Örgütü

Bütçe açıklarını karşılamak için Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası'ndan sağlanan krediler faizleri hariç 1987 yılı sonunda 55,9 milyar TL'ye çıkmıştır. 1987 yılından sonra T.C. Ziraat Bankası'ndan borçlanılmamış, bütçe açıkları iç borçlanmalarla karşılanmıştır. (T.C. Ziraat Bankası'ndan yapılan borçlanmalar yıllar itibariyle Tablo 11 deki gibidir.)

Tablo 11 : Yıllar itibariyle T.C. Ziraat Bankası'ndan Yapılan Borçlanmalar

Yıllar	Milyar TL
1975	0,1
1976	0,1
1977	0,1
1978	0,3
1979	0,4
1980	1,4
1981	2,0
1982	3,0
1983	5,3
1984	6,4
1985	8,8
1986	18,0
1987	10,0
	55,9

Kaynak : Ekonomi ve Maliye Bakanlığı Devlet Planlama Örgütü

5.2.2. Parasal Gelişmeler :

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın uygulamaya çalıştığı para politikasına ışık tutan K.K.T.C. ile T.C. arasında ekonomik işbirliği protokolünün Para kambiyo ve bankacılık bölümünde benimsenen ilkeler peyderpey uygulama alanına konulmaya çalışılmıştır.

Protokolde benimsenen prensipler doğrultusunda, 26/1987 Bankalar (Değişiklik) Yasası Haziran 1987'de, 35/1987 Sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Değişiklik Yasası yürürlüğe girmiştir. Yine Haziran 1987'de 22/1987 Sayı ile çıkarılan Para Kambiyo işleri Yasası ise 1 Kasım 1987 tarihinden itibaren yürürlüğe konmuştur. 22/1987 Sayılı Para Kambiyo işleri Yasasının Bakanlar Kurulu'na verdiği yetkilere dayanılarak Bakanlar Kurulu'nca hazırlanan para kambiyo işleri tüzüğüde 2 Kasım 1987 tarih ve 116 Sayılı resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yapılan bu düzenlemeler ile karma protokolde benimsenen prensipler için gerekli altyapı hazırlanmıştır.

5.3. TİCARET PAZARLAMA VE ÖDEMELER DENGESİ :

Toptan ve perakende ticaretin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinde önemli bir yeri vardır. 1985 -1989 yıllarını kapsayan dönemde ülkenin toptan ve perakende ticaretini; ticaret pazarlama ve ödemeler dengesi alt başlıkları altında rakamsal olarak inceleyecek olursak:

5.3.1. Ticaret ve Pazarlama :

Ülke ekonomisinde belli bir ağırlığı olan toptan ve perakende ticareti bünyesine alan, ticaret ve pazarlama sektöründe, cari fiyatlarla 1985 yılında 24.120,6 milyon TL, 1986 yılında 34.729,4 milyon TL, 1987 Yılında 51.468,5 milyon TL, 1988 yılında 84.780,4 milyon TL katma değer üretilmiştir.

Sektörün G.S.M.H. içerisindeki payı, 1985 yılında %5.2'si turizme %19.3'ü ticarete ait olmak üzere toplam %24.5; 1986 yılında %4.9'u turizme %18.1'i ticarete ait olmak üzere toplam %23; 1987 yılında %5.3'ü turizme %18.2'si ticarete ait olmak üzere toplam %23.5 ve 1988 yılında %6.5'i turizme %19'u ticarete ait olmak üzere toplam %25.5 olarak gerçekleşmiştir.

İstihdam açısından ise sektörde çalışan işçi sayısı 1985 yılında 4519, 1986 yılında 4544, 1987 yılında 4651, 1988 yılında 4796 kişi olarak saptanmıştır.

Sektörde çalışanlara kişi başına katma değer, cari fiyatlarla, 1985 yılında 5,3 milyon TL, 1986 yılında 7.6 milyon TL, 1987 yılında 11.1 milyon TL ve 1988 yılında 18.4 milyon TL olarak hesaplanmıştır.

Bir ticaret ve pazarlama kalemi olan, dış ticaret açısından konuya bakacak olursak; ülkenin dış ticaret hacmi 1981 yılından 1988 yılına kadar 1984 yılı hariç sürekli bir artış göstermiştir. (Ülkenin dış ticaret hacmi, ithalat, ihracat ve ihracatın ithalatı karşılama durumu tablo 12'den ayrıntılı olarak incelenebilir.)

Tablo 12'den de görüleceği üzere ülkenin dış ticaret hacmi 1983; 1984; 1985; 1986; 1987 ve 1988 yıllarında sırasıyla 186, 175,

189.3, 203.2, 276.1 ve 270.1 ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Dış ticaret hacmi içerisinde ithalatın payı her zaman için ihracatın payından fazla olmuştur. Toplam dış ticaret açığının 175 milyon ABD Dolarına ulaştığı ülkede ihracatın ithalatı karşılama oranı 1979 - 1988 döneminde %25 ile %47 arasında değişmiştir.

Yine Tablo 12'den görüleceği üzere dış ticaret hacmi içerisinde ithalatın miktarı yıllar itibariyle 1983, 1984, 1985, 1986, 1987 ve 1988 yıllarında sırasıyla 145.3, 135.6, 141.7, 153.2, 221.0 ve 218.1 milyon ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Yine aynı döneme ait yıllarda ihracat miktarı sırasıyla 41.0, 38.4, 45.8, 52.0, 55.1 ve 52.4 ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 12 : Dış Ticaret (1979 - 1988)

Milyon ABD Doları

Yıllar	Dış Tic. Hacmi	ithalat	ihracat	Dış Açık	ihracatın ithalatı Karşılama Oranı %
1979	126,6	90,8	35,8	55,0	%39,4
1980	138,9	94,4	44,5	49,9	%47,1
1981	141,0	104,1	36,9	67,2	%35,4
1982	159,4	119,9	39,5	80,4	%32,9
1983	186,3	145,3	41,0	104,3	%28,2
1984	174,0	135,6	38,4	97,2	%28,3
1985	187,5	141,7	45,8	95,9	%32,3
1986	205,2	153,2	52,0	101,2	%33,9
1987	276,1	221,0	55,1	165,9	%24,9
1988	270,5	218,1	52,4	165,7	%24,0

Kaynak : K.K.T.C. Merkez Bankası

Dış ticaretin ülkeler arasındaki dağılımına baktığımızda, 1981 -1988 yıllarını kapsayan dönemde dış alımların (ithalatın) %41 - 46 sını Türkiye'den yapmıştır. Geriye kalan %56 - %59'unu diğer ülkelere yapmıştır. Aynı şekilde ülke dış satımlarının %12 - %22 sini Türkiye'ye, %78 -%82 arasındaki bölümünü ise diğer ülkelere yapmıştır. (Ülke dış ticaretinin Türkiye ve diğer ülkeler şeklinde, yıllar itibariyle dökümü tablo 13'te yer almaktadır.)

Ülkenin genel dış alımlarında Türkiye birinci sırayı alırken bunu Birleşik Krallık (İngiltere), Birleşik Krallık dışında kalan AET ülkeleri, uzakdoğu ülkeleri ve diğer ülkeler izlemektedir. Dış satımlarda ise birinci sırayı Birleşik Krallık almış, bunu Türkiye, Ortadoğu İslam ülkeleri ve diğer ülkeler izlemiştir.

Tablo 13 : K.K.T.C. 'nin 1981 -1988 döneminde Türkiye ve Diğer Ülkelerle olan dış ticareti

Milyon ABD Doları

Yıllar	D i ŝ A l ı m					D i ŝ S a t ı m				
	Türkiye %	Diğer %	Ülkeler	Toplam		Türkiye %	Diğer %	Ülkeler	Toplam	
1981	44,2	42,5	59,9	57,5	104,1	7,1	19,3	29,8	80,8	36,9
1982	49,5	41,3	70,4	58,7	119,9	7,3	18,5	32,2	81,5	39,5
1983	55,3	45,0	80,0	55,0	145,3	6,5	6,1	34,2	83,9	40,7
1984	61,5	45,1	74,8	54,9	136,3	8,4	21,6	30,4	78,4	38,8
1985	65,1	45,5	77,9	54,5	143,0	5,4	11,7	40,9	88,3	46,3
1986	70,1	45,8	83,1	54,2	153,2	7,7	14,8	44,3	85,2	52,0
1987	94,3	42,7	126,7	57,3	221,0	7,9	14,3	47,2	85,7	55,1
1988	101,9	46,7	116,2	53,3	218,1	6,3	12,0	46,1	88,0	52,4

Kaynak : Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Devlet Planlama Örgütü

Dış satımın mal grupları itibariyle yapısına bakacak olursak; Tarım ürünlerinin %56 ile %78 arasında değişen oranlarıyla birinci sırayı aldığı görülmektedir. Bunu %22 ile %43 arasında değişen oranları ile sanayi ürünleri izlemektedir. (Ülkenin dış satımları 1984 -1988 dönemine ait olmak üzere mal grupları itibariyle tablo 14'teki gibidir.)

Tablo 14 : Dış Satım (ihracat)ın Yapısı

Milyon ABD Doları

Mal Grupları	Y ı l l a r									
	1984	%'si	1985	%'si	1986	%'si	1987	%'si	1988	%'si
1. Tarım Ürünleri	26,6	68,5	35,9	77,6	36,9	71,0	31,1	56,5	29,4	56,1
a) Narenciye	19,8	51,0	29,9	64,6	28,5	54,8	22,5	40,8	23,9	45,6
b) Patates	1,9	4,9	2,6	5,6	3,8	7,3	2,3	4,2	2,4	4,6
c) Canlı Hayvan	2,9	7,5	2,3	5,0	2,3	4,4	1,8	3,3	0,8	1,5
d) Diğer Ürün.	2,0	5,1	1,1	2,4	2,3	4,4	4,5	8,2	2,3	4,4
2. Sanayi Ürünü	12,2	31,5	10,3	22,2	14,7	28,3	23,5	42,6	22,6	43,1
a) İşlenmiş T.	3,6	9,3	3,9	8,4	4,9	9,4	6,9	12,5	3,9	7,4
b) Diğer Ürün.	8,6	22,2	6,4	13,8	9,8	18,9	16,6	30,1	18,7	35,7
3. Mineraller	--	--	0,1	0,2	0,4	0,7	0,5	0,9	0,4	0,8
TOPLAM	38,8	100	46,3	100	52,0	100	55,1	100	52,4	100

Kaynak : Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Devlet Planlama Örgütü

Ülkenin dış alımlarında, hammaddesine göre tasnif edilen mallar birinci, makina ve nakliye araçları ikinci, mineral yakıtlar ve yağlayıcı maddeler üçüncü sırayı alırken bunu yiyecek ve canlı hayvan

alımları ile diğerleri izlemektedir. (Ülkenin dış alımları 1985 - 1988 dönemine ait olmak üzere mal gruplarına göre tablo 15'te yer almaktadır.)

**Tablo 15 : Mal Gruplarına Göre 1985 - 1988 Döneminde Dış Alım
Milyon ABD Doları**

M a l G r u p l a r ı	Y ı l l a r							
	1985	%'si	1986	%'si	1987	%'si	1988	%'si
1. Yiyecek ve C. Hayv.	16,5	11,5	16,1	10,5	19,7	8,9	19,9	9,1
2. İçkiler ve Tütün	7,0	4,9	7,3	4,8	12,5	5,7	10,8	5,0
3. Yakıttan Gayrı Yanmayan Maddeler	3,0	2,1	3,3	2,1	3,5	1,6	5,4	2,5
4. Mineral Yakıtlar ve Yağlayıcı Maddeler.	19,9	13,9	11,3	7,4	18,2	8,2	20,1	9,2
5. Hayvan ve Sebze Yağ	2,0	1,4	1,0	0,6	1,4	0,6	1,8	0,8
6. Kimyevi Maddeler	13,3	9,3	13,2	8,6	15,7	7,1	15,9	7,3
7. Hammaddesine Göre Tasnif Edilenler.	37,3	26,1	49,3	32,2	64,8	29,3	66,3	30,4
8. Makina ve Nakliye	32,7	22,9	37,8	24,7	65,6	29,7	57,0	26,1
9. Çeşitli Mamuller.	11,3	7,9	13,9	9,1	19,6	8,9	20,9	9,6
TOPLAM :	143,0	100	153,2	100	221,0	100	218,1	100

Kaynak : Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Devlet Planlama Örgütü

Ülke dış ticaretinin gelişmemesinde ulaşım ve haberleşmeye yönelik alt yapının yetersizliği önemli bir faktör olmuştur. Buna bir de politik ve siyasi nedenler de ilave edilince dış ticaretin geri kalmış olmasının nedenleri ortaya çıkmış olmaktadır. Siyasi ve ekonomik nedenlerle ülkenin deniz ve hava limanlarına uluslararası ticarete mevcut koşulların gerektirdiği şekilde düzenli uçak ve gemi seferleri yapılamamıştır. Dünya ile haberleşme imkanları kısıtlı olmuştur. Ancak bütün bu olumsuz koşullara rağmen çok sayıda yabancı ülke ile ticari ilişkiler tesis edilmiş, durumun daha da düzeltilmesi için çalışmalar sürdürülmektedir.

5.3.2. Ödemeler Dengesi :

Ödemeler bilançosunda en önemli yeri işgal eden cari işlemler bilançosu 1984 - 1988 döneminde sürekli açık vermiştir. Bu açığın en büyük kaynağını dış ticaret bilançosu açıkları oluşturmaktadır. Ülkenin ihracatları, ithalatlarının ortalama %30'unu ancak karşılayabilmiş olup dış ticaret bilançosu ortalama 100 milyon Dolar açık vermiştir. Cari işlemler bilançosunun dış ticaret kaleminde meydana gelen bu açıkların azaltılmasında, diğer bir cari işlemler kalemi olan görünmeyen işlemler hesabının bir alt hesabı olan turizm gelirleri etkili olmaktadır. (1984 - 1988 döneminde ödemeler dengesinin durumu yıllar itibariyle tablo 16'daki gibidir.)

Tablo 16 : 1984-1988 döneminde ödemeler dengesi
Milyon ABD Doları

H E S A P L A R	Y I L L A R				
	1984	1985	1986	1987	1988
I. Cari işlemler					
A. Ticaret					
1. Dışsatım	38,8	46,3	52,0	55,1	55,4
2. Dışalım	136,3	143,0	153,2	221,0	218,1
Dış Ticaret Dengesi	-97,5	-96,7	-101,2	-165,9	-165,7
B. Görünmeyen işlemler					
1. Turizm (Net)	40,3	47,3	52,0	103,5	118,0
2. Diğer Görünmeyenler	27,9	26,7	27,6	41,7	38,9
Görünmeyen i. Dengesi	68,2	74,0	79,6	145,2	156,9
Cari işlemler Dengesi	-29,3	-22,7	-21,6	-20,7	-8,8
II. Sermaye Hareketleri					
1. T.C. Yardımları	38,3	36,4	28,4	35,5	10,9
2. Diğer Dış Yardımlar	2,2	4,9	6,5	8,3	6,5
3. Bedelsiz Dışalım	34,9	37,4	37,2	63,9	61,9
4. Kısa Vadeli Diğer	-38,8	-43,0	-37,2	-63,9	-56,8
Sermaye Hareketleri					
Sermaye Hareketleri	36,6	35,7	34,9	43,8	22,5
Dengesi					
Genel Denge	7,3	13,0	13,3	23,1	13,7
III. Rezerv Hareketleri	-4,6	-11,6	-4,1	-26,2	-16,6
(-Artış +Azalış)					
VI. Net Hata ve Noksan	-2,7	-1,4	-9,3	3,1	2,9

Kaynak : Devlet Planlama Örgütü

Turizm Gelirleri 1984, 1985, 1986, 1987, ve 1988 yıllarında Tablo 16 'dan da görüleceği gibi sırasıyla 40.3, 47.3, 52.0, 103.5, ve 118.0 ABD Doları olarak gerçekleşmiştir.

Ülkeye gelen turistlerin hangi ülke uyruklu olduklarına bakılacak olursa 1984 - 1988 döneminde gelen turistlerin büyük bir çoğunluğunu Türkiye uyrukluların oluşturduğu görülür. Tablo 17'den de görülebileceği üzere 1978 yılında ülkeye gelen 184338 kişiden % 92'lik oranla 104738'i Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı, geriye kalan 8172'si diğer ülke vatandaşlarıdır. 1988 yılında ise ülkeye gelen turist sayısı 229506 kişidir. Bunlardan %75.6'lık oranla 173599'u Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları geriye kalan %24.4'lük oranla 55907 kişi ise diğer ülke vatandaşlarıdır. (Ülkeye gelen Turist sayıları, Türkiye ve diğer ülke vatandaşı olmalarına göre tasnifi 1978 - 1988 yılları itibariyle tablo 17' gösterilmiştir.)

Turizm'de meydana gelen sayısal artışlar ve turist kompozisyonundaki değişimler, ülke turizmi açısından bir başarı sayılabilir.

**Tablo 17 : Türkiye ve Diğer Ülke vatandaşı olmalarına göre
1978 - 1988 yıllarında K.K.T.C.'ye Gelen Turist
Sayısı**

Yıllar	T.C.Uyruklu	% Payı	Diğer Ülke Uyruklu	% payı	Toplam
1978	104738	92.8	8172	7.2	112910
1979	95115	87.7	13286	12.3	108401
1980	69808	82.6	14703	17.4	84511
1981	62660	80.2	15474	19.8	78134
1982	65018	74.2	20611	25.8	87629
1983	78467	79.3	20467	20.7	98934
1984	93413	82.4	19905	17.6	113318
1985	103791	83.0	21284	17.0	125075
1986	107064	80.0	26766	20.0	133830
1987	147965	80.3	36372	19.7	184337
1988	173599	75.6	55907	24.4	229506

Kaynak : Ulaştırma Bayındırlık ve Turizm Bakanlığı D.P.Ş.

Cari işlemler bilançosunun görünmeyen işlemler kaleminin diğer bir alt hesabı olan diğer görünmeyen işlemler hesabı ise yurt dışından gelen havaalelerden, Türk Barış Gücünün Kıbrıs'taki harcamaları ve Birleşmiş Milletler Barış Gücü ile İngiliz Üs bölgelerinde çalışanların kazançlarından, sivil uçak kiralaması için yapılan masraflar, yabancı ülkelerde olanların harcamaları ve hükümet görevlileri ile dış temsilciliklerin harcamaları çıktıktan sonra kalan miktarı göstermektedir.

5.4. KALKINMA KONUSUNDAKİ GELİŞMELER :

Kalkınma konusu devletin temel amaçlarından biri olmuştur. Kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için orta vadeli (beş yıllık) planlar ve yıllık programlar uygulamaya konmuştur.

Birinci beş yıllık kalkınma planı ve geçiş programlarının uygulanmış olduğu 1977 - 1987 yıllarını kapsayan dönemde G.S.M.H.'de reel olarak belli bir artış gerçekleşmiştir. Bu cümleden olmak üzere 1977 yılında 3.810,5 milyon TL olan toplam G.S.M.H. 1977 yılı sabit fiyatları ile 1987 yılı sonunda 5.684,1 milyon TL'ye ulaşmıştır. Yine aynı dönemin başında cari fiyatlarla 3.810,5 milyon TL olan G.S.M.H. 1987 yılı sonunda 289.106,4 milyon TL'ye ulaşmıştır. Sözü edilen 1977 - 1987 döneminde G.S.M.H.'de toplam %47.6 oranında reel bir büyüme gerçekleşmiştir. Aynı dönemde yıllık ortalama büyüme ise %4.32 olarak gerçekleşmiştir. Geçici yıllık programların uygulandığı geçiş yılları dönemindeki gelişmelere bakıldığında bazı yıllarda büyüme hızı hedefinin aşıldığı bazı yıllarda ise belirlenen hedefin gerisinde kalmış olduğu görülmektedir. Bu yıllardan 1983 yılında G.S.M.H.'nin %4.0 oranında büyümesi hedeflenmiş, ancak gerçekleşme %1.6 oranında olmuştur. 1984 yılında hedeflenen büyüme hızına ulaşılmış, 1985 yılında %4.2 olarak hedeflenen büyüme hızı aşılmış ve %7.5 oranında gerçekleşme olmuştur. 1986 yılında ise büyüme hedefinin gerisinde kalmış ve %6.2 olarak hedeflenen büyüme

hızı %4.8 olarak gerçekleşmiştir. 1987 yılında ise G.S.M.H.'nin %6.2 oranında büyümesi hedeflenmiş, belirlenen hedef bu yılda geçilerek büyüme hızı %6.8 olarak gerçekleşmiştir.

K.K.T.C. Bakanlar Kurulu 21 Ağustos 1987 tarihli toplantısında ikinci beş yıllık kalkınma plan stratejisini onaylamış ve aynı plan stratejisi 28 Ağustos 1987 tarihli resmi gazetede yayımlanmıştır. G.S.M.H.'da yıllık ortalama %7.0'lık bir büyüme hızının hedeflenmiş olduğu ikinci beş yıllık kalkınma planı 1988 -1992 yıllarını kapsayan beş yıllık dönemde uygulanacaktır. 1988 yılında uygulanan ve hedeflenmiş olan %7'lik büyüme hızının gerçekleştirilebildiği kalkınma planında kişi başına düşen gelirdeki artışın %5.6 olması hedeflenmiştir. Buna göre 1977 sabit fiyatları ile dönem başında 1.684.000 Türk Lirası olan kişi başına milli gelirin 2.215.000 Türk Lirasına ulaşması hedeflenmiştir.

VI. BÖLÜM

TESBİTLER VE ÖNERİLER :

6.1. TESBİTLER :

Faaliyete geçmiş olduğu 1984 yılından günümüze kadar geçen beş yıllık süredeki çalışmalarına bakacak olursak, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın kendisine düşen görevleri ne ölçüde yapıp yapamadığından hareketle onun gerçek manada bir merkez bankası olup olmadığına karar verebiliriz

Yeryüzünde faaliyet gösteren merkez bankalarının amaçlarının yaklaşık olarak birbirinin aynısı veya çok benzeri olduğu görülür. Merkez bankalarının birbirine çok benzeyen temel amaçlarının, merkez bankalarının kurulmasına neden olan ihtiyaçlarla çok yakın bir ilişkisi vardır. Buna göre "ilk merkez bankaları kağıt para ihracını düzenlemek ve devlete kısa vadeli kredi sağlamak amacıyla kurulmuştur." (31) Dolayısıyla ilk merkez bankalarının temel amacı da bu ihtiyaçların karşılanması olmuştur. Merkez bankacılığının gelişmesi neticesinde, özellikle yirminci yüzyılda merkez bankalarının kurulmasını zorunlu kılan nedenler artmıştır. Dolayısıyla günümüzdeki merkez bankalarının amaçları ve görevleri daha da genişlemiştir.

Ancak Merkez Bankalarının temel amacını, "Para ve kredi hacmini ülke ekonomisinin ihtiyaçlarına göre düzenlemektir" diye tanımlasak da merkez bankalarının bunun yanında bazı yan amaçları da vardır. Buna göre merkez bankalarının tam standartlaştırılamamış olsa da, çalışmamızın ikinci bölümünde açıklamaya çalıştığımız gibi yedi sekiz maddede sıralanabilen görevleri vardır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasının kurulmasındaki temel amacın "kalkınma planları ve yıllık programlara uygun olarak, ekonomik gelişmeye yardımcı olacak biçimde para-kredi politikalarının uygulanmasını ve bankacılık sisteminin düzenlenmesi"(32) ni sağlamak olduğu Merkez Bankası Kuruluş ve Değişiklik Yasalarında açıkça belirtilmiştir. Belirlenen amacın gerçekleştirilebilmesi için

(31) Avni Zarak Oğlu Merkez Bankası

(32) K.K.T.C Merkez Bankası Değişiklik Yasası Madde 5

Merkez Bankasına bazı yetki ve görevler verilmiştir. K.K.T.C. Merkez Bankası Yasasında açıkça belirtilmiş olan yetki ve görevler şu şekildedir

1- Bankanın görevleri :

- (A) Temel amacın gerçekleşmesi yönünde Cumhuriyetin para ve bankacılık sisteminin düzenlenmesi için gerekli tüm işlemleri yapmak.
- (B) Ekonomik koşulları gözönünde bulundurarak merkez bankaları tarafından yapılması gerekli olan işlemleri yerine getirmek; ve
- (C) Bankalar ile kooperatif bankalarını ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşları denetlemek.

2- Bankanın yetkileri:

- (A) Para ve kredi hacmini düzenlemek;
- (B) Cumhuriyetin uluslararası rezervlerini düzenleyip yönetmek;
- (C) Para ve kredi politikası konusunda Bakanlar Kurulunca incelenmesi istenecek hususlar hakkında görüşlerini bildirmek suretiyle Devletin mali ve ekonomik danışmanlığını yapmak;
- (D) Uluslararası mali ve ekonomik ilişkilerde Devletin mali ajanlığını yapmak; ve
- (E) Devletin bankacılığını yapmak ve isteyen bankaların da bankacılığını yapmak.

Çalışmamızın, K.K.T.C. Merkez Bankası'nın faaliyetlerini ayrıntılı olarak açıklamaya çalıştığımız bölümünden de sıhhatli bir şekilde görüleceği, üzere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası kendisine verilmiş olan görevleri yerine getirmek için bazı çalışmalarda bulunmuştur. Merkez bankalarının genellikle yapmış oldukları çalışmalardan olan bu faaliyetler bankanın gerçek anlamda bir merkez bankası olup olmadığını ortaya koymaktadır. Biz de merkez bankasının yapmış olduğu bu çalışmalarına bakarak onun gerçek anlamda bir merkez bankası olup olmadığına karar verebileceğiz.

Merkez bankası, para emisyonu yapma yetkisinden yoksun bulunması ve başka nedenlerle ülkedeki para ve kredi hacmini ticari hayatın ihtiyaçlarına göre ayarlamakta başarılı olamamıştır. Bunda birinci dercede bankanın para emisyonu yapma yetkisinin bulunmaması etkili olmuşsa da başka nedenler de etkili olmuştur. Türkiye'de yüksek enflasyon nedeniyle faiz oranlarının yüksek düzeyde seyrettiği yıllarda, ülke içerisinde faizlerin düşük oranda sabit tutulup, banka hesapları kanalıyla ülke dışına para çıkışının serbest bırakılmış olması diğer bir nedeni teşkil etmektedir. Diğer yandan bankanın elinde, ülke ekonomisinin ne kadar bir paraya ihtiyacı olduğunu göz-

teren güvenilir istatistiki çalışmaların bulunmaması da başarısızlığın başka bir nedenini oluşturmaktadır. Ayrıca Merkez Bankası'nın yeni kurulmuş olması ve bu nedenle bankacılık tecrübesinin olmaması da başarısızlıkta etkili olmuştur. Saydığımız bu nedenler ve benzeri nedenlerden dolayı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası para arzını ticari hayatın gereklerine göre ayarlamakta yetersiz kalmıştır. Banka her ne kadar reeskont kredileri ve avans işlemlerinin uygulanmasında önemli zorluklarla karşılaşılmamış ise de para arzının kontrolünde yeterli başarıyı sağlayamamıştır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın kurulmasında önemli bir gerekçe olarak ileri sürülen, bankaların ve bankacılık sisteminin denetlenmesi konusunda da başarılı olunamamıştır. Bankalar kendilerinin Merkez Bankasına vermiş oldukları bilgiler üzerinden pasif karakterli olarak denetlenebilmişlerdir. Faiz oranlarının enflasyon oranının altında kalmış olduğu dönemlerde bankaların yasal oranların üzerinde faiz uygulamalarına Merkez Bankası'nın bilerek göz yumması bu konudaki acziyetinin bir ifadesidir.

Cumhuriyetin uluslararası ihtiyatlarının düzenlenip yönetilmesi konusunda ise ülkenin bir ödemeler dengesi sıkıntısı ile karşı karşıya kalmaması Bankanın bir başarısı gibi görünmektedir. Ancak burada ülke ithalatının büyük bir oranının Türkiye'den Türk Lirası ile yapıp, ihracatın ise diğer ülkelere döviz mukabili yapılmış olması dikkatlerden uzak tutulmamalıdır. Bunun yanında, yaklaşık her ailenin fertlerinde bir veya birkaçının İngiltere, Avustralya, Kanada veya ABD gibi gelişmiş ülkelere bulunması ülkenin döviz gelirlerini olumlu bir şekilde etkilemiştir.

Para ve kredi politikası ile ilgili konularda hükümete danışmanlık yapmada, bankanın faiz oranlarının düzenlenmesi ve selektif kredi ve faiz uygulamalarında yardımcı olduğu görülmektedir. Ancak, özellikle faiz oranlarının düzenlenmesinde sürekli gecikmelerin olması Merkez Bankası'nın siyasi baskılara boyun eğme zorunluluğunun bir neticesidir.

Uluslararası Mali ve ekonomik ilişkilerde devletin mali ajanlığını yapma konusunda ise karşılaşılan bütün zorluklara, politik baskılara ve imkansızlıklara rağmen, Bankanın birçok yabancı bankayla muhabirlik ilişkisine girmiş olup dış ticaretle ilgili olarak sağlanmış olan bağlantıların devamı yönündeki gayretleri takdirle karşılanabilir.

Devletin ve isteyen bankaların bankacılığını yapma konusunda Merkez Bankası'nın diğer konulara oranla daha başarılı olduğu söylenebilir. Merkez Bankası bankaların, devletin ve kamu kuruluşlarının kredi taleplerini genelde karşılayabilmiştir.

Bu kısa açıklamalarımızdan sonra, genel bir değerlendirme yapacak olursak, K.K.T.C. Merkez Bankası kendi kuruluş yasasında belirlenmiş olan esaslar dahilinde kısmi bir merkez bankacılığı yapmıştır. Burada gelişmiş ülkelerde uygulamasını gördüğümüz merkez bankacılığı uygulamalarından söz etmek imkansızdır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Merkez Bankası tarafından yapılan faaliyetlerin kısmi başarılarla devam ettiği 1984 -1989 döneminde, ekonomide çeşitli yönlerden elde edilmiş olan başarılarla Türkiye Cumhuriyeti'nin yardımları önemli bir faktör olmuştur. Bunun yanında ülkede Türk Parasının tedavülü, zorunlu para olması Türkiye ekonomisinde yaşanan yüksek enflasyonun Kıbrıs'ta da yaşanmasına neden olmuştur. Dış ödemeler konusunda belli bir problemle karşıla-

çılmamış olması dış ticaret bilançosunun fazla vermesinden değil, ithalatın Türkiye Cumhuriyeti'nden Türk Lirası ile, ihracatın ise döviz mukabili olarak diğer ülkelere yapılmış olmasındandır. S.S.M.H.'nin belli bir oranda büyüdüğü ve kişi başına düşen milli gelirin 2000 ABD doları seviyesine yükseldiği Kuzey Kıbrıs'ta gelir dağılımında bazı aksaklıklar görülmektedir. İşsizlik oranının sayısal olarak %2'lerin altına düşürülmüş olması güzel bir neticedir. Ancak işsizlik oranının hesaplanmasında kamu sektöründeki gizli, tarım sektöründeki mevsimlik işsizlikler dikkate alınmalı ve yeniden değerlendirilmelidir.

6.2. ÖNERİLER :

Mevcut yasal zeminde Merkez Bankası faaliyetlerinin daha aktif yürütülmesi mümkündür. Bunun için bir ölçüde zamana ihtiyaç vardır. Dolayısıyla Merkez Bankası'nın gerçek manada bir merkez bankacılığı yapabilmek yapamayacağını değerlendirebilmek için yapılan son yasal değişikliklerin üzerinden bir süre daha geçmesi beklenmelidir. Bu süre zarfında çıkacak yasal boşlukların doldurulması yoluna gidilmelidir.

Merkez Bankası'nın, bankaları ve bankacılık sistemini gerçekçi bir denetime tabi tutabilmesi için kadro oluşumu hızlandırılmalıdır. Kadro oluşumunda personelin bilgi ve beceri yönünden yeterli düzeye getirilebilmesi için yurt içindeki ve yurt dışındaki eğitim kurumlarından yararlanılmalıdır.

Piyasadaki para miktarının ayarlanmasında bankanın daha rahat hareket edebilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır. Tasarruf sahiplerinin tasarruflarını yurt dışına çıkarmalarına veya dövizle yatırmalarına neden olan faiz oranlarına ait düzenlemelerde gecikmelere yer verilmemelidir. Dolayısı ile tasarrufların yurt içinde yatırıma dönüştürülmesi sağlanmalıdır.

Ülkede Türk Lirası, kullanımı zorunlu para olması nedeniyle Türkiye'de uygulanan para ve kredi politikalarına uyumlu bir para ve kredi politikası izlenmelidir.

Devletin ve Kamu kuruluşlarının bütçe açıklarının finansmanında Merkez Bankası kaynaklarına müracaat edilmemeli, gelirler artırılarak bütçe açıkları kapatılmalıdır.

Ülkenin ekonomik yönden kalkınıp kendi kendine yeterli bir düzeye gelebilmesi ve ekonomik bağımsızlığını sağlayabilmesi için bizim tesbitlerimize göre bazı önlemler alınmalıdır:

Savunma harcamalarının Türkiye Cumhuriyeti tarafından karşılanmış olması mali bütçeye büyük bir hafiflik getirmiş olmasına rağmen bütçe her yıl önemli miktarlarda açık vermektedir. Bu açıkların giderilebilmesi için bir yandan bütçe gelirlerinin artırılması yoluna gidilirken diğer yandan kamu sektörünün küçültülmesi yoluna gidilmelidir. Politik çıkarlar sağlamak amacıyla kamu sektörüne gereksiz yere personel alımına son verilmelidir.

Kalkınma planları ve yıllık programlarda öncelikli sektörlerin finansmanında tercihli faiz oranlarının uygulanmasına devam edilmeli, gelir dağılımının düzeltilmesi yönünde de tedbirler alınmalıdır.

Ulaşım ve haberleşme konularındaki altyapı eksikliklerinin giderilmesine hız verilmeli, Magosa şehrinde mevcut bulunan serbest liman bölgesi genişletilerek yeni serbest bölge ve limanlar tesis

edilmelidir. Dolayısıyla Ülke tamamen bir serbest bölge olmaya hazırlanmalı ve Kuzey Kıbrıs uluslararası ticarete bir üs haline getirilmelidir.

Tanıtım faaliyetleri arttırılmalı ve yabancı ülkelerle yeni ticari ilişkilerin kurulması için yeni atılımlar başlatılmalı, Ada'nın turizm potansiyeli kullanıma sunulmalıdır. Dış ülkelerle yapılacak olan ticari faaliyetlerde küçük ülke olmanın uluslararası ticaretteki avantajları değerlendirilmelidir.

Bütün bunlar yapılırken, Kıbrıs'ta sürekli kalacak olan sağlam bir barışın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin güçlü bir ekonomiye sahip olmasıyla sağlanacağı hiçbir zaman dikkatlerden uzak tutulmamalıdır.

VII. BÖLÜM

ÖZET :

Çalışmamız; bir önsöz mahiyetindeki birinci, para ve merkez bankacılığı konusunda genel bilgilerin verildiği ikinci, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın çeşitli yönlerden incelendiği üçüncü, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın faaliyetleri yönünden incelendiği dördüncü, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinde, merkez bankası kurulduktan sonra meydana gelen gelişmelerin incelendiği beşinci ve kendi tesbitlerimin ve önerilerimin yer aldığı altıncı bölüm olmak üzere altı kısımdan meydana gelmiştir.

Birinci bölümde çalışmanın ne şekilde yürütülmüş olduğuna, çalışma esnasında hangi kaynaklardan yararlanıldığına, kimlerin görüşlerine başvurulduğuna ve ne gibi olumsuzluklarla karşılaşıldığına dair bilgiler verilmiştir.

ikinci bölümde para ve merkez bankacılığı hakkında genel bilgiler verilerek para ve merkez bankacılığının Dünya'da ve Kıbrıs'taki gelişimine değinilmiştir. Buna göre:

İnsanların üzerinde en fazla durdukları paranın günümüzde dahi herkes tarafından kabul edilen bir tanımı yapılamamıştır. Ancak bazı yazarlar parayı; "Kullanmaya hazır satınalma gücü," "Modern bir mübadele aracı, fiyatların ve borçların ifadesine yarayan standart birimdir." "Her türlü iktisadi değişimde herkesçe kabul edilen değişim araçlarının tümüdür" şeklinde tanımlamışlardır.

İnsanlar parasal değişimden önce aynı mübadele sistemi içerisinde alışverişlerini gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Daha sonra hesap parası kavramını geliştirmişler, bir süre sonra da bakır, gümüş ve altın gibi madenleri para olarak kullanmaya başlamışlardır. Bu madenlerden yapılmış, bilinen en eski para Milattan önce 2900 yıllarında kullanılmış ve tarih boyunca bir hükümlanlık göstergesi olarak anlaşılmıştır.

Onsekizinci yüzyıla gelinceye kadar para sisteminin esasını gümüş sikkeler oluşturmuştur. Altın sikkeler ise külçe değeri üzerinden işlem görmüştür. Zamanla altın sikkeler de dolaşıma girmiş ve Birinci Dünya Savaşı'na kadar dolaşımda kalmıştır. 1929 büyük buhranından sonra ise kağıt para rejimine geçilmiştir.

Ülkelerin ekonomilerinde çok önemli bir yere sahip olan merkez bankaları ise para emisyonu yetkisinin bir bankada toplanmasıyla onyedinci yüzyılda ortaya çıkmıştır. 1694 yılında kurulan İngiltere Bankası ilk merkez bankası olarak kabul edilmektedir. Merkez bankalarının belli başlı görevlerini şu şekilde sıralamak mümkündür:

- a) Para ve kredi işlerini ticari hayatın gereklerine göre ayarlamak, para emisyonu yapmak;
- b) Devletin hazinedarlığını yapmak;
- c) Bankaların nakit rezervlerini muhafaza etmek;
- d) Takas odası hizmeti yapmak;
- e) Uluslararası rezervleri muhafaza etmek ve hesabını tutmak;

- f) Kliring ofisi görevi yapmak;
- g) Devletin ekonomik ve mali konularda danışmanlığını yapmak ve
- h) Bankaları ve bankacılık sistemini denetlemek.

Merkez bankaları sermaye oluşumu yönünden beş grupta toplanmaktadır. Sermaye oluşumu ne şekilde olursa olsun merkez bankalarına devlet müdehale etmekte, onların karlarına ortak olmakta ve yöneticilerinin atanmasında söz sahibi olmaktadır.

Kıbrıs, tarihi boyunca birçok ulusların egemenliğine girmiştir. Bu nedenle de Kıbrıs'ta çok çeşitli uluslara ait ödeme araçları kullanılmıştır.

Adanın Osmanlılar'ın idaresinde kalmış olduğu dönemin sonunda ise Kıbrıs'ta kaime diye bilinen kağıt paralar kullanılmıştır. Ada İngiltereye devredildikten sonra, İngilizler Kıbrıs için metal paralar bastırmışlardır. Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra 1964 yılına kadar Kıbrıs'ta karşılığı İngiltere'de yatırım yapılmış olmak kaydıyla çıkarılan paralar kullanılmıştır.

1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasını müteakip kurulan Kıbrıs Merkez Bankası 1964 yılından itibaren kendi parasını piyasaya sürmüştür.

1974 yılında meydana gelen olaylar neticesinde Kıbrıs'ta Türk ve Rum toplumu ayrı bölgelerde yaşamaya başlamıştır. 1974 yılında Türk Toplumunun yaşamakta olduğu Kuzey Kıbrıs'ta görülen para sıkıntısı nedeniyle Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu personel maaşlarının Türk parasıyla ödenmesine dair bir karar almış ve Kıbrıs'ta Türk parası resmen kullanılmaya başlanmıştır.

5.2.1975 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Genel Müdürlüğü ile Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanlığı arasında bir anlaşma imzalanarak T.C. Ziraat Bankası Girne şubesine Kuzey Kıbrıs'ta merkez bankacılığı yapma yetki ve görevleri verilmiştir. 16 Mayıs 1983 tarihinde K.T.F.D. Merkez bankası yasası kabul edilmiş, yaklaşık bir yıl sonra 4 Haziran 1984 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası faaliyete geçmiştir. Uygulamada görülen aksaklıkları gidermek ve 16 Aralık 1986 tarihli ekonomik işbirliği protokolünde belirlenen esaslara uyum sağlamak amacıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti değişiklik yasası çıkarılmıştır.

4 Haziran 1984 tarihinde faaliyete geçen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın amacı kuruluş kanununda, kalkınma planları ve yıllık programlara uygun olarak ekonomik gelişmeye yardımcı olacak biçimde para-kredi politikalarını uygulamak ve bankacılık sistemini denetlemektir şeklinde yer almıştır.

Bir kamu tüzel kişisi olarak kurulan Bankanın sermayesi 2 Milyar liradır ve tamamı devlete aittir.

Banka'nın görevleri ise şunlardır:

- a) Bankanın kuruluş kanunundaki amacın gerçekleştirilmesi için para ve bankacılık sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesi
- b) Para ve kredi hacminin ekonominin ihtiyacına göre düzenlenmesi,
- c) Uluslararası ihtiyatların düzenlenmesi,

- d) Mali ve ekonomik konularda devlete danışmanlık yapmak,
- e) Uluslararası mali ve ekonomik ilişkilerde devletin ajanlığını yapmak
- f) Devletin ve arzu eden bankaların bankacılığını yapmaktır.

Banka, atama yoluyla gelen bir başkan, iki başkan yardımcısı ve dört üyeden oluşan toplam yedi kişilik bir yönetim kurulu tarafından idare edilmektedir.

Banka, kendi yasasından aldığı yetkilerle, kredileri düzenleyebilmekte, faiz farkı fonu oluşturabilmekte, disponibilite oranını ve munzam karşılıkları, faiz oranlarını, kısa ve uzun vadeli avans ve reeskont işlemlerini düzenleyip avans ve reeskont kredisi verebilmekte, altın ticareti yapıp, devletin hazinedarlığını yapabilmekte, Banka'ya yatırılan paralara faiz tahakkuk ettirebilmekte takas odası görevi yapabilmekte ve bankaları denetleyebilmektedir.

Banka, karşılıksız kredi verememekte, portföyündeki senetleri yenileyememekte, gayrimenkul alımlarından meydana gelen senetleri reeskonta kabul edememekte, hiçbir kuruluşun sermayesine iştirak edememekte ve kendi ihtiyaçları dışında gayrimenkul edinmemektedir.

Banka'nın hesapları aktif ve pasif olmak üzere ikiye ayrılmakta aktifte, döner değerler, krediler, bina techizat ve diğer aktifler isimli hesaplar, pasifte ise hazine cari hesabı, mevduatlar, mevduat-ı munzam karşılıkları, fonlar, diğer pasifler ve öz kaynaklar hesapları yer almaktadır.

Banka biri sayıştay diğeri de maliye bakanlığı olmak üzere iki türlü denetime tabidir.

K.K.T.C. Merkez Bankası, para politikası tedbirlerinden; reeskont politikası, kanuni karşılıklar politikası ve diğer bazı para politikası tedbirlerini uygulayabilmekte açık piyasa işlemleri politikası tedbirini uygulayamamaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası bankaların denetlenmesine, faiz oranlarının düzenlenmesine, reeskont ve avans işlemlerine ve uluslararası ihtiyatların düzenlenmesine ait faaliyetlerde bulunmuştur.

Kuzey Kıbrıs ekonomisinde, merkez bankasının kurulmasından sonra bazı ekonomik gelişmeler olmuştur.

1977 sabit fiyatlarıyla 1984 yılında 4.725.200.000 TL olan toplam G.S.M.H. 1988 yılında 6.084.000.000 TL ye çıkmıştır. Gayri safi Milli hasılanın sektörel dağılımında çok önemli değişiklikler olmuştur.

Ülkenin kaynakları cari fiyatlarla, 1984 yılında 84.691.500.000 TL iken 1988 yılı sonunda 498.303.600.000 TL olmuş, toplam kaynaklar içerisinde G.S.M.H.'nin payı sürekli artarak %87.3'ten %97.5'e çıkmıştır. Kaynakların kullanımında bir değişiklik olamamış, toplam yatırımlar içerisinde sabit sermaye yatırımlarının payı ise az da olsa bir azalma göstermiştir.

Çalışabilecek nüfusun yaklaşık % 98'si istihdam edilmiş ve işsizlik oranı %2'nin altına düşürülmüştür.

Ülke'de Türk parası kullanımı ve diğer nedenlerle enflasyon oranı yüksek olarak seyretmiştir.

Önemli projeleri T.C.'nin finanse etmesine rağmen mali bütçe heryıl önemli oranlarda açıklar vermiştir. Açığın kapatılması için

1987 yılına kadar T.C. Ziraat Bankasından borçlanılmıştır. T.C. Ziraat Bankası'na olan toplam borç faizleri hariç 55.9 milyar TL'ye çıkmıştır. 1987 yılından sonra Ziraat Bankası'ndan borçlanmalara son verilmiş ve bütçe açıklarını kapatmak için iç borçlanma yoluna gidilmiştir.

T.C. ile K.K.T.C. arasında ekonomik işbirliği protokolünün para kambiyo ve bankacılık bölümünde benimsenen hususlar peyder pey uygulama alanına konulmaya çalışılmış ve para, kambiyo ve bankacılık konularıyla ilgili yeni yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Kıbrıs ekonomisinde önemli bir yeri olan toptan ve perakende ticaretin G.S.M.H. içerisindeki oranında bir değişme olmamıştır. Ülkenin dış ticaret hacmi sürekli olarak artmıştır. Dış ticaret hacmi içerisinde ihracatın ithalatı karşılama oranı ise düşmüştür. Ülke ithalatının çoğunluğunu Türkiyeden Türk parası ile yapmakta ihracatını ise diğer ülkelere döviz mukabili olarak yapmaktadır. Ülke dışsattımlarında tarım ürünleri birinci sırayı alırken, dış alımlarında hammaddesine göre tasnif edilebilenler birinci sırayı almaktadır.

Dış ticaret bilançosunun sürekli açık vermesine rağmen ülkenin ödemeler dengesi önemli açıklar vermemiştir. Bunda ise turizm sektörü etkili olmuştur. Son yıllarda gelen turist sayısı artarken turist kompozisyonunda değişimler olmuştur.

Kalkınma, devletin temel amaçlarından biri olmuş ve ülkenin kalkınması için beş yıllık orta vadeli planlar ve yıllık programlar uygulamaya konulmuştur. Uygulanan plan dönemlerinde bazan belirlenen hedeflere ulaşılmış, bazan hedeflerin gerisinde kalınmış bazan da hedefler aşılmıştır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nı çeşitli yönlerden incelemeye çalıştığım bu tez neticesinde ki tesbitim; Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası, bazı konularda kendine düşen görevlerin bazılarını yapabilmiş bazılarını ise yapamamıştır. Ancak Merkez Bankası'nın bu çalışmalarına bakarak gerçek anlamda bir merkez bankacılığı yaptığını kabul etmek imkansızdır.

K.K.T.C. Merkez Bankası'nın daha başarılı olarak merkez bankacılığı faaliyetlerini sürdürebilmesi ve Kuzey Kıbrıs ekonomisinin güçlenebilmesi için Kıbrıs'ta kalıcı bir barışın Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin güçlü bir ekonomiye sahip olmasıyla sağlanacağı dikkatlerden uzak tutulmadan çalışmalar yapılmalıdır.

GENEL BİBLİYOGRAFYA

- 1) ALKİN Erdoğan Uluslararası Alanda Kıbrıs Türk Toplumunun Siyasi ve İktisadi Meseleleri İstanbul 1986 Siyasi ve Sosyal Araştırmalar Vakfı yayınları
- 2) ALPTÜRK Nevzat Merkez Bankacılığı ve Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Ankara 1960
- 3) ALPTÜRK Nevzat Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Merkez Bankacılığında Yeni Eğilimler Ankara 1970 Alkan Matbası
- 4) ARTUKMAÇ Macit Merkez Bankacılığı ve Reeskont Muameleleri Ankara 1959 T.C. Ziraat Bankası Matbası
- 5) BERBEROĞLU Necat Para ve Banka AÖF Ders Kitapları Ankara Kasım 1984 Açık Öğretim Fakültesi Yayınları No:21
- 6) DE KOCK M. H. Merkez Bankacılığı (Çeviri: Süleyman Hikmet Baban) Ankara 1945 Ankara Basımevi
- 7) ERGİN Feridun Ak İktisat Ansiklopedisi Cilt 1-2 Ak Yayınları
- 8) ERGİN Feridun Para Politikası İstanbul 1975 Fakülteler Matbası
- 9) İLKİN Akın Paymaş Ekonomi Ansiklopedisi Cilt 2-3 Paymaş Yayınları 1983-1984
- 10) KARAKOÇ İlkay Bankalarda Umumi Disponibilite, Zorunlu Karşılıklar ve Türkiye Uygulaması Ankara 1979 Kalite Matbası Bankalar Birliği Yayınları
- 11) KAYLA Ziya Merkez Bankası İşlemleri Ankara 1981 A.İ.T.İ.A. Yayınları No: 149
- 12) SAMUELSON P.A. İktisat (Çeviri Demir Demirgil İstanbul 1973 Duran Ofset Matbası Menteş Kitabevi)
- 13) TOPRAK Mutlu Para Politikası içinde Mevduat Munzam Karşılıkların Önemi Yeni İş Dünyası Dergisi Mart 1985 Sayı 65
- 14) ULUTAN Burhan Bankacılığın Tekamülü Ankara 1957 Doğuş Limited Şti. Matbası.
- 15) ZARAKOĞLU Avni Bankacılar için Merkez Bankacılığı Bilgisi Ankara 1984 Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (Türkiye İş Bankası A.Ş. Vakfı) Bankacılık Serisi No: 21 Olgaç Matbası.
- 16) ZARAKOĞLU Avni Para ve Banka Ankara 1959 Güzel İstanbul Matbası.

- 17) ZARAKOÖLU Avni Bankacılar için Para ve Kredi Bilgisi Ankara 1977 5. Baskı Sevinç Matbası.
- 18) Zia Nesim Kıbrıs'ın İngiltereye Devri ve Kıbrıs'ta Kurlan İngiliz İdaresi Ankara 1975 Ayyıldız Matbası Türk Kültüründe Araştırma Enstitüsü Yayınları No: 44
- 19) Sosyal ve Ekonomik Konseyin Yedinci Toplantısı Lefkoşa Eylül 1986 Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devlet Planlama Örgütü
- 20) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İstatistik Yıllıkları K.K.T.C Devlet Planlama Örgütü İstatistik ve Araştırma Dairesi
- 21) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yıllık Raporları ve Bültenleri
- 22) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Para ve Bankacılık Mevzuatı
26/1987 Sayılı K.K.T.C. Bankalar Yasası
22/1987 Sayılı K.K.T.C. Para ve Kambyo İşleri Yasası
35/1987 Sayılı K.K.T.C. Merkez Bankası Yasası



E K L E R

T A B L O L A R

- Tablo 1 : Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası'nın Hesapları (Aktif ve Pasif olarak)
- Tablo 2 : K.K.T.C. Merkez Bankası Reeskont ve Avansları'nın 31 Aralık 1987 - 31 Aralık 1988 ve 31 Mayıs 1989 Tarihleri itibariyle borç bakiyeleri.
- Tablo 3 : K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Tasnifine Göre Mart 1988 - Mayıs 1989 Döneminde Devlet Kuru Hesabından Tutulan Dövizlerin ABD Doları Karşılığı ve Mevcut Taahhütlerin Dökümü
- Tablo 4 : K.K.T.C. Merkez Bankası ve Diğer Bankalar Tasnifine Göre Mart 1988 - Nisan 1989 Döneminde Bankalar Kurundan Kişi ve Kuruluşlar Adına Tutulan Döviz Tevdiat, Döviz Mevduat Hesaplarının ABD Doları Karşılığı ve Hesap Türüne Göre Dökümü
- Tablo 5 : 30 Nisan 1989 Tarihi itibariyle Döviz Tevdiat ve Mevduat Hesaplarının cins ve Vadelerine Göre dökümü
- Tablo 6 : G.S.M.H.'nin Dağılımı ve Sektörlerin %'lik oranları
- Tablo 7 : 1986, 1987 ve 1988 Yıllarına ait Kaynak - Harcama Dengesi ve G.S.M.H.'ye % oranı
- Tablo 8 : K.K.T.C.'de istihdamın 1985 - 1988 Yıllarında Sektörel Dağılımı ve Nüfus
- Tablo 9 : 1985 - 1988 Dönemi Karşılaştırmalı Bütçe Analizi
- Tablo 10 : 1975 - 1988 Döneminde Yıllar itibariyle Bütçe Açıkları ve G.S.M.H. içerisindeki Yüzdeleri
- Tablo 11 : Yıllar itibariyle T.C. Ziraat Bankası'ndan Yapılan Borçlanmalar
- Tablo 12 : Dış Ticaret (1979 - 1988)
- Tablo 13 : K.K.T.C.'nin 1981 - 1988 döneminde Türkiye ve Diğer Ülkelerle olan dış ticareti
- Tablo 14 : Dış Satım (ihracat)ın Yapısı
- Tablo 15 : Mal Gruplarına Göre 1985 - 1988 Döneminde Dış Alım
- Tablo 16 : 1984 - 1988 Döneminde Ödemeler Dengesi
- Tablo 17 : Türkiye ve Diğer Ülke Vatandaşı Olmalarına Göre 1978 - 1988 Yıllarında K.K.T.C.'ye Gelen Turist Sayısı

Eylül Maaşlarının TL. Ödenmesi

KARAR NO:

5664

T.C. Yardımcının Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi
Bütçesine TL. olarak gönderilmiş olması dolayısıyla
Yönetimin para muameleleri ile ilgili olarak Yürütme
Kurulu aşağıdaki kararı aldı:

- (1) O.K.T.Yönetimi personelinin Eylül maaş ve ücretlerinin, KL. kırk ile çarpılarak TL'sına dönüştürülmek suretiyle TL olarak tediyesi;
- (2) O.K.T.Yönetimine ödenecek her türlü vergi, harç ve diğer sıacakların yukarıdaki esasa göre ödenebileceği;
- (3) O.K.T.Y. Ticaret, Endüstri ve Turizm Bakanlığının Belediyelerle birlikte piyasadaki fiatların kırk mislinden yüksek olmamak kaydıyla KL'ne ilâveten TL olarak da etiketlendirilmesini temin etmeleri ve bu para operasyonundan ötürü gereksiz fiat artışlarını önlemek için tedbir almaları.

1.10.74



KIBRIS CUMHURİYETİ

RESMİ GAZETE

SAYI : 31

EK IV

8 Ekim 1974

Ekim I

Sayı : 13

O. K. T. Y. YÜRÜTME KURULU KARARLARI

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Muavini ve O.K.T.Y. Yürütme Kurulu Başkanı, O.K.T.Y. Yürütme Kurulu'nun 8 Ekim, 1974 tarihinde yapmış olduğu toplantıda alınan aşağıdaki kararın Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın 57'nci maddesi 4'üncü fıkrası gereğince Resmî Gazete'de yayımlanmak suretiyle ilan olun.

KARAR NUMARASI 5675

Ekonomik Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu, O.K.T.Y. Para, Rahatlık ve Dış İktisadi İşleri Bakanlar ve Çeşitli Kararnamelerinin Madde 1'ine göre kurulan KOMITE'nin aldığı aşağıdaki kararın, aynı kararnamenin Madde 18'ine göre onaylanarak Resmî Gazete'de yayımlanmasına karar verildi.

7 Ekim, 1974 tarihinde toplanan "KOMITE" aşağıdaki karar, almıştır.

KARAR No: K-1

(a) Merkez Bankası'nın görevini yapmak ve Uluslararası kuruluşlara göre dövizlerin esas kurları ile alış ve satış kurlarını zaman zaman sabit tutmaya T. C. Ziraat Bankası'nın görevli kılınmasına ancak aldığı kararların Mektep Bankası'nın onayına sunulmasına;

(b) İhracat ve görülmeyen mürameleler karşılığı getirilecek dövizler ile ithal bedellerinin ödenen sirde kullanılacak dövizlerin,

(i) T.L.

(ii) Sterling

(iii) Dolar

(iv) D. Mark

olarak tesbitine;

(c) Bölgedeki bankaların ithalat ihracat ve kamalyo işlemlerinin (döviz alım ve satımları dahil), ilgili bankaların Komiteye müracaatı bu konuda yetki verilmeye kadar durdurulmasına;

(d) Bölgedeki bankaların, yetkili kılınmak için Komiteye yapacakları müracaatta 8 Ekim, 1974 tarihi saat 17.00 itibarıyla sahip oldukları döviz cins ve miktarlarını detaylı olarak bildirmelerine;

(e) Döviz provizyonu tutmak isteyen bankaların Komiteye müracaatlarında Eylül, 1974 sonu itibarıyla mevcut toplamaları ve 1973 takvim yılına ait ciro ile plüsmen miktarlarını bildirmelerine;

(f) Başta ülkelerde okuyan öğrencilere döviz tahsis esaslarının Eğitim ve Öğretim İşleri Bakanlığı,

(g) Tedavi maksadıyla bölge dışına gidecekleri döviz tahsis esaslarının Sağlık Bakanlığı ile Maliye Bakanlığının ortak tesmine;

(h) Navlun ve ticari seyahatlara döviz tahsisinin Maliye Bakanlığının tesbit edeceği esas ve miktarlara göre yapılmasına;

(i) Turistik ve Kültürel seyahatlere döviz tahsisinin Para ve Kambiyo İşleri Yönetmeliğine göre yapılmasına;

(j) 4/10/1974 gün ve 30 Sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan İhracat ve İthalat İşleri Hakkında Yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce;

(a) Mai bedelli transfer edilmiş olan;

(b) İthalat işlemleri içinine uygun olarak tamamlanmış ticaret mahallinin ithaline ait taleplerin Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca değerlendirilmesine;

(c) Bölgeye göç edeceklerin getirecekleri esya ve mallara müsaade verilmesi taleplerine ilişkin esasların Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca resmî edilmesine karar verilmiştir.

Emza: Cemal Aşkın

Maliye Bakan Yardımcısı

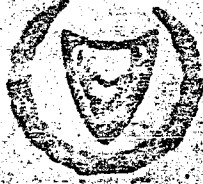
Mustafa Rallı

Sanayi ve Ticaret Bakan Yardımcısı

Ertuğrul Güven

Planlama ve Koo-Ordinasyon Bakan Yardımcısı

3. Ekim 1974



KIBRIS CUMHURİYETİ

RESMİ GAZETE

SAYI : 35

EK IV

4 Kasım 1974

Bölüm I

Sayı: 16

O.K.T.Y. BAKANLAR KURULU KARARLARI

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Muavini ve O.K.T.Y. Başkanı Ömeri Kıbrıs Türk Yönetimi Bakanlar Kurulu'nun 22.10.1974 tarihinde toplanarak alınan aşağıdaki karar. Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın 57'nci maddesinin 4'ncü fıkrası gereğince Resmi Gazete'de yayımlanmak suretiyle ilan eder.

KARAR NUMARASI 5765

Ötönom Kıbrıs Türk Yönetimi Bakanlar Kurulu, O.K.T.Y. Para, Kambyo ve Dış Ticaret İşleri hakkındaki Geçici Kararnamesi'nin Madde 1'ine atfen kurulan KOMİTE'nin aldığı aşağıdaki kararın aynı kararnamenin Madde 18'ine göre onaylanarak Resmi Gazetesinde yayımlanması karar verildi.

13 Ekim, 1974 tarihinde toplanan "KOMİTE" aşağıdaki kararı almıştır:

KARAR NO: K-2

- (a) Para, Kambyo ve Dış Ticaret İşleri hakkında Geçici Kararnamesi'nin 4'üncü maddesi mütalaca ve 5675 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile tasvip olunan Komite Kararının (a) maddesine atfen,

T. C. Ziraat Bankası (Girne Şubesi)

Lefkoşa Türk Bankası ve

Türkiye İş Bankası (Lefkoşa Şubesi)

ünvanat, ihracat ve kambyo işlemleri yapmak için yetkili kılınmasına;

- (b) Yetkili Bankaların depozitoarını Merkez Bankacılık Kambyo'nun ifa etmekte görevladıkları T. C. Ziraat Bankası (Girne Şubesi)nde muhafaza etmelerine ve bu depozitoları aşağıdaki faiz nispetlerinin uygulanmasına;

Vadesiz depozitolar	% 4
7 gün sabit	% 4.5
30 " "	% 5

(c) 5675 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının "e" maddesinde "11" fıkrasına göre onaylanan "Kıbrıs" Kararına eklen başka ülkelerde okuyan öğrencilere döviz tahsisatının ve öğrenim burslarının ile bilgilisere aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Zaman	Türkiye	İngiltere	Almanya	Fransa	Almanya
Hesap ya 100 TL	10.000	KE1.000	85.000	25.000	85.000

(d) 5675 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının "e" maddesinde "11" fıkrasına göre onaylanan Komite kararına eklen başka ülkelerde okuyan öğrencilere döviz tahsisatının ve öğrenim burslarının ile bilgilisere aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

(e) 5675 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanan "11" sayılı Resmî Gazetede Hen Çıkan Para ve Kararına eklen başka ülkelerde okuyan öğrencilere döviz tahsisatının ve öğrenim burslarının ile bilgilisere aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

(f) Kıbrıs Türk Petroleum Limited Şirketi'nin 5675 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanan "11" sayılı Resmî Gazetede Hen Çıkan Para ve Kararına eklen başka ülkelerde okuyan öğrencilere döviz tahsisatının ve öğrenim burslarının ile bilgilisere aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

(g) Kıbrıs Maden Şirketi'nin (C.M.S.) yabancı ülkelerde okuyan öğrencilere döviz tahsisatının ve öğrenim burslarının ile bilgilisere aşağıdaki şekilde belirlenmiştir:

Kara Verilmiştir

İmza : Dr. Cemal AŞKIN — Maliye Bakanlığı

Mustafa AUF — Sanayi ve Ticaret Bakanlığı

Mustafa GÜVEN — İçişleri Bakanlığı

1966-67

Karar Numarası: 6076

Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi Bakanlar Kurulu, O.K.T.Y. Para, Kambiyo ve Dış Ticaret İşleri hakkındaki Geçici Kararnamenin Madde 17'nin atfen, kurulan KOMİTE'nin aldığı aşağıdaki kararın aynı kararnamenin Madde 18'ine göre onaylanarak Resmi Gazetede yayımlanmasına karar verdi.

3 Kasım, 1974 tarihinde toplanan "KOMİTE" aşağıdaki kararı almıştır.

Karar No: K-5

- a) Banka mülkettisliği müessesesinin inşasına ve terası görevinin Maliye Bakanlığınca yapılmasına; Maliye Bakanlığınca seçilen bir elemanın 4 ay süre için Merkez Bankası memurları tarafından yetiştirilmesine,
- b) İş Bankasının ithalat, ihracat ve Kambiyo işlemleri yanında yoksulların mezkûr bankanın O.K.T. Yönetimi Bölgesindeki diğer şubelerine de tanınmasına,
- c) 5675 sayılı O.K.T.Y. Bakanlar Kurulu Kararının (a) bendi gereğince 1 TL'nin 27.7778 mül (yani 36 TL - 1 TL) olarak seçilmesine.

- d) O.K.T.Y. Para, Kambiyo ve Dış Ticaret İşleri hakkındaki Geçici Kararnamenin Madde 18'in aşağıdaki şeklide tadil edilmesine;
"Madde 18. Bu kararnameye göre Komite alınan kararların Bakanlar Kurulu'nun onayından sonra uygun ve ilzuminu görünenler Resmi Gazete'de yayımlanı"



KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ

RESMİ GAZETE

EK III

SAYI : 44

TEBLİĞ VE İLANLAR

8 Haziran, 1976

Sayı : 126

**BANKALARIN KIBRIS LİRASI ÖDEME
MÜKELLEFİYETLERİNİN TÜRK LİRASI İLE
KARŞILANMASINA YETKİ VEREN KARARNAME**

K. T. F. Devleti Anayasasının 88'inci maddesinin verdiği yetkiye istinaden Bakanlar Kurulu aşağıdaki Kararnameyi yapar :—

1. Bu Kararname 1976, Bankalar (Türk Lirası) Kararnamesi diye Kısa isim. isimlendirilir.

2. Bu Kararnamede metin başka türlü gerektirmedikçe :

“ Banka ” deyimi 1976, Kıbrıs Türk Federe Devleti Bankalar Yasası gereğince ve ona uygun olarak faaliyet gösteren Bankaları ifade eder.

“ Yetkili Banka ” 1974, Para ve Kambiyo İşleri Yönetmeliğinde ona verilen anlamı taşır.

“ Kıbrıs Lirası ” Kıbrıs Cumhuriyetinde ve ondan sonraki Rum yönetiminde geçerli olan ve K. T. F. Devletinde tedavülde bulunan parayı ifade eder.

“ Türk Lirası ” Türkiye Cumhuriyetinde geçerli olan ve K. T.F. Devletinde tedavülde bulunan parayı ifade eder.

“ Resmî Kur ” Bakanlar Kurulu'nun zaman zaman tesbit ettiği kurdur.

3. Başka herhangi geçerli mevzuatta aksine hüküm bulunmasına bakılmaksızın bu Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihte yetkili Bankalar, Kıbrıs Lirası olarak karşılama mükellefiyetlerini, Türk Lirası ile karşılama yetkisini haizdirler.

4. Kıbrıs Lirasının Türk Lirası karşılığı ödeme tarihindeki resmî kur üzerinden hesaplanır.

5. Bu Kararname Resmî Gazete'de yayınlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Tefsir.

11/1976

R.G.4/10/74
Ek IV B.1.
(Karar No:
5673)

Kıbrıs
Lirası
yerine
Türk Lirası
ödeme
yetkisi.

Resmî Kur.

Yürürlüğe
giriş.

1980 BANKALARIN KIBRIS LİRASI ÖDEME MÜKELLEFLİYETLERİNİN
TÜRK LİRASI İLE KARŞILANMASINA YETKİ VEREN KARARNAME

K.T.F. Devleti Anayasasının 88'ince maddesinin verdiği yetkiye istinaden Bakanlar Kurulu aşağıdaki Kararnameyi yapar:-

1. Bu Kararname 1980, Bankalar (Türk Lirası) Kararnamesi diye isimlendirilir.

Kısa İsim

2. Bu Kararnamede metin başka türlü gerektirmedikçe:
"Banka" deyimi 1976, Kıbrıs Türk Federe Devleti Bankalar Yasası gereğince ve ona uygun olarak faaliyet gösteren Bankaları ifade eder.

Tefsir
11/1976

"Yetkili Banka" 1974, Para ve Kamhiye İşleri Yönetmeliğinde ona verilen anlamı taşır.

R.G.
4/10/74
EK IV, B.1.
(Karar No:
5673)

"Kıbrıs Lirası" Kıbrıs Cumhuriyetinde ve onun sonraki Rum Yönetiminde geçerli olan ve K.T.F. Devletinde tedavülde bulunan parayı ifade eder.

"Türk Lirası" Türkiye Cumhuriyetinde geçerli olan ve K.T.F. Devletinde tedavülde bulunan parayı ifade eder.

"Resmi Kur" Bakanlar Kurulu'nun zaman zaman tesbit ettiği kurdur.

3. Başka herhangi geçerli mevzuatta aksine hüküm bulunmasına bakılmaksızın bu Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihte Devlet Yetkili Bankalar ve K.T.F. Devletinde devamlı ruhim herhangi bir şahıs Kıbrıs Lirası olarak karşılama mükellefliyetlerini, Türk Lirası ile karşılar.

Kıbrıs Lira.
yerine Türk
Lirası ödem.

4. Kıbrıs Lirasının Türk Lirası karşılığını ödeme tarihindeki resmi kur üzerinden hesaplanır.

Resmi kur

5. Bu Kararname Resmi Gazete'de yayınlandığı tarihten itibaren yürürlüğe girer. ✓

Yürürlüğe
Giris



KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ

RESMİ GAZETE

Sayı : 36

EK III

16 Mayıs 1983

TEBLİĞ VE İLANLAR

Sayı : 201

**KIBRIS LIRASININ YÜRÜRLÜKTEN KALDIRILMASI VE
KIBRIS LIRASI İLE İFADE EDİLEN MEBLAĞLARIN TÜRK
LIRASINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİ HAKKINDA KARARNAME.**

Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasasının 88. maddesinin verdiği yetkiye istinaden Bakanlar Kurulu aşağıdaki Kararnameyi yapar.

1. Bu Kararname 1983, Kıbrıs Lirasının Yürürlükten kaldırılması ve Kıbrıs Lirası ile ifade edilen meblâğların Türk Lirasına dönüştürülmesi Kararnamesi olarak isimlendirilir.

Kısa İsim

2. Bu Kararnamada metin başka türlü gerektirmedikçe :

Tanımlar

“Kıbrıs Lirası”, Kıbrıs Cumhuriyetinde ve ondan sonraki Rum Yönetiminde geçerli olan ve bu Kararnamenin yürürlüğe girdiği tarihe kadar Kıbrıs Türk Federe Devletinde tedavülde bulunan ve bu Kararname ile yürürlükten kaldırılan ve bundan sonra da döviz olarak kabul edilecek olan parayı ifade eder.

“Türk Lirası” Türkiye Cumhuriyetinde geçerli olan ve Kıbrıs Türk Federe Devletinde tedavülde bulunan parayı ifade eder.

3. Bu Kararnamenin yayımlandığı tarihe kadar çıkarılmış bütün Yasa, Kararname, Emirname ve Yasal dâkilmanlarda Kıbrıs Lirası olarak ifade edilen bütün meblâğlar 1 Kıbrıs Lirası eşittir 36 Türk Lirası kuru ile, Kamu Görevlileri Yasası amaçları için ise 1 Kıbrıs Lirası eşittir 40 Türk Lirası kuru ile, Türk Lirasına dönüştürülerek Türk Lirası olarak ifade edilir.

Yasa, Kararname v.s. da Kıbrıs Lirası olarak ifade edilen meblâğların Türk Lirasına dönüştürülmesi

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi'nin 11 Haziran, 1987 tarihli birleşiminde kabul olunan "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası", Anayasa'nın 94 (1) Maddesi gereğince, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından Resmi Gazete'de yayınlanmak suretiyle ilân olunur.

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MERKEZ BANKASI YASASININ İÇ DÜZENİ

Madde No:

- Madde 1. Kısa İsim
- Madde 2. Tanımlar
- Madde 3. Kuruluş ve Ünvan
- Madde 4. Amaç
- Madde 5. Bankanın Yetki ve Görevleri
- Madde 6. Merkez ve Acenteler
- Madde 7. Üyelik ve İştirakler
- Madde 8. Sermaye
- Madde 9. Teşkilât ve Organlar
- Madde 10. Yönetim Kurulunun Oluşumu
- Madde 11. Yönetim Kurulunun Yetki ve Görevleri
- Madde 12. Yönetim Kurulu Toplantıları
- Madde 13. Başkanın Atanması, Görev Süresi ve Nitelikleri
- Madde 14. Başkanın Yetki ve Görevleri
- Madde 15. Başkan Yardımcılarının Atanmaları, Görev Süreleri ve Nitelikleri
- Madde 16. Başkan Yardımcılarının Yetki ve Görevleri
- Madde 17. Üyelerin Atanmaları, Görev Süreleri ve Nitelikleri
- Madde 18. Yönetim Kuruluna Atanamayacak Kişiler
- Madde 19. Yönetim Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi
- Madde 20. Ücretler
- Madde 21. Bankanın İdari Örgütü
- Madde 22. Kredilerin Düzenlenmesi
- Madde 23. Faiz Farkı Fonunun Oluşumu ve Kaynakları
- Madde 24. Yasal Karşılıklar
- Madde 25. Faiz Oranları
- Madde 26. Haznedarlık ve Diğer Görevler

- Madde 27. Takas Odası
 Madde 28. Özel Denetim
 Madde 29. Bilgi İsteme Yetkisi ve Denetim
 Madde 30. Bankaların Denetlenmesi
 Madde 31. Risklerin Toplanması ve Risk Merkezi
 Madde 32. Kısa Vadeli Senet ve Vesikaların Reeskont ve Avansa Kabulü
 Madde 33. Orta Vadeli Reeskont ve Avans İşlemleri
 Madde 34. Reeskonta veya Avansa Kabul Edilecek Senetlerin En Yüksek Tutarı
 Madde 35. Tahvil Karşılığı Avans
 Madde 36. Hazineye Kısa Vadeli Avans
 Madde 37. Kamu Müesseselerine Kredi
 Madde 38. Altın, Döviz ve Türk Lirası ile İlgili İşlemler
 Madde 39. Bankanın Yapacağı İşlemlerle İlgili Limitler
 Madde 40. Bankanın Yapamayacağı İşlemler
 Madde 41. İlân Edilecek Hususlar ve Talimat Yetkisi
 Madde 42. Bankanın Hesap Dönemi
 Madde 43. Bilânço ve Rapor
 Madde 44. Bilânço ile Kâr ve Zarar Hesabı
 Madde 45. Banka Bülteni
 Madde 46. Kârın Kullanımı
 Madde 47. Tasfiye
 Madde 48. Vergi, Resim ve Harçtan Muafiyet
 Madde 49. Resmi Belge
 Madde 50. Ceza Yasasının Uygulanması
 Madde 51. Tedavülü Zorunlu Para, Türk Lirasının Tedavül Mecburiyeti
 Madde 52. Bankanın Mallarının Hazine Malı Sayılması
 Madde 53. Tüzük Yapma Yetkisi
 Madde 54. Türk Lirasına İlişkin Suç ve Cezalar
 Madde 55. Faiz Oranlarına ve Yürürlük Zamanlarına Uymama
 Madde 56. Kredi Koşullarına Uymama
 Madde 57. İşlemlerde Uygunsuzluk ve Denetimde İstenen Bilgi ve Belgeleri Vermeme
 Madde 58. Yürürlükten Kaldırma
 Madde 59. Kazanılmış Haklar
 Madde 60. Yürürlüğe Giriş

SAYI : 35/1987

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
 MERKEZ BANKASI YASASI

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhuriyet Meclisi aşağıdaki Yasayı yapar:

1. Bu Yasa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası olarak isimlendirilir. **Kısa İsim**
2. Bu Yasada metin başka türlü gerektirmedikçe: **Tanımlar**
 "Bakanlar Kurulu", Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bakanlar Kurulunu anlatır.
 "Bakan" Maliye işleri ile görevli bakanı anlatır.
 "Bakanlık", Maliye işleri ile görevli Bakanlığı anlatır.
 "Banka", Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasını anlatır.
 "Bankalar", Bankalar Yasası kuralları çerçevesinde faaliyet gösteren bankaları anlatır. **11/1976**
25/1983
26/1987
 "Başkan", Banka Başkanını anlatır.
 "Başkan Yardımcısı", Banka başkan yardımcısından her birini anlatır.
 "Üye", Başkan ve Başkan Yardımcıları dışında Yönetim Kurulunun üyelerini anlatır.
 "Yönetim Kurulu", Bu Yasanın 10. maddesi uyarınca oluşturulan Yönetim Kurulunu anlatır.
3. Bu yasada belirlenen yetki ve görevleri haiz olmak üzere, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası ünvanı altında kamu tüzel kişiliğini haiz bir Banka kurulmuştur. **Kuruluş ve Ünvan**
4. Bankanın amacı, kalkınma plânları ve yıllık programlara uygun olarak, ekonomik gelişmeye yardımcı olacak biçimde para-kredi politikalarını uygulamak ve bankacılık sistemini düzenlemektir. **Amaç**
5. (1) Bankanın görevleri şunlardır: **Bakanın Yetki ve Görevleri**
 (A) Bu yasanın 4. maddesinde belirtilen esas amacın gerçekleşmesi, Cumhuriyetin para ve bankacılık sisteminin düzenlenmesi ve denetimi için gerekli tüm işlemleri yapmak;
 (B) Ekonomik koşulları gözönünde bulundurarak Merkez Bankaları tarafından yapılması gerekli olan işlemleri yerine getirmek; ve
 (C) Bankalar ile Kooperatif Bankalarını ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşları denetlemek.
- (2) (1). fıkra kurallarının genelliği saklı kalmak koşuluyla Bakanın yetkileri şunlardır:
 (A) Para ve kredi hacmini düzenlemek;
 (B) Cumhuriyetin uluslararası ihtiyatlarını düzenleyip yönetmek;

- (C) Para ve kredi politikası konusunda Bakanlar Kurulunca incelenmesi istenecek hususlar hakkında görüşlerini bildirmek suetiyle Devletin mali ve ekonomik danışmanlığını yapmak;
- (Ç) Uluslararası mali ve ekonomik ilişkilerde Devletin mali ajanlığını yapmak; ve
- (D) Devletin bankacılığını yapmak ve arzu eden bankaların da bankacılığını yapmak ve mali acentesi olmak.
- Merkez ve Acenteler 6. (1) Bankanın Merkezi ve merkez şubesi Lefkoşa'dadır.
- (2) Banka yabancı ülkelerde muhabir veya acente tayin edebilir veya bu gibi tayini iptal edebilir.
- Üyelik ve İştirakler 7. Banka; Merkez Bankalarının katıldığı uluslararası mali, ekonomik ve mesleki kuruluşlara üye olabilir hissedar olarak katılabilir.
- Sermaye 8. (1) Bankanın nominal sermayesi iki milyar Türk Lirası olup tamamı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetine aittir. Bu sermaye, Banka Yönetim Kurulunun önerisi ve Bakanlar Kurulu Kararıyla artırılabilir.
- (2) Banka Sermayesinin kaynakları şunlardır:
- (A) İkiyüzelli milyon Türk Lirası ödenmiş sermaye;
- (B) Nominal sermaye miktarına ulaşıncaya kadar;
- (a) Bankanın yıllık kârı; ve
- (b) Gerekirse her yıl bütçeden yapılacak ödemeler.
- Teşkilât ve Organlar 9. Bankanın organları şunlardır:
- (1) Yönetim Kurulu;
- (2) Başkan;
- (3) Başkan Yardımcıları;
- (4) Merkez ve Merkez Şube İdari Teşkilâtı.
- Yönetim Kurulunun Oluşumu 10. (1) Yönetim Kurulu, bu Yasa gereğince atacak olan bir Başkan, iki Başkan Yardımcısı ve dört üyeden oluşur.
- (2) Bakanlığın yetkili kılacağı bir temsilci, Yönetim Kurulu toplantılarına katılmaya ve herhangi bir hususun gündeme alınmasını önermeye, oy hakkı olmaksızın müzakerelere katılıp görüş belirtmeye yetkilidir.

11. Banka Yönetim Kurulunun yetki ve görevleri şunlardır:

Yönetim Kurulunun Yetki ve Görevleri

- (1) Bankanın kendi işlemlerinde uygulayacağı re-eskont, iskonto ve faiz oranları ile ücret ve komisyonları saptamak;
- (2) Banka plâsmanları üzerinde tür ve miktar bakımından düzenleyici önlemleri almak ve genel kredi hacmi ile genel kredi hacmi içinde kredi türlerinin sektörler ve konular itibarıyla dağılımını ayarlamak.
- (3) Bankaca açılacak kredilerin esas ve koşulları ile reeskont ve avans limitlerini saptamak;
- (4) Yasal karşılıklara ilişkin 24. maddede belirtilen hususları saptamak;
- (5) Faiz oranlarına ilişkin 25. maddede belirtilen hususları saptamak;
- (6) Özel sektöre mensup kuruluşlarca satışa çıkarılacak tahvillerin miktar, faiz ve satış koşullarını saptamak;
- (7) Bankanın bilânço, kâr ve zarar hesabını inceleyip karara bağlamak;
- (8) Bankanın idare, teşkilât ve hizmetlerine ilişkin tüzükleri hazırlamak;
- (9) Banka ihtiyacı için taşınmaz mal satın almak veya kiralamak ve Bankanın sahip olduğu taşınmaz malları gerektiğinde satmak;
- (10) Kabuledilen hadler üstündeki tutarlara ve kıymetlere ilişkin sulh ve terkin konularında karar vermek;
- (11) Bankanın yıllık bütçesini ve faaliyet raporunu onaylamak;
- (12) Banka personelini atmak ve bankayı yükümlülük altına sokacak personelin imza yetkilerini belirlemek;
- (13) Bankaca yapılabilecek diğer bankacılık işlemlerini ve hizmetleri saptamak;
- (14) Başkan tarafından tetkik ve onaya sunulacak hususlar hakkında karar almak;
- (15) Kredi kartlarının isdar ve kabulüne ilişkin esas ve koşulları belirlemek;
- (16) Bankaların denetimi hususunda gerekli önlemleri almak ve bakanlıkça alınması gereken önlemler hakkında önerilerde bulunmak.

12. (1) Yönetim Kurulu, Başkan veya Başkanın geçici yokluğunda veya geçici olarak görevini yapamaması halinde, Başkana vekâlet

Yönetim Kurulu Toplantıları

etmekle görevlendirilen Başkan Yardımcısı tarafından toplantıya çağrılır.

- (2) Yönetim Kurulu toplantıları ayda en az bir defa olmak üzere işlerin yürütülmesinin gerektirdiği sayıda yapılır.
- (3) Yönetim Kurulu toplantılarının gündemi, Başkan veya Başkanın geçici yokluğunda veya geçici olarak görevini yapamaması halinde, Başkana vekalet etmekle görevlendirilen Başkan yardımcısı tarafından belirlenir.

Ancak, diğer üyelerin gündem dışı görüşülmesini istedikleri hususlar da aynı toplantıda gündeme alınır ve görüşülür. Aksi takdirde bir sonraki toplantı gündemine alınmasına karar verilir.

- (4) Yönetim Kurulu, en az dört üyenin katılımıyla toplanır ve toplantıya katılan üyelerin çoğunluğu ile karar alır. Oyların eşitliği halinde toplantıya başkanlık eden kişinin katıldığı tarafın önerisi kabul edilmiş sayılır.
- (5) Yönetim Kurulunun hiçbir eylem veya işlemi, Yönetim Kurulu üyelerinden herhangi birinin yokluğu nedeniyle geçersiz sayılmaz.
- (6) Başkan, Başkan Yardımcıları, Üyeler ve Bakanlık temsilcisi, kendileriyle akrabalık bağı olan kişilere (eş, evlât, ana, baba, kardeş, torun ve eşinin aynı derecedeki kan ve sıhri hısımlarına) ilişkin konularda Yönetim Kurulu toplantılarına katılamazlar.
- (7) Yönetim Kurulunun tüm kararları tutanağa geçirilir ve toplantıya katılanlar tarafından imzalanır. Yönetim Kurulu aksine karar almadıkça bu tutanaklar gizlidir.

Başkanın
Atanması,
Görev
Süresi
ve Nite-
likleri

13. (1) Başkan, Başbakan tarafından Bakanlar Kurulunun onayıyla beş yıl için atanır. Bu süre sonunda yeniden atanması mümkündür.
- (2) Başkan olarak atanacak kişinin yüksek öğrenim görmüş olması ve bankacılık, ekonomi, maliye ve muhasebe alanlarında en az on yıl tecrübeye sahip olması gerekir.

14. Başkanın Yetki ve Görevleri şunlardır:

- (1) En yüksek icra amiri sıfatıyla Bankayı sevk ve idare etmek;
- (2) Bankayı yurt içinde ve yurt dışında temsil etmek;
- (3) Bu Yasa kurallarının ve Yönetim Kurulu tarafından alınan kararların yürütülmesini sağlamak;
- (4) Bu Yasa ile Bankaya verilen görevlerin yapılabilmesi için uygun bulacağı önlemleri almak ve gerekli göreceği hallerde bunlar hakkında Yönetim Kuruluna önerilerde bulunmak;
- (5) Bankanın bütçesini hazırlamak;
- (6) Bankanın bilânço ile kâr ve zarar hesabını ve faaliyet raporunu hazırlamak;
- (7) Yokluğunda kendisine vekâlet edecek Başkan Yardımcısını belirlemek; ve
- (8) Hükümetle Banka arasındaki irtibatı sağlamak.

**Başkanın
Yetki ve
Görevleri**

15. (1) Bankanın iki Başkan Yardımcısı olup, Başkan tarafından Bakanlar Kurulunun onayı ile beş yıl için atanırlar. Bu süre sonunda yeniden atanmaları mümkün olup süre bitiminden önce aynı yöntemle görevden alınabilirler.

**Başkan
Yardımcı-
larının
Atanmaları,
Görev
Süreleri ve
Nitelikleri**

- (2) Başkan Yardımcısı olarak atanacak kişilerin, 13. maddede öngörülen Başkanda aranan niteliklere sahip olmaları gerekir.

16. (1) Başkan yardımcıları, Başkan tarafından yapılacak görev bölümünde kendilerine verilecek kısımların gereği gibi yürütülmesi ile görevli ve sorumludurlar.

**Başkan
Yardımcı-
larının
Yeti ve
Görevleri**

- (2) Başkanın, yokluğunda kendisine vekâlet etmekle görevlendirdiği Başkan Yardımcısı, Başkanın yetkilerini aynen kullanır.

17. (1) Üyeler, bakanlar Kurulu tarafından atanır.

**Üyelerin
Atanmaları,
Görev
Süreleri ve
Nitelikleri**

- (2) Üyeler, beş yıllık bir görev süresi için atanırlar. Bu süre sonunda yeniden beşer yıllık sürelerle göreve atanabilirler.

- (3) herhangi bir kişinin üyeliğinin, görev süresinin tamamlanmasından önce son bulması halinde, Bakanlar Kurulu, aşağıdaki (4). fıkrada belirtilen niteliklere sahip bir kişiyi Yönetim Kurulu üyeliği son bulan bu gibi bir kişinin görev süresinin geri kalan kısmı için üye olarak atar.

- (4) Üye olarak atanacak kişilerin yüksek öğrenim görmüş olmaları ve hukuk, maliye, ekonomi, bankacılık, muhasebe, ticaret, sanayi, tarım veya turizm alanlarında bilgi ve tecrübe sahibi olmaları koşuldur.

Yönetim Kuruluna tim Kuruluna atanamazlar:
Atanama-yacak Kişiler

18. Aşağıdaki fıkralarda belirtilen kişiler Yöne-

- (1) Bakanlar, Milletvekilleri, Belediye Başkanları, Belediye Meclisi Üyeleri;
- (2) Güvnelik Kuvvetlerinde, Polis Örgütünde, Din İşlerinde ve yerel yönetimlerde fiilen görev yapan kişiler;
- (3) Müflisler ve bedeni veya akli bakımdan yetersiz olanlar;
- (4) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetindeki herhangi bir mali kuruluştaki direktör veya müstahdem olarak görev yapan kişiler ile, bu gibi bir kuruluştaki konrolu elinde tutacak miktarda hissesi bulunan kişiler;
- (5) Hapis cezasına çarptırılmış olanlar veya affa uğramış olsalar dahi rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtekârlık, irtikâp, ırza geçme, hileli iflas ve benzeri yüz kızartıcı suçlardan hüküm giymiş olanlar.

Yönetim Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi

19. Yönetim Kurulu Üyeliği aşağıda belirtilen hallerde son bulur:

- (1) Ölüm halinde,
- (2) Yazılı istifa halinde,
- (3) Yönetim Kurulunun birbirini takip eden üç toplantısında, Yönetim Kurulunun izni olmaksızın hazır bulunmama halinde,
- (4) 18. maddede belirtilen hallerden herhangi birinin gerçekleşmesi halinde.

Ücretler

20. Başkan, Başkan Yardımcıları ve Üyelerin ücretleri Bakanlar Kurulu tarafından saptanır.

Bakanın İdari Örgütü Kredilerin Düzenlenmesi

21. Bankanın idari organları yasa ile düzenlenir.

22. (1) Banka, kalkınma plânları ve buna ilişkin yıllık programlar çerçevesinde, ekonomik amaç ve hedeflerin sağlanmasına yardımcı olacak biçimde kredilerin hacim, nitelik, mahiyet ve temin koşullarını düzenler ve kredi sistemi içinde genel likidite ihtiyacını karşılar. Banka bu kredilerin amacına uygun şekilde kullanılmasını ilgili bankalar

nezdinde gerekli gördüğünde müfettişleriyle denetleme yetkisine sahiptir.

- (2) Banka, kalkınma planları ve yıllık programların hedeflerine uygun olarak bankaların plâsmanları üzerinde nitelik ve nicelik bakımından düzenleyici kararlar alabilir ve genel kredi hacmi içinde çeşitli kredi türlerinin sektörler ve konular itibarıyla dağılımını ayarlar.

23. (1) Banka teşviki öngörülen sektörler ve konular için, tercihli faiz oranlarının uygulanmasını kolaylaştırmak amacıyla, Banka bünyesinde Faiz Farkı Fonu oluşturur.

Faiz Farkı
Fonunun
Oluşumu ve
Kaynakları

- (2) Faiz Farkı Fonu'nun kaynakları şunlardır:
(A) Devlet bütçesine bu amaçla konulacak ödenek,
(B) Banka nezdindeki hazine fonları faizlerine karşılık olarak Banka bütçesinden ayrılacak belirli bir ödenek; ve
(C) Bankalar ile Kooperatif Bankaları ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların verecekleri hertürlü nakdi krediler üzerinden, uygulanacak azami yasal faiz oranı içinden Bakanlar Kurulunca saptanacak ve beş puanı geçmeyecek olan miktarlar.

24. (1) Bankaların taahhütlerine karşılık bulundurulacakları genel disponibilitenin en düşük oranı bankaca saptanır.

Yasal
Karşılıklar

- (2) Bankalar, (1). fıkra gereğince tesis edecekleri genel disponibiliteden başka Banka nezdinde açılacak hususi bloke birer hesapta nakden mevduat karşılığı tesis etmek zorundadırlar.
(3) (2). fıkra gereğince tesis edilen karşılığın bankalar mevduatı dışında kalan tüm mevduata oranı, ekonomik konjonktüre göre Bankaca saptanır;
(4) Banka, (2). fıkroda öngörülen karşılıklara verilecek faiz oranlarını saptamaya yetkilidir.
(5) Yasal karşılık oranlarının değiştirilmesi hakkındaki kararların ne zaman yürürlüğe gireceği ve kapsamı Bankaca saptanır.
(6) Banka, mevduat karşılıkları için saptanan ormaları süresinde tesis etmeyen bankalara

tesis edilmeyen kısım için uygulanacak cezai faiz, oran ve esaslarını saptar. Banka, uyarısına rağmen on beş gün içinde mevduat karşılığını tesis etmeyen bankaların mevduat kabul etme yetkisinin süreli veya süresiz olarak kaldırılmasını bakanlar Kurulundan isteyebilir ve/veya senetlerinin reeskonta kabulüne son verebilir.

(7) Bankalar, her ay, aylık mevduat cetvelleri doldurarak mevduatlarındaki artışla ilgili karşılıkları en geç müteakip ayın on beşine kadar Bankadaki hususi hesaba yatırmak zorundadırlar.

(8) Aylık mevduat cetvellerine göre mevduatın azalması halinde ilgili Bankalar azalmaya ilişkin karşılığın iadesini isteyebilirler. Banka, bu talepleri derhal yerine getirmekle yükümlüdür. Banka, mevduatı olağanüstü çekilmekte olan bir bankanın talebi halinde, aylık mevduat cetvellerinin verilmesini beklemeksizin azalmaya ilişkin karşılığı derhal iade eder.

(9) Kıbrıs Rum Yönetimi Merkez Bankasında, bu yasanın yürürlüğe girdiği tarihten önce toplanan yasal karşılıklar, bu maddedeki yasal karşılıkların hesaplanmasında gözönünde bulundurulur.

Faiz Oranları 25. Banka, her türlü Türk Lirası ve döviz mevduatı at kabulünde, Bankalar ve Kooperatif bankaları ile kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların her türlü kredi işlemlerinde, alınacak ve verilecek en yüksek faiz oranları ile sağlanacak öteki menfaatlerin ve tahsil edilecek masrafların mahiyetini ve en yüksek oranlarını ve mevduatta vade müddetlerini ve faizlerin kısmen veya tamamen serbest bırakılmasını ve yürürlük zamanlarını saptamaya yetkilidir. Bu hususlar Bakanlığın önerisi üzerine Bakanlar Kurulunun alacağı kararların Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer. Belirlenecek faiz oranları ve faiz oranları ile ilgili diğer hususlar Bankalar dışındaki tüm borç-alacak ilişkilerinde de geçerlidir.

Haznedarlık ve Diğer Görevler

26. (1) Banka, Devletin haznedarıdır. Bu sıfatla, özellikle Devletin gerek yurt içindeki ve gerekse yabancı memleketlerdeki her türlü tahsilât ve ödemelerini, bütün Hazine işlemlerini ve yurt içi ve yurt dışı her çeşit para nakil ve havale işlerini ücretsiz yapar.

- (2) Bakanlar Kurulunca, saptanacak kuruluşların paralarının bankaya yatırılması kararlaştırılabilir. Bu şekilde açılacak hesaplara Bankaca kararlaştırılacak oranda faiz verilebilir.
- (3) Banka, Devlet iç borçlanma tahvillerinin mali servisini yapmakla görevlendirilebilir.

27. Banka, banka şubelerinin bulunduğu yerlerde açılabilir bankalar arası takas odası işlemlerine nezaret eder. Takas Odası

28. Bakan, bankanın işlem ve hesaplarını denetleyebilir. Bakanlık, bu hususta her türlü bilgiyi bankadan isteyebilir. Özel Denetim

29. (1) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti sınırları içinde faaliyette bulunan bütün bankalar, yıllık bilânçoları ile kâr ve zarar hesaplarını idare meclisi ve denetçi raporları ile birlikte, yıl sonundan başlayarak üç ay içerisinde Bankaya vermekle yükümlüdürler. Bilgi İsteme Yetkisi ve Denetim

(2) Banka, bankalardan mevduat, kredi, döviz ve diğer işlemlerine ait her türlü bilgiyi isteyebilir ve Bankalar Yasasında öngörülen ve Bankaya verilen diğer denetlemeleri yapar, gerekli önlemleri alır ve/veya cezai kovuşturma başlatır. 11/1976
25/1983
26/1987

(3) Bankalar, Bankanın (2). fıkraya göre isteyeceği bilgileri bankanın belirteceği süre içinde vermeye zorunludurlar.

(4) Banka, bankaların mali durumlarını izler, inceler ve denetler. Saptadığı hususlarla ilgili gerekli önlemleri alır ve/veya cezai kovuşturma başlatır.

30. (1) Banka, bankalar ile kooperatif bankalarının ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların her türlü işlemlerinin bu yasa, Bankalar Yasası, Pul Yasası, Döviz İstikraz Fonu Yasası, Para ve Kambiyo İşleri yasası, Dış Ticaret (Düzenleme ve Denetim) Yasası ve yürürlükteki Yasa gücündeki kararnameler ile diğer ilgili yasalara ve bu Yasalar uyarınca çıkarılan Tüzük, Yönetmelik, Karar, Tebliğ ve Emirnamelerin kurallarına uygunluğunun denetimini yapar; gerekli önlemleri alır ve/veya cezai kovuşturma başlatır. Bankaların Denetlenmesi
11/1976
25/1983
26/1987
19/1963
29/1970
12/1972
2/1973
17/1973
37/1977
27/1980

12/1987

4/1979

38/1982

22/1987

12/1983

Risklerin
toplanması
ve risk
merkezi

- (2) Denetlenecek banka ve kuruluşlar gerekli her türlü bilgi ve belgeleri denetimle görevli kişilere zamanında ve eksiksiz olarak vermek zorundadırlar.

31. (1) Banka, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Sınırları içinde faaliyette bulunan bankaların ve müşterilerinin risk durumlarını nezdinde toplamak amacıyla bir Risk Merkezi kurar.
- (2) Bankalar, risk durumları hakkında Bankanın kendilerinden istediği bütün bilgileri, Bankanın talimatına göre belirteceği süre içinde ve formüllere uygun olarak vermekle yükümlüdürler.
- (3) Risk Merkezinin bütün işlem ve kayıtları gizlidir. Ancak, Banka, ilgili bankaları, müşterilerinin veya kredi isteklilerinin risk durumları hakkında aydınlatabilir.

Kısa vadeli
senet ve
vesikaların
reeskont ve
avansa
kabulü

32. (1) Banka en az üç imzayı taşımak kaydıyla:
- (A) Vadelerinin bitimine en çok dokuz ay kalmak koşuluyla turizm, sanayi, maden ve tarım işleriyle uğraşan kişilerin, bankalar tarafından tevdi edilecek ticari senetlerini;
- (B) Vadelerinin bitimine en çok dört ay kalmak koşuluyla diğer kişilerin Bankalar tarafından tevdi edilecek ticari senet ve vesikalarını;
- (C) Küçük sanat erbabı ve kooperatiflerin kredi gereksinimlerini karşılamak üzere Bankalar tarafından, vadelerine en çok dokuz ay kalmış olmak koşuluyla tevdi olunacak senetlerini, reeskonta kabul edebilir.
- (2) Banka, ikinci imza reeskonta gelen banka olmak kaydıyla istisna olarak iki imza ile yetinebilir.
- (3) Banka, (1). fıkraya göre reeskonta kabul edebileceği senetler karşılığında avans verebilir.

Orta vadeli
reeskont ve
avans iş-
lemleri

33. Banka, Yönetim Kurulunca saptanacak esas ve koşullar çerçevesinde bankalar tarafından tevdi edilecek, vadelerine en çok beş yıl kalmış olan senetleri reeskonta kabul edebilir veya karşılığında avans verebilir. Bu senetlerde en az iki imzanın bulunması koşuldur.

34. (1) 37. maddeye göre yapılacak işlemler hariç olmak üzere, Banka ödenmiş sermayesi ile ihtiyat akçeleri toplamının %10'unu aşan bir meblağı içeren senet ve vesikaları reeskonta kabul edemeyeceği gibi teminat olarak da kabul edemez.

(2) Aynı imzaları taşıyan birden fazla senetlerin toplamı yukarıdaki (1). fıkrada belirtilen tutarı aştığı takdirde, fazlası reeskonta veya teminata kabul edilemez.

Reeskonta veya avansa kabul edilecek senetlerin en yüksek tutarı

35. Banka, Devlet tahvilleri ile Yönetim Kurulunca sağlam kabul edilen tahviller karşılığında, en çok yüz yirmi gün vade ile ve nominal değerlerinin %80'i oranında bankalara avans verebilir.

Tahvil karşılığı avans

Ancak, kendi ihraç ettikleri tahviller karşılığında bankalara avans verilmez.

36. Banka, miktarı cari yıl genel bütçe ödenekleri toplamının %5'ini geçmemek üzere, Hazineye kısa vadeli avans hesabı açabilir. Her yıl için bu esasa göre hesaplanacak avans miktarından daha önceki yıllarda alınan avanslar mahsub edilir ve hazineye o yıl sadece aradaki fark ödenebilir. Bu avans hesabına uygulanacak faiz haddi ile ekonomik durum gözönünde tutularak kullanılacak avans nispeti Yönetim Kurulunca kararlaştırılır.

Hazineye kısa vadeli avans

37. (1) Banka, iktisadi faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşlarının mevsimlik ham madde ve ürün alımı ve turizm gereksinimleri için düzenleyecekleri en çok dokuz ay vadeli usulüne uygun borç senetlerini veya bunların Hazine kefaletini haiz olanlarını iskonto edebilir ve karşılığında avans verebilir.

Kamu müesseselerine kredi

(2) Banka, bu kuruluşlara yatırım gereksinimlerini karşılamak amacıyla kredi veremez.

(3) Banka, verdiği bu krediler üzerinde her türlü denetim yetkisine sahiptir.

Bu suretle kabul edilebilecek borç senetlerinin en yüksek oranları ile bunlara uygulanacak iskonto ve faiz oranları Yönetim Kurulunca kararlaştırılır.

38. Banka aşağıdaki işlemleri yapmaya yetkilidir:

(1) Sikke ve külçe halinde altın alıp satabileceği gibi, altın ithal ve ihraç edebilir;

Altın, döviz ve Türk Lirası ile ilgili işlemler

- (2) Vadeli ve vadesiz her türlü döviz alıp satabileceği gibi döviz ve altın karşılığında avans verebilir;
- (3) Bankalara kurye kredisi tanıyabilir;
- (4) Türk Lirası ve döviz olarak yabancı ülkelerden karşılıklı veya karşılıksız her çeşit avans ve kredi alabilir;
- (5) Röpor işlemleri yapabilir.

Bankanın yapacağı işlemlerle ilgili limitler

- 39. (1) Bu yasanın 32., 33., 35., 36., 37. ve 38. maddeleri gereğince Bankanın yapabileceği işlemlerin toplamı, ödenmiş sermaye, ihtiyat akçeleri ve nezdindeki muhtelif fonlar ile mevduatlar toplamını geçemez.
- (2) Bankanın vereceği borçların en yüksek miktarı ve kredi türlerine göre limitleri, ekonomik hedefler, piyasanın kredi ihtiyacı, bankalar sisteminin likiditesi ve Bankanın portföy kompozisyonu gözününde tutulmak suretiyle Yönetim Kurulunca saptanır.

Bankanın yapamayacağı işlemler

- 40. Bankanın yapamayacağı işlemler şunlardır:
- (1) Bu Yasa ile açıkça yetki verilen işlemler dışında karşılıksız kredi açamaz ve avans veremez;
- (2) Her ne şekilde olursa olsun kefil olamaz ve teminat veremez;
- (3) Portföyünde mevcut senetleri yenileyemez;
- (4) Taşınmaz mal alımı ile ilgili senet ve vesikaları reeskonta kabul edemeyeceği gibi bunlar üzerinde avans da veremez;
- (5) Bu Yasa ile belirtilen hususlar dışında Banka, kendi ad ve hesabına hiç bir iş ve ticaret yapamayacağı gibi başka şirket ve müesseselere de iştirak edemez, hisse senedi satın alamaz ve bunları avansa kabul edemez; ve
- (6) Banka, kendi gereksinimi dışında taşınmaz mal edinemez.

İlan edilecek hususlar ve talimat yetkisi

- 41. (1) Bu Yasa uyarınca Banka tarafından alınacak genel kapsamlı tüm önlemler, yürürlük tarihleri ile birlikte Bankaca saptanacak şekil ve usulde Resmi Gazete'de yayımlanarak ilân edilir.
- (2) Banka, bankalara yasalarda öngörülen her türlü görevleri ve uygulayacakları esas ve işlemler ile ilgili olarak vazılı talimatlar gönderebilir.

42. Bankanın hesap dönemi, takvim yılıdır. Hesap dönemi
43. Bankanın denetimi Sayıştay tarafından yapılır. Sayıştay, tevdi edilen yıllık Bilânço ile kâr ve zarar hesaplarını en geç iki ay içinde denetler ve raporunu Bankaya, Bakanlığa ve Cumhuriyet Meclisine sunar. Bilanço ve rapor
44. Banka, Sayıştay denetiminden geçmiş yıllık bilânço ile kâr ve zarar hesabı ile faaliyet raporunu en geç üç ay içerisinde Resmi Gazete'de yayımlar. Bilanço ile Kâr ve Zarar Hesabı Banka Bülteni
45. Banka, üçer aylık dönemler sonunda bülten çıkarır. Kârın kullanımı
46. Bankanın yıllık kârı, nominal sermayeye ulaşıncaya kadar ödenmiş sermayeye eklenir, bilâhare ihtiyata alınır. Tasfiye
47. Bankanın tasfiyeye gitmesi halinde uygulanacak tasfiye esasları bir yasa ile düzenlenir. Vergi, resim ve harçtan muafiyet
48. Banka:
- (1) Bankacılık işlemleri dolayısıyla elde ettiği kârlar için kurumlar vergisinden;
 - (2) İthal edeceği sikke ve külçe halindeki altınlar için her tülü vergi, resim ve harçtan; ve
 - (3) Pul Yasası uyarınca ödemesi gerekli pul vergisinden muaftır.
- 19/1963
29/1970
12/1972
2/19
17/1973
37/1977
27/1980
12/1987
49. Bankanın her türlü evrak, kayıt, defter ve senetleri ile bunlara dayanan hesap özetleri resmi belge sayılır. Resmi Belge
50. Bankanın Başkan, Başkan Yardımcıları ve Üyeleri ile Banka personeli Ceza Yasası uygulamasında Kamu Görevlisi sayılırlar. Ceza Yasasının uygulanması
Fasıl 154
13/1959
3/1962
15/1972
20/1974
31/1975
6/1983

Tedavülü
Zorunlu
Para
Türk Li-
rasının
Tedavül
Mecburi-
yeti

51. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde, Türk Lirası tedavülü mecburi para olup, sınırsız ödeme gücüne haizdir.

Bankala-
rın Mal-
larının
Hazine
Malı Sa-
yılması

52. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasının her türlü taşınır ve taşınmaz malları ile değerleri, Hazine malı sayılır ve ona göre işlem görür.

Tüzük
Yapma
Yetkisi

53. (1) Banka Yönetim Kurulu, aşağıdaki konularda Tüzük yapma yetkisine sahiptir:
- (A) Bankanın idare, teşkilat ve hizmetleri;
 - (B) İskonto ve avans işlemleri;
 - (C) Haberleşme, arşiv ve imza işlemleri;
 - (Ç) Müşterek muhafaza işlemleri;
 - (D) Faiz Farkı Fonu işlemleri;
 - (E) Tevdiat hesapları, tahvilât ve havale işlemleri;
 - (F) Vezne işlemleri;
 - (G) Bankaların, Kooperatif Bankalarının ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşların denetimi işlemleri;
 - (H) Takas Odası işlemleri; ve
 - (I) Risk merkezi işlemleri.
- (2) (1). fıkra uyarınca çıkarılacak tüzükler, Bakanlar Kurulu kararı ile Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girer.

Türk
Lirasına
İlişkin
Suç ve
Cezalar

54. Türk Lirası banknotlarının tedavülüne engel olan serbest dolaşım ve sınırsız ödeme gücünü kabul etmeyen, kasten banknotları tahrip veya yok eden, sahte banknot basan ve/veya tedavüle çıkaran ve/veya tedavüle çıkmasına yardımcı olan kişiler bir suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde beş yıla kadar hapis cezasına veya on beş milyon Türk Lirasına kadar para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilirler.

Faiz
Ornalarına
ve Yürürlük
Zamanlarına
Uymama

55. Bu Yasanın 25. maddesi uyarınca saptanan oran sınır, yürürlük zamanı ve değişik oranlara uymayan bankaların işlerini fiilen yöneten mensupları, görev ve ilgilerine ve fiile katılma derecelerine göre, bir suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde, beş yıla ka-

dar hapis cezasına veya on beş milyon Türk Lirasına kadar para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilirler.

56. Bu Yasanın 32. maddesinde belirtilen kredileri amacına uygun olarak kullanmayanlar bir suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde, kullandıkları kredi miktarlarını faizleriyle birlikte iade cezasına veya kullanılan kredi miktarının %50'sine kadar para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilirler.

Kredi
Koşullarına
Uymama

57. Bu Yasanın 30. maddesinde belirtilen bilgi ve belgeleri zamanında ve eksiksiz olarak vermeyen veya işlemleri, 30. maddede belirlenen mevzuata uygun olmadığı saptanan Bankalar, Kooperatif Bankaları ve kredi vermek amacıyla kurulmuş diğer kuruluşlar ve bunların mensupları suç işlemiş sayılırlar ve mahkumiyetleri halinde, bu banka ve kuruluşlar yirmi milyon Türk Lirasına kadar para cezasına; bu banka ve kuruluşların mensupları ise, mahkumiyetleri halinde, görev ve ilgilerine ve fiile katılma derecelerine göre, beş yıla kadar hapis cezasına veya on beş milyon Türk Lirasına kadar para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilirler.

İşlemlerde
uygunsuzluk
ve denetim-
de istenen
bilgi ve
belgeleri
vermeme

58. Bu Yasanın yürürlüğe girdiği tarihten başlayarak:

Yürürlük-
ten Kal-
dırma
31/1983

(1) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası yürürlükten kaldırılır. Ancak bu Yasada öngörülen tüzükler yapılıncaya kadar yürürlükten kaldırılan Merkez Bankası Yasası uyarınca yapılan tüzüklerin, bu Yasaya aykırı olmayan kuralları yürürlükte kalmaya devam eder.

(2) Faiz Yasası yürürlükten kaldırılır.

Fasıl 150
11/1976
25/1983
26/1987

(3) Bankalar Yasasının 8. maddesi yürürlükten kaldırılır.

59. (1) Bu yasa ile yürürlükten kaldırılan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası ile ona dayanılarak çıkarılan Tüzükler çerçevesinde yapılan tüm satın almalar, icarlar ve banka işlemleri ile personele verilen tüm atamalar ve atama koşulları, aynen bu Yasa uyarınca yapılmış sayılır.

Kazanılmış
haklar
31/1983

(2) Başkan ve Başkan Yardımcıları ile Yöne-

- (2) Başkan ve Başkan yardımcıları ile Yönetim Kurulu üyelerinin atanma koşulları ve görev süreleri, bu Yasa ile yürürlükten kaldırılan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez bankası yasasının 9., 12. ve 16. maddelerinde öngörülen süre sonuna kadar devam eder.

Yürürlüğe
Giriş

60. Bu yasa Resmi Gazete'de yayımlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer.

1987 MALİ YILI BÜTÇESİ DÜZELTMELERİ

Sayfa

- 2 8. denin 2. satırı ttelâfı kelimesi telâfî olarak düzeltilecek.
- 3 12. (a) maddesi iti kelimesi ita olarak düzeltilecek.
- 10 34. maddesinin uygulanma kelimesi uygulama olarak düzeltilecek.
- 15 (01) Gelir Vergisi Yasası) parantez çıkartılacak.
- 15 (04) Avlanma Ruhsatı, Veraset Vergisi olarak düzeltilecek.
- 22 02 Hizmet karşılığı Ücretler ve Sair Gelirler.
01 Telefon-Telgraf ve telex Ücretleri 2.000.000.000 2.000.000.000 3.000.000.000 + 1.000.000.000 ve açıklama sütunu.
(01) Telekomünikasyon Hizmetleri Yasası (Fasıl 302, 20/1960; 34/1962; 25/1963) ve Telsiz Telgraf Yasası (Fasıl 307) ile Telsiz Telgraf (Geçici Hükümler) Yasası (11/1970; 25/1974; 37/1976; 8/1986) ve Telsiz Telgraf Tüzüğü (AE.826/29.12.1955 AE. 117/9.2.1957; AE.100/20.10.1975; AE.540/30.6.1982) ile Telekomünikasyon Hizmetleri Tüzüğü (AE.87/28.3.1980; AE.316/29.12.1980; AE.110/30.3.1981; AE.311/16.6.1981; AE.312/30.6.1982; AE.228/27.4.1984; AE.554/6.12.1985) uyarınca tahsili tahmin edilen gelir.
- 31 Başkanlık Müdürünün karşısında münhal olacak, Yanlışlıkla Müsteşarın karşısında yazıldı. Düzeltilecek.
- 36 Hangi Projeden veya ödenekten satın alındığı-Açıklama- burda açıklama çıkarılacak.
- 37 Açıklama sütununda orjinalinde 2/81 Remsi gazetedeğinde 2/1980 2/1981 olacak.
- 53 Madde Proje Aydınlatma-Isıtma-Su kaleminin 1987 ödeneği 200.000 olacak şekilde düzeltilecek.
- 58 03 işçi ücretleri olarak düzeltilecek.
- 68 (33)'ün açıklaması
(Bir adet Performa makinesi alımı dahil olarak öngörülmüştür)

4- Kalkınma Konusu

KKTC Ekonomisini çökertmek amacına yönelik olarak Güney Kıbrıs Rum Yönetimince sürdürülegelen çok yönlü yıkıcı faaliyetin yanısıra mevcut istatükonun yarattığı çeşitli güçlükler de göğüslenerek üretimde hatırı sayılır artışlar kaydedilmiş ve çok sayıda yabancı ülke ile ticari ilişkiler tesis edilmiştir.

Ekonomik kalkınma çabalarımızda daha fazla yatırım gereği yanında atıl kapasitenin değerlendirilmesi ve verimlilik unsurlarının önemli bir yeri vardır. Dış yardımlar az çok T.C. yardımları ile kısıtlı olduğu cihetle finansman açığının daraltılabilmesi için yerel kaynakların artırılması ve yabancı sermayenin teşviki üzerinde durulmaktadır.

Kamu sektöründe bütçe gelirlerini artırıcı ve cari harcamaları daraltıcı önlemler öngörülmektedir. Ayrıca tasarruf özendirilirken tüketim ve spekülasyon harcamaların caydırılması esastır. Böylece kalkınma için daha fazla kaynak sağlanmış olacaktır.

Ekonomiyi daha yeterli hale getirmek gayesiyle uygulanmasına karar verilen Ekonomik İstikrar Programı konusunda Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan Ekonomik İşbirliği Protokolü KKTC Bakanlar Kurulunun 16 Aralık 1986 tarihli toplantısında onaylanmıştır.

Programın uygulamaya konulmasıyle:

T.C. ve KKTC arasında Türk Lirası ve her türlü yabancı paranın serbest giriş ve çıkışı sağlanacak ve KKTC de Türk Lirasının değeri serbest piyasada dalgalanmaya bırakılacaktır. Bazı çevreler bu hususu aynı zamanda Türk Lirasının konvertibiliteye geçişi yönünde bir deneme olarak değerlendirmektedirler. Yeni politikalarla bankacılık sektörüne yeni bir canlılık ve dinamizm getirileceğine, gerek Türkiye bankaları ve Türk iş adamları ve gerekse Türkiyede faaliyet gösteren yabancı şirketler için KKTC de daha cazip bir ortam yaratılmış olacağına inanılmaktadır.

Yabancı sermayeyi caydırıcı farklara son verecek şekilde Kurumlar Vergisi %25'e indirilecek ve KKTC de imal edilen malların en az %30 katma değer oranı veya en az %40 yerel girdi oranı koşuluna tabi olmak kaydıyla sıfır gümrük ve sıfır fonla T.C. ye ithal edilebilmesi sağlanacaktır. Böylece imtiyazlı girişle Türkiyeye dışsatım imkanları sayesinde imalatçı firmalar için de KKTC cazip bir işyeri haline getirilmiş olacaktır.

Bankacılık yanında hizmetler ve turizm sektöründe de gelişme beklenmektedir. Bu doğrultuda telekomünikasyon hizmetleri modernleştirilecek ve yeni uçak alımıyla hava ulaşımı ihtiyaca cevap verecek bir hale getirilecektir.

Konunun önemine binaen 16 Aralık 1986 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan KKTC ile T.C. arasında Ekonomik İşbirliği Protokolünün tam metni aşağıya çıkarılmıştır.

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ İLE TÜRKİYE CUMHURİYETİ ARASINDA EKONOMİK İŞBİRLİĞİ PROTOKOLU

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde Ekonomik İstikrar Programının uygulanmasına ilişkin aşağıdaki tedbirleri karşılıklı olarak almayı ve ekonomik ilişkileri üst düzeyde daimi heyetler arasında sürdürmeyi görüşerek karara bağlamışlardır.

TİCARET

1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde imal edilen her türlü mamülün aşağıdaki kriterlere uygunluğu çerçevesinde tam anlamıyla sıfır gümrük ve sıfır fon-

la Türkiye Cumhuriyeti'ne ithal edilebilmesi 3 ay içerisinde tamamlanacak, 9. Karma Ekonomik Komisyon Protokolü ile sağlanacaktır.

a) Katma Değer Oranı (şimdiki hesaplanış şekli ile) en az %30 veya

b) Yerel Girdi Oranı (şimdiki hesaplanış şekli ile) en az %40

2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden ithalat, ithalat iznine bağlı olmaksızın ve sıfır gümrük listesine uygunluk, Gümrük kapılarında aranmak suretiyle gerçekleştirilecektir.

3. Ticaret konusunda heyetler her altı ayda bir defa toplanacaktır.

4. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden Üçüncü Ülkelere Deniz yolu ile yapılacak transit mal taşımacılığının 85/9569 Sayılı Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararı kapsamına dahil edilmesi 3 ay içerisinde sağlanacaktır.

PARA KAMBIYO BANKACILIK

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarafından Alınacak Tedbirler.

5. Faizler Türkiye Cumhuriyeti paraleline getirilecek ve Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında döviz ve Türk Lirasının serbest giriş çıkışı sağlanacak ve Türk Lirası serbest kurdan değerlendirilmeye bırakılacaktır. Bu doğrultuda yeni Merkez Bankası, Para Kambiyoyu, Bankalar ve Off-shore Bankacılığı konuları 3 ay içerisinde yasallaştırılacaktır.

Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Alınacak Tedbirler

6. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Türk Lirası ve dövizin serbest giriş çıkışı aynı zaman içerisinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki yasaların çıkması ile yürürlüğe girecektir.

7. Türkiye Cumhuriyeti Bankalarının, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Bankaları ve şirketlerine teminat mektubu ve "back to back" akreditif imkanları sağlamaları kolaylaştırılacaktır.

8. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasının emisyon hacmini ayarlama yetkisi bulunmadığı dikkate alınarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası ile Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası arasında mevsimsel nakit ihtiyacının giderilebilmesi için "Interbank" tipi kısa vadeli Türk Lirası imkanı sağlanacaktır.

9. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankasının Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdinde bulunan hesabının bir portföy işletmesi protokolü ile, Türkiye Cumhuriyeti para piyasalarında değerlendirilmesinde teknik yardım sağlanacaktır.

10. Türkiye Cumhuriyeti tarafından Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne yapılacak tüm yardımların Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası nezdindeki Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası hesabına yatırılması suretiyle Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası kanalıyla yapılacaktır.

11. Tarım ve Turizm sektöründe selektif kredi uygulaması imkanı sağlanacaktır.

KAMU MALİYESİ

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarafından Alınacak Tedbirler

12. Yeniden Değerlendirme ve Mali Düzenleme Yasası düzenlenecektir.

13. Yabancı Sermaye'yi caydırıcı farklara son verecek şekilde kurumlar vergisi %25'e indirilecektir.

14. Gelir Vergisi Kanunları basitleştirilecek ve Tüketim Vergisi ile ilgili kanun tasarıları ve bu hususta altyapı çalışmaları Türkiye Cumhuriyeti teknik heyeti ile işbirliği halinde sonuçlandırılacaktır.

15. Taşınmaz Mal Değer Artışı Vergisi "Capital Gains Tax" reel artış üzerinden vergilendirilecektir.

16. Gümrük vergileri ortalama %30 oranında düşürülecek ve uygulamada ortaya çıkabilecek aksaklıkların süratle giderilebilmesi için gerekli esneklik sağlanacaktır. Gerekli Kararname üç ay içinde çıkarılacaktır.

17. Bütçe giderleri ve özellikle personel ve transfer harcamalarını azaltmak üzere

- a) Sözleşmeli ve memur dahil personel kadroları dondurulacaktır.
- b) Ölüm, emeklilik vs. gibi nedenlerle boşalan kadrolara prensip itibariyle atama yapılmayacak, ihtiyaç mevcut kadrolardan kaydırma suretiyle karşılanacaktır.
- c) Kadroların 1988 yılı sonunda %15 azaltılması hedeflenmiştir.

18. Yabancı Sermaye Kanunu hazırlıkları tamamlanarak üç ay içinde yasallaştırılacaktır.

19. Elektrik ve su ücretlerinin makul seviyeye çıkarılması sağlanacaktır.

20. Çalışma Yasaları Bakanlar Kurulu gündemindedir. Emeklilik mevzuatının süratle değiştirilerek emeklilik hizmet süresinin 25 yıla ve asgari emeklilik maaşı yaşının 55 olarak saptanması ve Fon ihdası için gerekli çalışmalar yapılacaktır.

Bu çalışmaların 6 ayda sonuçlandırılması gerekmektedir.

21. İskan ve Topraklandırma çerçevesinde iskan edilenlerden vergi ve/veya kira sağlanması ile ilgili yasalar hazırlanacaktır.

22. a) Yeni düzenlemeler doğrultusunda doğabilecek gelir kaybı ve gelir kazancının net farkı her 3 ayda bir daimi komite tarafından hesaplanacak ve gerekli finansman yardımını "grants ve loans" şeklinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti temin edecektir.

b) 1985 ve 1986 bütçelerinde Türkiye Cumhuriyeti tarafından taahhüt edilen ancak ödenmeyen miktarlar 1 Ocak 1987 tarihine kadar ödenecektir.

c) 1986 cari bütçe açığı için bir kredi anlaşması yapılması sağlanacaktır.

d) Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uzun vadeli cari bütçe açıklarının tahmini komite tarafından yapılacak ve cari harcamalar için verilen kredinin 5 senelik hesabı yeniden ortaya çıkarılacaktır. Türkiye Cumhuriyeti tarafından uygun görülecek tarzda bu hesaba göre cari bütçeye kredi verilecektir.

e) Daimi teknik komite Türkiye Cumhuriyeti ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti taraflarından üçer kişiden teşekkül edecektir. Komitenin teşekkül tarzı 15 gün içerisinde tesbit edilecek ve ilk toplantı Ocak 1987 içerisinde yapılacaktır.

YATIRIM VE TEŞVİKLER

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarafından Alınacak Tedbirler

23. Çifte Vergilendirmeyi önleme amacıyla 3 ay içerisinde bir protokol anlaşması imzalanacaktır.

24. Teşvik edilecek sektörler, Turizm, Ticaret, Bankacılık ve Ulaşım olup, ne gibi teşviklerin sağlanacağı 3 ay içerisinde iki taraf arasında kararlaştırılacaktır.

25. Turizm, Teşvik Yasası tasarısı kanunlaştırılacaktır. (3 ay)

26. Çalışma Kanunları, toplu sözleşme ve grev kanunları gözden geçirilecek, Serbest Liman Bölgesinde grev lokavt uygulamasına imkan verilmeyecektir.

Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Alınacak tedbirler

27. Yatırımları Garanti Anlaşması:

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yapılacak yatırımlara siyasi ve mali transfer konusunda garanti protokolü hazırlayacaktır.

28. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kayıtlı deniz ulaşım, araçlarının Türkiye Cumhuriyeti limanlarında Türkiye Cumhuriyeti'li gibi muamele görmesi sağlanacaktır.

KİT'LER

29. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti karma heyeti bir danışma gurubu oluşturup, 2 ay içerisinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki KİT'leri halka açma, veya Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kurumlarına devretmenin şartlarını veya alternatifleri tavsiye edecektir.

EŞDEĞER VE TOPRAKLANDIRMA

30. Eşdeğer adil dağıtımını sağlayacak yasalar gözden geçirilecek ve puan sahipleri ile kaynak yeniden gözden geçirilecektir. (6 ay)

ALTYAPI

Türkiye Cumhuriyeti Tarafından Alınacak Tedbirler

31. Elektrik sorununun acilen çözülmesi doğrultusunda gerekli çalışmalar yapılacaktır. Teknik yardımlar Türkiye Elektirik Kurumu tarafından sağlanacak ve yatırım tutarı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tarafından elektrik ücretleri fonu ile geri ödenecektir.

32. Telekomünikasyon Projesi Türkiye Cumhuriyeti tarafından gerçekleştirilecektir.

33. Gölet ve Sulama Yatırımları 6 ay içerisinde proje ve finansman açısından bağlanacaktır.

MUHTELİF

34. Aşağıda adı geçen protokoller 3 ay içerisinde imzalanacaktır.

- a) Yatırımları Garanti Anlaşması
- b) Kültür Anlaşması
- c) Sosyal Güvenlik ve Çalışma Anlaşması
- d) Suçluların İadesi Anlaşması
- e) Çifte Vergilendirilmeyi Önleme Anlaşması

İşbu Protokol 5 Aralık 1986 tarihinde iki orijinal nüsha olarak Ankara'da imzalanmıştır.

KUZEY KIBRIS TÜRK
CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

Derviş EROĞLU
Başbakan

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
HÜKÜMETİ ADINA

Turgut ÖZAL
Başbakan

KUZEY KIRBIS TÜRK CUMHURİYETİ
BAŞBAKANLIĞI

Sayı: BB/8/78/8

Konu : Protokol Hk.

10 Aralık 1986

T.C. Büyükelçiliđi,

T.C.-K.K.T.C. Hükümetleri adına T.C. Başbakanı Sayın Turgut zal ve K.K.T.C. Başbakanı Sayın Derviş Eroğlu tarafından imzalanan 5 Aralık, 1986 tarihli protokol hükümleri ile birlikte iki lke Başbakanları arasında aŗađıdaki hususlarda mutabakat sađlanmıŗtır.

"1. K.K.T.C. şahıs ve firmalarına T.C. kanunları çerçevesinde T.C. Tes-cilli bir havacılık şirketine kuruluş veya iŗtirak imkanı sağlanacaktır.

2. 1987 yılı itibarı ile feribot seferlerinin K.K.T.C. taleplerine göre artırılması sağlanacaktır.

3. Karayolu taŗımacılıđı ile ilgili protokol K.K.T.C. TIR ve Otobüsleri-nin üçüncü ülkelere daha rahat sefer yapabilmesini sağlayacak doğrultuda ye-niden ele alınacaktır."

Varılan bu mutabakat çerçevesinde esas protokolle birlikte yürürlüğe konmak üzere, T.C. Devlet Bakanlığı Kıbrıs İŗleri Mŗavirliđine ulaŗtırılmasına tavassutları saygı ile rica olunur.

(Dr. DERVİŞ EROĞLU)
Başbakan



KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

RESMÎ GAZETE

Sayı : 22

EK IV

4 Mart, 1988

Sayı : 7

Bölüm I

BAKANLAR KURULU KARARLARI

KARAR NUMARASI : E (K - 2) 240 - 88

**K.K.T.C. MERKEZ BANKASI'NIN FAİZ ORANLARI İLE
İLGİLİ KARARI :**

Bakanlar Kurulu, K.K.T.C. Merkez Bankasının, Merkez Bankası Yasası Madde 24 - 25 uyarınca aldığı faiz oranları ve diğer hususlarla ilgili aşağıdaki kararı onaylayarak Resmî Gazete'de yayınlanmasına karar verdi.

2.3.1988

(101)

**T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi**

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MERKEZ BANKASI YÖNETİM KURULU KARARI**

KARAR TARİHİ : 29.2.1988

KARAR SAYISI : 135

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yönetim Kurulu, 35/1987 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasasının 24 ve 25. maddeleri uyarınca, bankalarca mevduat kabulünde ve her türlü kredi işlemlerinde alınacak ve verilecek faiz oranları ile diğer hususları aşağıdaki şekilde saptar.

1. Bankaların mevduat kabulünde ve her türlü kredi işlemlerinde uygulayacakları yıllık Azami faiz oranları aşağıdaki şekilde tesbit edilmiştir.

A - Mevduat Faiz Oranları

- (1) Bankalar arası mevduata uygulanacak faiz oranı serbesttir.
- (2) Vadeli Mevduat Hesaplarına uygulanacak faiz oranları: 3 ay vadeli olanlarında %40, 6 ay vadeli olanlarında %46, 1 yıl vadeli olanların %55 oranları aşılmamak üzere Bankalarca serbestçe belirlenir.
- (3) Üçer aylık faiz ödemeli tasarruf mevduatına uygulanacak faiz oranı; 6 ay vadelide %42, 1 yıl vadelide %47 oranı aşılmamak üzere bankalarca serbestçe belirlenir.
- (4) Vadesiz mevduat hesaplarına uygulanacak faiz oranı asgari %12'dir.
- (5) Vadeli mevduat hesaplarında vadenin bitiminde yapılacak işlem konusunda, müdiin herhangi bir talimatı yoksa bu hesaplar aynı vade ve faizle uygulanır.
- (6) Resmi, Ticari mevduata da vade türlerine göre mevduat faizleri aynen uygulanır.
- (7) Merkez Bankasıca Mevduat munzam karşılıklarına %12 faiz verilir.

Söz konusu Mevduat munzam karşılıklarını zamanında yatırımyan bankalara uygulanacak Cezai faiz oranı aylık %7'dir.

B. Kredi Faiz Oranları

1. Genel olarak (Faiz Farkı Fonu'na alınacak 2 puan faiz farkı dahil) Azami Yıllık %68
2. Kontrollü Krediler

..... Tarım Aynı Kredileri	Azami Yıllık % 35
..... Tarım Nakdi Kredileri	
(a) Miktarı azami 1 Milyon TL'ye kadar olanlar	Azami Yıllık % 50
(b) 1 Milyon TL'nin üzerinde olanlar	Azami Yıllık % 59
..... Küçük esnaf ve küçük sanatkâr kredisi	Azami Yıllık % 40
(miktarı azami 4 milyon TL'ye kadar)	
(İlk iş yeri açacak yeni üniversite, yüksek okul mezunlarına 10 milyon TL'ye kadar)	

Kontrollü krediler için öngörülen Faiz Oranlarının vade hitamına kadar dikkate alınması gerekir. Ödeme plânına göre vadesinde ödenmeyen Kontrollü kredi taksit turları ise vade hitamından sonraki süreler için genel faiz oranları uygulanır.

3. Bu hususların yürürlüğe girdiği tarihten önce verilen kredilere vadeleri sonuna kadar halen uygulanmakta olan faiz oranları aynen uygulanır.
4. Bu kararın Resmî Gazete'de yayımlandığı tarihten başlayarak 13 Şubat, 1987 gün ve 17 sayılı Resmî Gazete'nin EK IV Bölüm I'inde 6 sayılı Amme Enstrümanı olarak yayınlanmış olan 12.2.1987 gün ve E (K-2) 135-87 Sayılı Bakanlar Kurulu kararı yürürlükten kaldırılır.
5. Bankalar bu kararda öngörülen azami faiz oranları dışında, hangi nam altında olursa olsun ek menfaat sağlamazlar. Ancak, 11/1976 sayılı Bankalar Yasası altında yapılan ve 17 Haziran, 1976 gün ve 46 sayılı Resmî Gazete'nin EK III'ünde 139 sayılı Amme Enstrümanı olarak yayınlanmış kararda öngörülen ve hizmet görülmesi halinde görülecek hizmet karşılığı alınacak ücret ve komisyonlar aynen uygulanır.
6. 11/1976 Bankalar Yasası altında yapılan ve 17 Haziran, 1976 gün ve 46 sayılı Resmî Gazete'nin EK III'ünde 139 sayılı Amme Enstrümanı olarak yayınlanan kararın 4'ncü maddesinin 2'nci fıkrası olarak "Senet karşılığı krediler" :
"Senet bedeli üzerinden yıllık %2 komisyon" iptal edilmiştir.
2. (1) Bu Kararın Yayını tarihinden sonra alınan veya üstlenilen ve mükellefiyetlerinin faiz oranı yılda %68'den fazla olamaz ve böyle bir borç veya mükellefiyet üzerinden daha yüksek oranda faiz tahsil edilemez.

- (2) Borç ve mükellefiyetler için faiz birikimi olarak dava yolu ile tahsil edilebilecek miktar, faizin ödendiği ana borç veya mükellefiyet miktarının üç katından fazla olamaz.
3. Bu Karara aykırı hareket eden hakkında yasal kovuşturma yapılır.
4. Bu Karar Resmî Gazete’de yayınlandığı tarihten başlayarak yürürlüğe girer.





KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

RESMİ GAZETE

Sayı : 22

EK III

4 Mart, 1988

TEBLİĞ VE İLÂNLAR

Sayı : 118

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MERKEZ BANKASI YÖNETİM KURULU KARARI**

KARAR TARİHİ : 29.2.1988

KARAR SAYISI : 136

1. 35/87 sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası altında Bankamızca reeskont ve avans işlemlerinde uygulanan faiz oranları, aşağıdaki şekilde yeniden tesbit edilmiştir.

- | | | |
|---|--------|-----|
| I. Genel olarak | Yıllık | %62 |
| II. Kontrollu Krediler | | |
| — Tarım aynı kredileri | Yıllık | %31 |
| — Tarım nakdi kredileri | | |
| a) 1 milyon TL'ye kadar | Yıllık | %46 |
| b) 1 milyon TL'nin üzerinde | Yıllık | %56 |
| — Küçük esnaf ve Küçük sanatkâr kredileri | Yıllık | %36 |
| (Miktarı azami 4 Milyon TL'ye kadar olanlar) | | |
| (İlk işyeri açacak yeni üniversite yüksek okul mezunlarına 10 milyon TL'ye kadar. | | |
| — İmalâtçı - ihracatçı, ihracatçı kredilerinde | | %54 |
| (İmalâtçı - ihracatçı, ihracatçı kredilerinde aracı Banka tarafından uygulanacak faiz ve masraf azami 3 puanı geçemez) | | |
| III. Yukarıda öngörülen reeskont kredi faizlerine aracı Banka tarafından uygulanacak faiz ve masraf tutarı öngörülen miktarları aştığı takdirde aşılın her puan için 3 puan cezai faiz uygulanır. | | |

2. Bu kararın yürürlüğe girdiği tarihten önce kullandırılmış bulunan Genel reeskont kredileri ile kontrollu kredilere temdit edilmemek kaydıyla vadeleri sonuna kadar Bankalarca bu karar tarihinden önceki faizler uygulanmak kaydıyla bu karar tarihinden önceleri reeskont oranları uygulanır.

3. Bu karar Resmî Gazete'de yayınlandığı tarihten yürürlüğe girer.

Sayı: 119

1962 ZORLA MAL İKTİSABI YASASI

15/62 SAYILI YASA

MADDE 4 GEREĞİNCE KAMULAŞTIRMA İHBARI

Bu ihbardaki cetvelde tarif edilen taşınmaz malların aşağıda belirtilen kamu yararı amacıyla yani Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bölgesindeki kara ulaşımının sağlanması, idamesi ve genişletilmesi için gerekli olduğu ve aşağıda gösterilen nedenlerle yani yol inşaatı için gerekli olduğundan kamulaştırılması gerektiği ihbar edilir.

13-12-88 tarihli
115 sayılı K.G.

16. Sınaya Kurulduğunu Bilgileri ve
Cevabı 1162

R.G.9.5.1987
Ek III
A.E. 281

13. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye
Cumhuriyeti Arasında Türk Lirasının Giriş ve Çıkışını
Düzenleyen Tüzük.
Yürürlükten kaldırılır.

Geçici Madde

1. Bu Tüzüğün yürürlüğe girdiği tarihte kişilerin
Banka hesaplarında bulunan miktarlar için yapılacak
muamelelerde bu Tüzük hükmünün 4 (7) maddesi uygu-
lanmaz.

Yürürlüğe
Giriş

65. Bu Tüzük, Resmi Gazete'de yayınlandığı ta-
rihten başlayarak yürürlüğe girer.

Sayı: 604

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MERKEZ BANKASI YÖNETİM KURULU
KARARI

Karar Tarihi: 30.10.1987
Karar Sayısı: 122

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yönetim Kurulu 35/1987
sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasasının 24'cü madde-
sinin (2), (3), (4) ve (6). fıkraları uyarınca aşağıdaki kararı almıştır.

Bankalar nezdlerinde açılan özel ve tüzel kişilere ait tüm döviz
tevdiat ve mevduat hesapları karşılığında K.K.T.C. Merkez Bankası nez-
dinde 0/0 20 oranında döviz hesapları munzam karşılığı tesis ederler.
Bankalar arası döviz mevduat hesapları için munzam karşılık tesis etme
zorunluğu yoktur.

Munzam karşılıklar ABD Doları, Batı Alman Markı ve İngiliz Sterling
üzerinden açılan döviz tevdiat ve mevduat hesapları için kendi döviz
cinsleri üzerinden tesis edilir. Bu döviz cinsleri dışında kalan dövizler
üzerinden açılan döviz tevdiat ve mevduat hesaplarına ait munzam karşılıklar
ise ABD Doları, üzerinden ve çapraz kur esasına göre hesaplanarak yatırılır.

Yatırılacak bu karşılıklar, ilk defa, Bankaların nezdlerindeki döviz
tevdiat ve mevduat hesaplarının Ekim 1987 ayı sonundaki tutarının %20'sinin her
ay en geç Şubat 1988 tarihine kadar 4 eşit taksitte yatırılması suretiyle
yerine getirilir. Bundan sonraki aylarda döviz tevdiat ve mevduat hesapların-
daki artışlara ait munzam karşılıklar için aylık döviz mevduat ve tevdiat
munzam karşılık cetvelleri üzerinden hesaplanarak en geç Ocak ayın 15'ci
günü mesai bitimine kadar, K.K.T.C. Merkez Bankası nezdindeki özel hesaba
yatırılır. Azalışlar aynı hesaptan talep üzerine Bankalara iade edilir.
Süresinde yatırmayan bankalardan, bunlar, karşılıklara ödenen faiz oranına
üç puan ilave suretiyle cezai yıllık faizle alınır. Döviz Tevdiat ve
mevduat karşılıklarına K.K.T.C. Merkez Bankasıncı aşağıdaki yıllık faiz
oranları uygulanır.

İngiliz Sterlingi
0/0 7

ABD Doları
0/0 6

B. Alman Markı
0/0 3

T. C.
Yükseköğretim Kurumu
Dokümantasyon Merkezi

8 Mayıs 1989 tarihli ve 53 sayılı Resmi gazete
ile İngiliz Sterlingi munzam karşılıkları %20 oranında